

COI Focus

COLOMBIA Veiligheidssituatie

13 november 2019

Cedoca

Oorspronkelijke taal: Nederlands

DISCLAIMER:

Dit COI-product is geschreven door de documentatie- en researchdienst Cedoca van het CGVS en geeft informatie voor de behandeling van individuele verzoeken om internationale bescherming. Het document bevat geen beleidsrichtlijnen of opinies en oordeelt niet over de waarde van het verzoek om internationale bescherming. Het volgt de richtlijnen van de Europese Unie voor de behandeling van informatie over herkomstlanden van april 2008 en is opgesteld conform de van kracht zijnde wettelijke bepalingen. De auteur heeft de tekst gebaseerd op een zo ruim mogelijk aanbod aan zorgvuldig geselecteerde publieke informatie en heeft de bronnen aan elkaar getoetst. Het document probeert alle relevante aspecten van het onderwerp te behandelen, maar is niet noodzakelijk exhaustief. Als bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet vernoemd worden, betekent dit niet dat ze niet bestaan hebben.

Alle gebruikte bronnen staan kort vermeld in een voetnoot en uitgebreid beschreven in een bibliografie achteraan het document. Bronnen die geconsulteerd maar niet gebruikt werden, staan in een lijst van geraadpleegde bronnen. In uitzonderlijke gevallen worden bronnen niet bij naam genoemd. Wie specifieke informatie uit dit document gebruikt, moet de bronverwijzing uit de bibliografie vermelden.

Publicatie of verspreiding van dit document is alleen mogelijk na schriftelijke toestemming van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

This COI-product has been written by Cedoca, the Documentation and Research Department of the CGRS, and it provides information for the processing of individual applications for international protection. The document does not contain policy guidelines or opinions and does not pass judgment on the merits of the application for international protection. It follows the Common EU Guidelines for processing country of origin information (April 2008) and is written in accordance with the statutory legal provisions.

The author has based the text on a wide range of public information selected with care and with a permanent concern for crosschecking sources. Even though the document tries to cover all the relevant aspects of the subject, the text is not necessarily exhaustive. If certain events, people or organisations are not mentioned, this does not mean that they did not exist.

All the sources used are briefly mentioned in a footnote and described in detail in a bibliography at the end of the document. Sources which have been consulted but which were not used are listed as consulted sources. In exceptional cases, sources are not mentioned by name. When specific information from this document is used, the user is asked to quote the source mentioned in the bibliography.

This document can only be published or distributed with the written consent of the Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons.

Inhoudstafel

Lijst met afkortingen	3
Inleiding	5
1. Korte geschiedenis	6
2. Huidige toestand van het conflict	7
3. Strijdende partijen	11
3.1. Fuerzas armadas revolucionarias de Colombia - Ejército popular (FARC-EP)	13
3.2. National Liberation Army (Ejército de Liberación Nacional, ELN).....	13
3.3. People's Liberation Army (Ejército Popular de Liberación, EPL)	14
3.4. De BACRIM en de Autodefensas Gaitanistas de Colombia (AGC)	15
4. Typologie van het geweld	16
5. Doelwitten van het geweld	18
6. Geografische verdeling van het geweld	23
6.1. De grensstreek met Venezuela: Norte de Santander en Arauca	24
6.2. De Pacific regio: Nariño, Cauca, Valle del Cauca, Chocó	28
6.2.1. Nariño.....	29
6.2.2. Cauca en Valle del Cauca.....	31
6.2.3. Chocó	33
6.3. Bajo Cauca in Antioquia en Zuid Córdoba.....	35
6.4. De zuidelijke grens: Putumayo, Caquetá, Meta en Guaviare	37
6.5. De situatie in de steden	39
6.5.1. Bogotá	40
6.5.2. De metropole zone Medellín	41
6.5.3. Cali.....	43
7. IDP's	45
7.1. Algemeen	45
7.2. Getroffen gebieden	46
7.3. Oorzaken en triggers van ontheemding en langdurige ontheemding	50
7.4. De Victims' Law: humanitaire bijstand, compensatie en landrecuperatie	51
8. Migratie vanuit Venezuela	53
9. Impact van het geweld op het dagelijkse leven	54
9.1. Toegang tot voedsel en bestaansmiddelen	55
9.2. Toegang tot gezondheidszorg	56
9.3. Toegang tot onderwijs	56
9.5. Bewegingsvrijheid, transportmiddelen en veiligheid op de verkeersaders	57
9.6. Toegang tot humanitaire hulp.....	59
Samenvatting	60
Bijlagen	62
Bibliografie	66

Lijst met afkortingen

AEI	Artefacto Explosivo Improvisado (geïmproviseerd explosief artefact)
AGC	Autodefensas Gaitanistas de Colombia
AI	Amnesty International
AUC	Autodefensas Unidas des Colombia
BACRIM	Bandas Criminales
CCB	Bogotá Chamber of Commerce
CCEEU	Colombia Europa Estados Unidos
CCJ	Comisión Colombiana de Juristas
CINEP	El Centro de Investigación y Educación Popular
CNMH	Centro Nacional de Memoria Histórica
CODHES	Consultoría para los derechos humanos y el desplazamiento
DCAF	Geneva Centre for Security Sector Governance
DICAR	Dirección de Carabineros y Seguridad Rural
ELN	Ejército de Liberación Nacional
EPL	Ejército Popular de Liberación
EVAC	Eventos de Violencia Armada en Colombia
FAO	Food and Agriculture Organization
FARC-EP	Fuerzas armadas revolucionarias de Colombia - Ejército popular
FARC	Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común
FIP	Fundación Ideas para la Paz
FIDH	International Federation for Human Rights
GIGA	German Institute of Global and Area Studies
HIIK	Heidelberg Institute for Conflict Research
HRP	Humanitarian Response Plan
HRW	Human Rights Watch
ICG	International Crisis Group
ICRC	International Committee of the Red Cross
IDMC	Internal Displacement Monitoring Centre
IDP	Internally Displaced Person
IISS	International Institute for Strategic Studies
INDEPAZ	Instituto de estudios para el desarrollo y la paz
IRB	Immigration and Refugee Board of Canada
ISAAHRD	Information System on Aggressions against Human Rights Defenders

MAP	Mina antipersonal (antipersoonsmijn)
MOE	Misión de Observación Electoral
MUSE	Munición sin Explotar (onontplofte munitie)
NIAG	New Illegal Armed Groups
NYT	New York Times
OAG	Organized Armed Groups
OHCHR	United Nations High Commissioner for Human Rights
OFPRA	Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides
OMCT	Organisation mondiale contre la torture
PARES	Paz y Reconciliacion (think tank)
PDAG	Grupos Armados Pos-Desmovilización
PNIS	Programme for the Substitution of Illicit Crops
PRI	Public Radio International
PRIF	Peace Research Institute Frankfurt
SWP	Stiftung Wissenschaft und Politik
TATR	Territorial Area for Training and Reintegration
UARIV	Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNOCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
UNP	National Protection Unit
USIP	United States Institute of Peace
WFP	World Food Programme
WOLA	Washington Office on Latin America

Inleiding

Het doel van dit onderzoek is een stand van zaken op te maken over de veiligheidssituatie in Colombia. Het onderzoek richt zich in het bijzonder op de periode van 1 januari 2019 tot eind oktober 2019. Het onderzoek werd afgesloten op 30 oktober 2019.

De analyse bestaat uit negen delen en begint met een beknopte geschiedenis van het conflict vanaf het vredesakkoord in 2016, gevolgd door een beschrijving van de huidige ontwikkelingen in het land tussen 2018 en september 2019. Het derde hoofdstuk beschrijft de hoofdrolspelers in het gewapend conflict. In dit onderzoek kiest Cedoca ervoor om de voormalige guerrilla's bij hun volledige naam *Fuerzas armadas revolucionarias de Colombia - Ejército popular* (FARC-EP) te noemen of naar hen te verwijzen als FARC-dissidenten om ze beter te onderscheiden van de nieuwe politieke partij *Fuerza alternativa revolucionaria del común* (FARC). Het vierde en vijfde hoofdstuk bekijken achtereenvolgens de aard van het geweld en de doelwitten van het geweld, met een focus op de impact van het geweld op de burgerbevolking. Uit de veelheid aan geraadpleegde bronnen komt naar voren dat het geweld en het conflict zich concentreren op het platteland en in een aantal geografische gebieden. Deze geografische verdeling van het geweld wordt in een zesde hoofdstuk uit de doeken gedaan. Het zevende hoofdstuk handelt over het grote aantal intern ontheemden in Colombia. De impact van de groeiende migratie vanuit buurland Venezuela komt aan bod in het achtste hoofdstuk. Het negende hoofdstuk gaat ten slotte in op de impact van het geweld op het dagelijkse leven van de burgers in de conflictzones.

Voor het schrijven van dit rapport raadpleegde Cedoca publicaties van analysecentra en gespecialiseerde organisaties zoals onder meer de *Consultoría para los derechos humanos y el desplazamiento* (CODHES), de *Fundación paz y Reconciliación* (PARES), de *Fundación Ideas para la paz* (FIP), InSight Crime, *Instituto de Estudios para el desarrollo y la paz* (INDEPAZ), de International Crisis Group (ICG) en het Washington Office on Latin America (WOLA). Internationale organisaties zoals Human Rights Watch (HRW) en het International Committee of the Red Cross (ICRC) vervolledigen de bronnen. Het onderzoek werd verder gevoed door verschillende VN-bronnen zoals het United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA) en de United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). Daarnaast raadpleegde Cedoca ook de rapportering van andere Europese lidstaten, zoals Frankrijk en Zweden. Aanvullende opzoeken deed Cedoca op het internet via de zoekmotor Google, in de databanken van Refworld, Ecoinet en Factiva, en op de websites van lokale en internationale mediakanalen zoals *El Espectador*, *El Tiempo* maar ook British Broadcasting Corporation (BBC) en The New York Times (NYT).

Voor statistische gegevens over het aantal incidenten en slachtoffers deed Cedoca een beroep op rapporten van UNOCHA en het bureau van de ombudsman (*Defensoria del Pueblo*). Deze COI Focus maakt tevens gebruik van cijfergegevens met betrekking tot veiligheidsincidenten uit het Monitor-informatiesysteem van UNOCHA Colombia. Monitor is een interactieve website en database die rapporteert over gewelddadige incidenten in Colombia. Monitor verzamelt gegevens van gewapende incidenten in Colombia van het nationaal bureau van statistiek (DANE), het ministerie van Sociale Zekerheid (Ministerio de Protection Social), het planningsbureau (SISBEN), alsook via media monitoring en via partners op het terrein.¹ De categorieën die gebruikt worden om de gewapende incidenten te taggen zijn gebaseerd op definities van het Popular Research and Education Center (*El Centro de Investigación y Educación Popular*, CINEP), het Human Rights Observatory en internationale verdragen.² Monitor geeft telkens het aantal slachtoffers van een bepaald gewapend incident aan. Het

¹ Javier Teran Castro, data partnership team UNOCHA, e-mail, 06/09/2019

² UNOCHA, 07/03/2013, [url](#); Javier Teran Castro, data partnership team UNOCHA, e-mail, 06/09/2019

betreft niet enkel dodelijke slachtoffers maar iedereen die getroffen wordt door het gewelddadig incident.³

Cedoca volgt de veiligheidsomstandigheden in Colombia voortdurend op. Als er zich fundamentele wijzigingen of ontwikkelingen zouden voordoen die de situatie ter plaatse aanzienlijk veranderen, dan zal Cedoca deze COI Focus zo snel mogelijk bijwerken.

1. Korte geschiedenis

Het gewapend conflict tussen de revolutionaire strijdkrachten van Colombia (Fuerzas armadas revolucionarias de Colombia - Ejército popular (FARC-EP) en de Colombiaanse regering duurde vijf decennia en verdreef meer dan 7 miljoen mensen.⁴ HRW spreekt zelfs over 8,1 miljoen ontheemden sinds 1985.⁵ Een vredesovereenkomst ondertekend in november 2016 beëindigde het conflict. De FARC start een proces voor demobilisatie, ontwapening en re-integratie. Hoewel het conflict officieel eindigt in 2016 met het vredesakkoord, stelt HRW dat het geweld opnieuw toeneemt in 2018.⁶ Het vacuüm achtergelaten door de gedemobiliseerde FARC-EP heeft geleid tot gewelddadige botsingen tussen gewapende groepen zoals de People's Liberation Army (Ejército Popular de Liberación, verder EPL), het National Liberation Army (Ejército de Liberación Nacional, verder ELN) en de Autodefensas Gaitanistas de Colombia (AGC) over controle van land en de lucratieve, illegale drugshandel en cocateelt.⁷

Strijders van de FARC-EP werden met succes gedemobiliseerd en ontwapend en het geweld daalde na het vredesakkoord aanvankelijk in grote delen van Colombia. Plannen om het bereik van de regering in conflictgebieden te vergroten, de herintegratie van ex-strijders in de samenleving en inspanningen om andere illegale gewapende groepen te ontmantelen, verlopen echter moeizaam.⁸ Verschillende dissidente fronten van de FARC-EP verwerpen het vredesakkoord van 2016, weigeren demobilisatie en strijden verder in lijn met de ideologie van de FARC-EP, anderen vormen nieuwe criminele organisaties.⁹ Het gevolg is dat delen van het platteland nog steeds door conflict getroffen zijn.¹⁰

In juni 2018 wordt Iván Duque, criticus van het vredesakkoord, tot president verkozen na een campagne waarin hij belooft strenger op te treden tegen voormalige FARC-strijders.¹¹ Veiligheidstroepen doden verschillende dissidente FARC-leiders, en de onderhandelingen met de ELN worden beëindigd. Via zogeheten strategische zones van uitvoerige interventie wil de president militaire inspanningen opvoeren en de gewapende groepen uitschakelen. Deze aanpak besteedt volgens International Crisis Group (ICG) geen aandacht aan de omstandigheden die mensen ertoe brengen in de criminaliteit te stappen of gewapende groepen te vervoegen. Bovendien schiet de regering tekort bij de implementatie van verschillende elementen van het vredesakkoord.¹² Duque botst sinds zijn aantreden herhaaldelijk met internationale waarnemers en de VN over de

³ Sylvia Echeverry, Situational Awareness Unit Responsable UNOCHA Colombia, e-mail, 20/09/2019

⁴ ACAPS, 27/05/2019, [url](#)

⁵ HRW, 2019, [url](#)

⁶ HRW, 2019, [url](#)

⁷ ACAPS, 27/05/2019, [url](#)

⁸ LAWG, WOLA et al., 04/2019, [url](#)

⁹ HIIK, 02/2019, p. 106, [url](#)

¹⁰ LAWG, WOLA et al., 04/2019, [url](#)

¹¹ ICG, 12/07/2018, [url](#)

¹² HIIK, 02/2019, p. 109, [url](#); ICG, 08/08/2019, [url](#); SWP, 08/2019, [url](#)

implementatie van het akkoord.¹³ Ook het parlement wijst er in augustus 2019 op dat de president onvoldoende vorderingen maakt.¹⁴

Terwijl Colombia worstelt met de uitvoering van het vredesakkoord, verwerven de ELN, de FARC-EP, en de drugskartels de controle over grote delen van het platteland.¹⁵ Ondertussen bevindt de productie van coca en cocaïne, die deze illegale groepen financieren, zich op een historisch hoogtepunt in Colombia.¹⁶ ICG stelt dat de meest veelbelovende oplossing de plattelandshervormingen zijn, vervat in het vredesplan. Alleen door de sociaaleconomische ongelijkheden aan te pakken kan Colombia ontsnappen aan geweld, stelt ICG.¹⁷

2. Huidige toestand van het conflict

De Duitse Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP) betoogt dat er veeleer sprake is van een transformatie van het conflict, dan van een einde. Er is niet langer een confrontatie op het nationale niveau met een gecentraliseerde en politiek-gemotiveerde rebellenorganisatie, maar een serie regionale en grotendeels onafhankelijk confrontaties met en tussen verschillende kleinere en economisch-gemotiveerde, georganiseerde gewapende groepen die samenwerken met internationale drugskartels en lokale criminele bendes.¹⁸ Volgens het International Committee of the Red Cross (ICRC) zijn er ten minste vijf binnenlandse gewapende conflicten aan de gang, waarvan vier tussen de regering van Colombia en respectievelijk de ELN, de EPL, de AGC en de FARC-EP. Het vijfde conflict speelt zich af tussen de ELN en de EPL in de regio Catatumbo in het departement Norte de Santander. Colombia heeft verder te maken met andere vormen van geweld die niet onder de noemer gewapend conflict vallen, stelt ICRC, zoals het geweld in de steden Medellín, Buenaventura, Cali en Tumaco.¹⁹

Het conflict tussen de regering en de ELN escaleert nadat de regering de mogelijkheid tot onderhandelingen opblaast in januari 2019. Doorheen 2018 bleef het aantal militaire treffens in het conflict tussen de regering en de ELN laag, deels door eenzijdige staakt-het-vurens van de ELN en de lopende, zij het moeizame onderhandelingen tussen de ELN en de regering.²⁰ Op 11 januari 2019 valt de ELN een helikopter aan in de gemeente Hacari in Norte de Santander, waarbij het drie mensen gijzelde, wat het aantal mensen in hechtenis van de ELN op zeventien brengt.²¹ De ELN claimt ook de verantwoordelijkheid voor een autobomaanval op een politieacademie in Bogotá op 17 januari 2019 waarbij 21 mensen om het leven komen, waarna de regering de mogelijkheid voor verdere vredesonderhandelingen opschort.²²

De denktank Paz Y Reconciliacion (PARES) schrijft in zijn rapport van 28 augustus 2019 dat er 23 dissidente groepen van de FARC-EP actief zijn in Colombia, goed voor ongeveer 1.800 strijders.²³ Het conflict tussen regeringstroepen en dissidente groepen van de FARC-EP krijgt eind augustus 2019 een nieuwe wending wanneer een belangrijk speler in de vredesonderhandelingen en voormalig topcommandant van de FARC-EP, Luciano Marin, alias Ivan Marquez, in een video oproept om de wapens opnieuw op te nemen. Dit gebeurt als een reactie op de inbreuken van de regering tegen het

¹³ UNSC, 30/08/2019, [url](#)

¹⁴ Colombia Reports, 08/08/2019, [url](#)

¹⁵ LAWG, WOLA et al., 04/2019, [url](#)

¹⁶ The Economist, 06/07/2019, [url](#)

¹⁷ ICG, 19/07/2019, [url](#)

¹⁸ SWP, 08/2019, [url](#)

¹⁹ ICRC, 06/12/2018, [url](#); ACAPS, 01/03/2019, p. 6, [url](#)

²⁰ HIIK, 02/2019, p. 105-106, [url](#); USDOS, 13/03/2019, [url](#)

²¹ De drie werden in februari 2019 vrijgelaten, Reuters, 03/02/2019, [url](#)

²² CTC, 02/2019, [url](#); ACAPS, 01/03/2019, p. 5, [url](#); LAWG, WOLA et al., 04/2019, p. 3, [url](#)

²³ PARES, 28/08/2019, [url](#); Colombia Reports, 31/08/2019, [url](#)

vredesakkoord van 2016.²⁴ Dat de video gefilmd is in de grensregio van Venezuela doet de spanningen tussen beide landen groeien en wijst erop dat de strijd van de FARC-EP niet langer een strikt Colombiaans gegeven is.²⁵ In plaats van sterker in te zetten op de implementatie van het vredesakkoord, zet Duque in op de harde aanpak van de FARC-EP. De dag na de boodschap verklaart de Colombiaanse president Duque dat het leger veertien dissidente strijders van de FARC-EP gedood heeft bij bombardementen op een trainingskamp in het departement Caquetá.²⁶ Begin oktober kondigt het 18^e Front van de FARC-EP, aanwezig in het westen van het land, aan dat ze de oproep van Márquez steunen.²⁷

Doorheen 2018 vinden gewelddadige botsingen plaats tussen de ordediensten, drugskartels en paramilitaire groepen zoals de AGC. Deze leiden tot ontheemding en beperkte bewegingsvrijheid van burgers alsook tot gedwongen rekrutering en de aanwezigheid van landmijnen. De regering onderneemt verschillende militaire operaties tegen deze groepen en richt zich daarbij vooral op het doden van leiders van drugskartels en paramilitaire groepen.²⁸ In 2015 lanceerde de regering al een groot offensief tegen de AGC (ook wel de Urabeños of Gulf Clan genoemd), bekend als "Operatie Agamemnon", gevolgd door een tweede fase van de Operatie in 2017. De lancering van een nieuwe taskforce "Achilles" in Antioquia is illustratief voor de confronterende strategie die Duque wil volgen.²⁹ Ondanks de harde aanpak van Duque geeft PARES in augustus 2019 aan dat zowel de AGC, als de ELN en de FARC-EP het door hen gecontroleerde territorium hebben weten uit te breiden tijdens het presidentschap van Duque.³⁰

De ELN ging in 2018 gewapende conflicten aan met andere groepen in de gebieden die voorheen onder controle van de FARC-EP stonden.³¹ De gevechten tussen de ELN en het EPL dwongen meer dan 12.000 mensen om hun huizen in het noordoosten van de regio Catatumbo in Norte de Santander te verlaten in de eerste helft van 2018 alleen.³² Ook in 2019 vinden incidenten van massale ontheemding³³ plaats in de regio, zo worden 74 families (244 mensen) ontheemd na hevige gevechten tussen het leger en de ELN in februari 2019 in de gemeente Teorama in Norte de Santander en worden in de gemeentes Hacarí, Miraflores, Capellanía en La Playa 73 families ontheemd in juni 2019 door gevechten tussen de aanwezige gewapende groepen in de regio.³⁴

Het conflict over lokale dominantie tussen verschillende gewapende groepen beperkt zich evenwel niet tot de regio Catatumbo. Zo vechten de AGC en de ELN een bloedige territoriumoorlog uit in Chocó.³⁵ De Colombiaanse overheid slaagt er niet in om de leegte op te vullen die de FARC-EP in veel plattelandsgebieden heeft achtergelaten na haar demobilisatie, wat resulteert in een race tussen guerrillagroepen, criminele bendes en gewapende groepen om deze gebieden en de drugshandel over te nemen. De AGC of Gulf Clan, de ELN en andere groepen bestrijden elkaar onder meer in de departementen Cauca, Chocó, Córdoba, Nariño en Valle del Cauca. Vooral de ELN heeft weten te profiteren van het vacuüm gecreëerd door de demobilisatie van de FARC-EP.³⁶

²⁴ NYT, 29/08/2019, [url](#); The New Humanitarian, 05/09/2019, [url](#)

²⁵ NYT, 11/09/2019, [url](#); ICG, 20/09/2019, [url](#)

²⁶ Colombia Reports, 31/08/2019, [url](#); Insight Crime, 05/09/2019, [url](#)

²⁷ Insight Crime, 07/10/2019, [url](#)

²⁸ HIIK, 02/2019, p. 109, [url](#)

²⁹ Insight Crime, 30/08/2019, [url](#)

³⁰ PARES, 28/08/2019, [url](#); Colombia Reports, 31/08/2019, [url](#)

³¹ HIIK, 02/2019, p. 105, [url](#)

³² HRW, 2019, [url](#)

³³ Volgens UNHCR verwijst de term "massale ontheemding" naar een incident waarbij 50 of meer personen ontheemd raken.

³⁴ UNOCHA, 28/02/2019, [url](#); UNOCHA, 14/06/2019, [url](#)

³⁵ Insight Crime, 14/03/2018, [url](#)

³⁶ HIIK, 02/2019, p. 105-106, [url](#)

De demobilisatie van FARC-EP leidt niet alleen tot een toename van geweld tussen gewapende groepen, maar ook tot een toename van cocaplantages die recordaantallen bereiken.³⁷ Doorheen 2018 botsen gewapende groepen meermaals in pogingen om lucratieve regio's te beheersen. Vele van deze confrontaties treffen de burgerbevolking en leiden tot ontheemding, afpersing en beperkte bewegingsvrijheid. De departementen Nariño, Chocó, Antioquia en Arauca worden hierbij zwaar getroffen.³⁸ Bram Ebus, onderzoeksjournalist in Colombia, stelt dat de toegang tot land de kern vormt van het conflict in Colombia.³⁹

In lijn met het toenemende geweld in de verschillende lopende conflicten in Colombia, is tevens het moordpercentage gestegen doorheen 2018, schrijft Insight Crime. Pieken in moordaantallen worden vastgesteld in 161 gemeenten die eerder onder controle stonden van de FARC-EP. In deze gebieden worden 2.957 moorden geregistreerd in 2018, een stijging van 30 procent ten opzichte van 2016, volgens het kantoor van de procureur-generaal. Meer dan 54 procent van de moorden waren het gevolg van confrontaties tussen criminele actoren. Het toenemende aantal moorden in Colombia in 2018 is volgens Insight Crime een gevolg van de territoriale geschillen die na de demobilisatie van de FARC zijn ontstaan.⁴⁰

Het geweld en de conflicten zetten zich door in 2019. De eerste weken van het jaar starten met een aantal gewelddadige aanvallen op sociale leiders en massale ontheemding van zo'n 1.300 burgers, schrijft de Norwegian Refugee Council (NRC).⁴¹ In de eerste helft van 2019 nemen zowel de gevechten van de openbare strijdkrachten als de botsingen tussen illegale gewapende groepen toe. Het Fundación Ideas para la Paz (FIP) geeft aan dat er in het eerste semester van 2019 een stijging is van 82 procent van acties door de openbare strijdkrachten tegen de gewapende groepen, in vergelijking met dezelfde periode in het voorgaande jaar. Bijna een vierde van deze acties vonden plaats in het departement Antioquia, vooral in het noorden en in de regio Bajo Cauca, en waren gericht tegen de ELN, dissidente FARC-strijders en de AGC. Veertien procent van de acties vond plaats in Norte de Santander en telkens 10 procent in de departementen Arauca en Cauca. In het totaal waren 34 procent van de acties gericht tegen de ELN, 21 procent tegen de AGC en 27 procent tegen dissidente FARC-strijders. Bij deze acties vielen 103 doden onder leden van de AGC en 21 onder leden van de ELN. Daarnaast werden meer dan 2.000 leden van de AGC en 411 leden van de ELN gearresteerd.⁴²

Botsingen en confrontaties tussen gewapende groepen nemen in het eerste semester van 2019 toe met 37 procent tegenover het eerste semester van 2018, berekent het FIP. De ELN is de actiefste speler, gevolgd door de FARC-EP. Twee vijfden van de confrontaties vinden plaats tussen de ELN en criminele groepen, vooral de AGC. Een derde van de botsingen vindt plaats in het departement Chocó.⁴³ Hoewel de directe confrontaties tussen gewapende groepen toenemen in de eerste helft van 2019, daalt het aantal moorden, gedwongen verplaatsingen en slachtoffers van antipersoonsmijnen. Het bedreigen van sociale leiders en *confinement*⁴⁴ ten gevolge van confrontaties nemen wel toe.⁴⁵

³⁷ BBC, 18/07/2019, [url](#)

³⁸ HIIK, 02/2019, p. 107, [url](#)

³⁹ De Groene Amsterdammer (Ebus B.), 21/08/2019, [url](#)

⁴⁰ Insight Crime, 30/07/2019, [url](#)

⁴¹ NRC, 28/01/2019, [url](#)

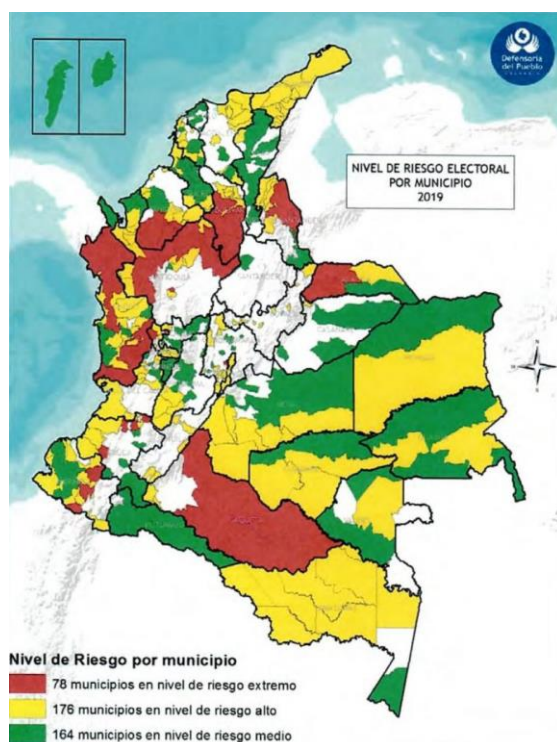
⁴² FIP, 2019, [url](#)

⁴³ FIP, 2019, [url](#)

⁴⁴ De term *Confinement* slaat op het volledig beperken van de bewegingsvrijheid van burgers, vergelijkbaar met opsluiting. Sinds juli 2013 hanteert OCHA Colombia volgend kader om *confinement* te monitoren: "A population is confined when it suffers limitations to its free mobility for a period equal to or more than one week, with severe limitations in access to three or more goods, basic services or assistance such as: food, education, health, water and sanitation, livelihoods, or other basic services", in UNOCHA Colombia, 04/2015, [url](#)

⁴⁵ FIP, 2019, [url](#)

De lokale verkiezingen van 27 oktober 2019 zijn de eerste waaraan de FARC deelneemt. Dit creëert enorme spanningen tussen allerlei politieke en sociale groepen en generaties. Stigma van de verschillende politieke kandidaten zorgt volgens Colombia Reports voor dodelijk geweld.⁴⁶ Op 31 augustus 2019 waarschuwt de ombudsman van Colombia voor geweld in de aanloop naar de lokale verkiezingen van 27 oktober 2019 in 418 gemeenten. In 176 gemeenten is er een hoog risico op geweld, in 78 gemeenten is er sprake van een extreem hoog risico. De risiconiveaus zijn berekend op basis van gewapend geweld tussen illegale gewapende groepen en de ordediensten, de aanwezigheid van illegale economieën zoals goudmijnen en cocateelt en de afwezigheid van staatsinstellingen.⁴⁷ De ombudsman identificeert drie risicofactoren: de aanwezigheid van gewapende groepen zoals de FARC-EC, de ELN, de EPL en verschillende paramilitaire groepen, het politieke stigma dat kandidaten opgespeld krijgen en de financiering van de verkiezingscampagne. Insight Crime stelt dat verkiezingskandidaten vermoord worden door gewapende groepen die hun stempel willen drukken op een bepaalde regio waar de kandidaat in kwestie gezien wordt als een bedreiging voor hun belangen in de regio.⁴⁸ De onderstaande kaart toont de risiconiveaus per regio.

Risico op geweld in aanloop naar de lokale verkiezingen per gemeente⁴⁹

Hoewel de aanloop naar de lokale verkiezingen tot de dag voor de stembusslag door verschillende bronnen als gewelddadig wordt omschreven⁵⁰, is er op zondag 27 oktober weinig sprake van geweld. Afgezien van een aantal incidenten van het afkopen van stemmen en geweld in het noorden van het land en in twee gemeentes in het zuiden van het departement Magdalena, uiten onafhankelijke waarnemers zich tevreden over de afwezigheid van dwang door gewapende groepen.⁵¹

⁴⁶ Colombia Reports, 04/09/2019, [url](#)

⁴⁷ Colombia Reports, 05/09/2019, [url](#)

⁴⁸ Insight Crime, 12/09/2019, [url](#)

⁴⁹ Colombia Reports, 05/09/2019, [url](#)

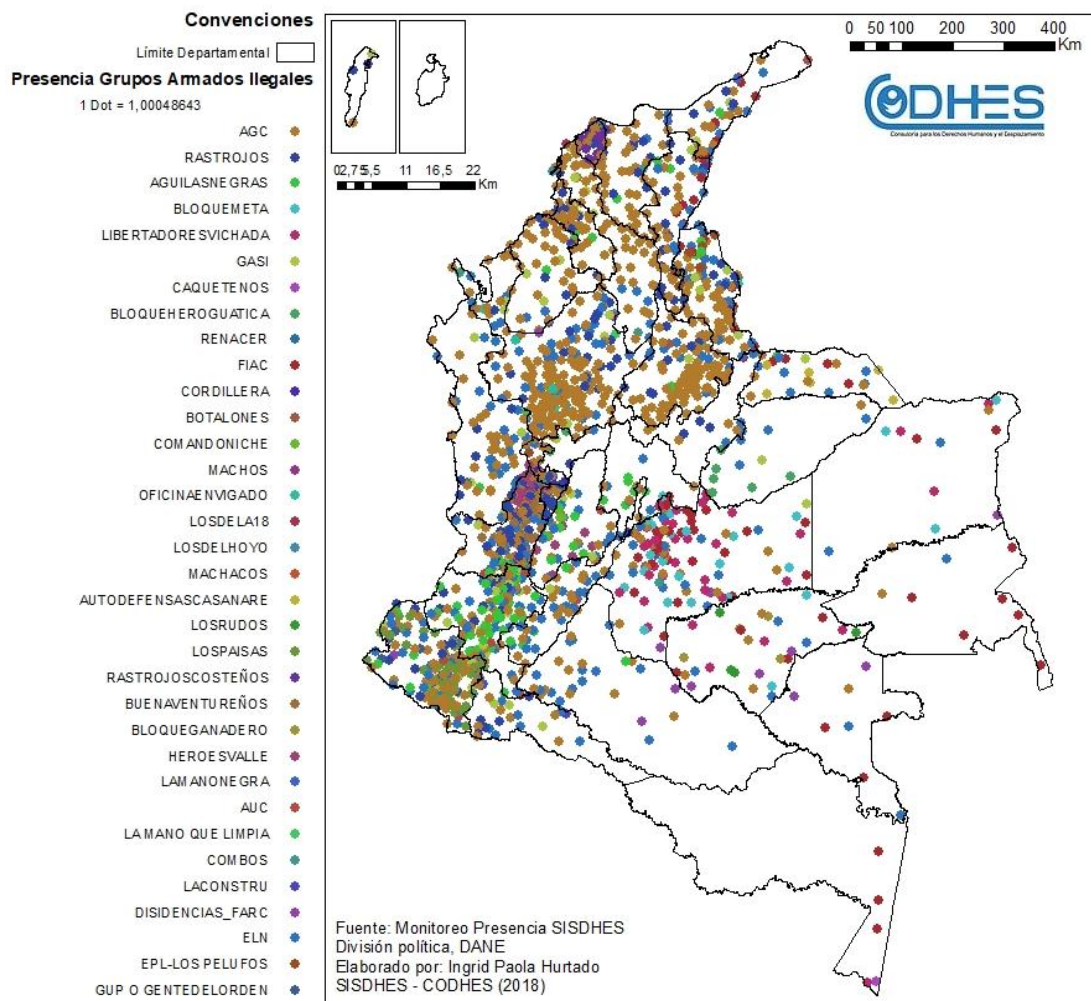
⁵⁰ ICG, 25/10/2019, [url](#); The New Humanitarian, 25/10/2019, [url](#); The New Humanitarian, 28/10/2019, [url](#)

⁵¹ Colombia Reports, 27/10/2019, [url](#); Colombia Reports, 27/10/2019, [url](#)

3. Strijdende partijen

Er zijn verschillende illegale gewapende groepen actief in Colombia, maar geen van deze groepen is actief op het gehele grondgebied. Ze controleren specifieke strategische gebieden gunstig voor de coca-teelt, cocaïneproductie en smokkel naar het buitenland.⁵²

Bronnen halen verschillende schattingen aan over het aantal gewapende groepen dat actief is in Colombia.⁵³ CODHES identificeert 34 gewapende groepen in Colombia in juli 2018.⁵⁴

Aanwezigheid van de verschillende illegale gewapende groepen⁵⁵

⁵² Colombia Reports, 18/02/2018, [url](#)

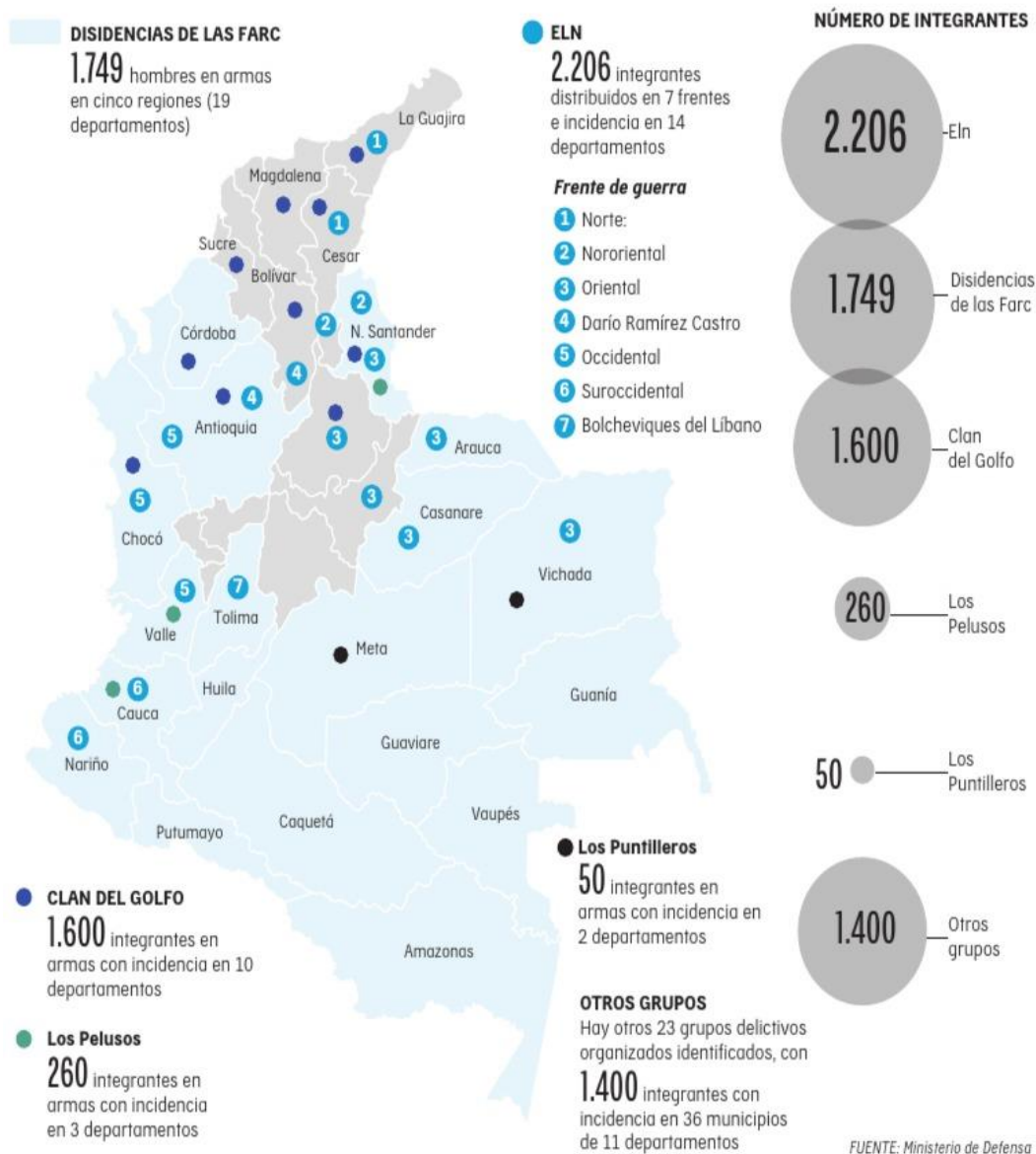
⁵³ Een overzicht van de wildgroei aan gewapende groepen en hun oorsprong is te vinden in CNMH, 12/2016, [url](#)

⁵⁴ CODHES, 07/2018, [url](#)

⁵⁵ CODHES, 07/2018, [url](#)

Een rapport van het Colombiaanse ministerie van Defensie van 20 november 2018 stelt dat er 7.265 illegale strijders in het land zijn die het conflict gaande houden, met een aanwezigheid in 26 van de 32 departementen van het land.⁵⁶

DÓNDE ESTÁN LOS 7.265 ILEGALES QUE HACEN LA GUERRA

Locatie van 7.256 illegale strijders die het conflict gaande houden [vertaling]⁵⁷

⁵⁶ El Tiempo, 21/12/2018, [url](#)

⁵⁷ Afbeelding uit het rapport van het ministerie de Defensia van december 2018 in El Tiempo, 21/12/2018, [url](#)

3.1. Fuerzas armadas revolucionarias de Colombia - Ejército popular (FARC-EP)

Tekortkomingen in de demobilisatie van FARC-strijders en in hun re-integratie in de samenleving, maken voormalige FARC-strijders kwetsbaar om zich op illegale activiteiten te richten en de wapens opnieuw op te nemen.⁵⁸ Een toenemend aantal voormalige strijders van de FARC-EP raakt gedesillusioneerd door de vredesovereenkomst vanwege een gebrek aan bescherming tegen aanvallen van verschillende gewapende groepen en criminele organisaties. Sinds het tekenen van het vredesakkoord heeft de VN-verificatiemissie in Colombia 123 moorden, 10 verdwijningen en 17 pogingen tot moord geregistreerd op gedemobiliseerde strijders van de FARC-EP. De ombudsman meldt 149 moorden op voormalige strijders. Een meerderheid van deze moorden wordt toegeschreven aan illegale en criminele gewapende groepen zoals de Clan del Golfo, de EPL en dissidente FARC-groepen.⁵⁹ Veel voormalige FARC-leden zijn van mening dat de overheid haar beloften niet is nagekomen.⁶⁰ De tekortkomingen dragen volgens HRW bij tot de vorming van dissidente groepen.⁶¹

De NYT stelt in september 2018 dat tot 2.800 voormalige FARC-strijders, of ongeveer 40 procent van de totale kracht van de FARC-EP vóór de vredesovereenkomst, opnieuw de wapens hebben opgenomen en dissidente groepen hebben gevormd.⁶² De regering presenteert in december 2018 een militair rapport aan het parlement waarin ze het aantal dissidenten op 1.749 schat en hen een aanwezigheid toedicht in 19 departementen.⁶³ Een eerder inlichtingenrapport van oktober 2018 schat dat er tussen 2.500 en 3.000 dissidenten van de FARC-EP opereren in tien departementen van het land. De zwaarst getroffen departementen zijn Nariño, Cauca, Guaviare, Caquetá, Meta en Antioquia.⁶⁴ Reuters heeft het in juni 2019 ruwweg over een derde van de voormalige FARC-strijders.⁶⁵

Volgens PARES hebben de dissidente groepen van de FARC-EP hun controle over territoria in Colombia weten uit te breiden onder het presidentschap van Duque. Deze expansie was vooral succesvol in de Pacific regio vanuit Tumaco tot Chocó. Ook in Antioquia en zuid Córdoba hebben verschillende groepen hun controle versterkt.⁶⁶ Daarnaast is de FARC-EP in toenemende mate aanwezig in buurland Venezuela. Volgens Insight Crime zijn dissidente groepen in juli 2019 aanwezig in ten minste acht staten, namelijk Zulia, Táchira, Apure, Bolívar, Guárico, Barinas, Amazonas en Aragua.⁶⁷

3.2. National Liberation Army (Ejército de Liberación Nacional, ELN)

Colombia Reports stelt dat de ELN midden 2018 ongeveer 3.000 leden telt.⁶⁸ Het Heidelberg Institute for Conflict Research (HIIK) stelt in zijn jaarrapport voor 2018 dat de groep bestaat uit ongeveer 2.500 leden.⁶⁹ Het ministerie van Defensie heeft het in zijn rapport van 20 november 2018 over 2.206 manschappen in ten minste veertien departementen, volgens El Tiempo die het rapport kon inkijken.⁷⁰

Het rapport van het ministerie van Defensie identificeert zeven oorlogsfronten waar de ELN actieve operaties lopen heeft, namelijk in de departementen La Guajira, Cesar, Norte de Santander, Arauca,

⁵⁸ El Colombiano, 26/11/2018, [url](#)

⁵⁹ UNSC, 27/06/2019, p. 10, [url](#); ICG, 20/09/2019, [url](#)

⁶⁰ NYT, 18/09/2018, [url](#); Insight Crime, 20/12/2018, [url](#)

⁶¹ HRW, 13/12/2018, [url](#)

⁶² NYT, 18/09/2018, [url](#); Insight Crime, 20/12/2018, [url](#)

⁶³ Insight Crime, 20/12/2018, [url](#); El Tiempo, 21/12/2018, [url](#); HIIK, 02/2019, p. 106, [url](#)

⁶⁴ Insight Crime, 20/12/2018, [url](#); HIIK, 02/2019, p. 106, [url](#)

⁶⁵ Reuters, 05/06/2019, [url](#)

⁶⁶ PARES, 28/08/2019, [url](#); Colombia Reports, 01/09/2019, [url](#)

⁶⁷ Insight Crime, 04/09/2019, [url](#)

⁶⁸ Colombia Reports, 20/07/2019, [url](#)

⁶⁹ HIIK, 02/2019, p. 105, [url](#)

⁷⁰ El Tiempo, 21/12/2018, [url](#)

Boyacá, Casanare, Santander, Vichada, Antioquia, Bolívar, Chocó, Valle del Cauca, Cauca, Nariño and Tolima.⁷¹ De ELN kent tevens een steeds grotere aanwezigheid over de grens met Venezuela. Volgens de Zweedse hulporganisatie Sida is de ELN aanwezig in 12 staten van Venezuela en heeft de groep er activiteiten die gaan van het beheren van illegale economie tot afpersing, gedwongen rekrutering en het smokkelen van olie en vee.⁷² De Venezolaanse regering van president Nicolas Maduro geeft vrijheid aan de ELN en andere Colombiaanse gewapende groepen om uit te breiden op het Venezolaanse vasteland in ruil voor steun aan het regime. Dergelijke safe haven geeft de ELN en andere groepen de mogelijkheid om aanvallen voor te bereiden in Colombia vanuit Venezuela, waar ze veilig zijn voor aanvallen van de Colombiaanse ordetroepen.⁷³ De NYT schrijft in augustus 2019 dat meer dan de helft van de leden van de ELN, naar schatting 2.400 strijders, gebaseerd zijn in het westen van Venezuela.⁷⁴ De ELN kent een sterk gedecentraliseerde structuur, versterkt door de lokale illegale drugshandel en de uitbreiding van de groep op Venezolaans grondgebied.⁷⁵

De expansie van de ELN is in volle gang. De ELN wil volgens de ombudsman een regio van controle bekomen die rijkt van de Pacifische kust tot de grens met Venezuela.⁷⁶ Ook PARES bevestigt in zijn rapport van augustus 2019 dat de groep het ambitieuze plan heeft om de oorlogsfronten in het oosten te verbinden met het westen van het land.⁷⁷ Volgens Verdad Abierta leiden deze plannen mogelijks tot confrontaties tussen de ELN en de AGC, aanwezig in Antioquia en Chocó, alsook tussen de ELN en de FARC-dissidenten en criminele bendes, waarbij burgers waarschijnlijk de zwaarste prijs zullen betalen.⁷⁸

Volgens PARES slaagt de ELN erin haar territorium uit te breiden door een gewijzigde modus operandi. De gewapende groep draagt niet langer uniformen, maakt niet langer gebruik van trainingskampen en beweegt zich voort in kleine groepen. Deze nieuwe tactiek houdt een extra risico in voor burgers gezien de ELN zich onder landbouwers begeeft als vorm van camouflage.⁷⁹

3.3. People's Liberation Army (Ejército Popular de Liberación, EPL)

De EPL is ontstaan in 1967. Na een demobilisatieproces in 1991 blijft slechts een kleine dissidente groep actief. Deze groeit uit tot een drugsorganisatie, vandaag vooral actief in de grensstreek met Venezuela. Vanaf 2016 wordt de groep door de ordetroepen *Los Pelusos* genoemd.⁸⁰ Na de demobilisatie van de FARC-EP als onderdeel van het vredesakkoord van november 2016, tracht de EPL FARC-strijders te rekruteren en haar grondgebied uit te breiden van de regio Catatumbo naar het departement Cesar, voorheen onder controle van de FARC-EP. Dit heeft geleid tot spanningen met de ELN. De twee groepen zijn in een territoriumstrijd verwickeld in de regio sinds april 2018.⁸¹

Volgens verschillende bronnen is de EPL vandaag enkel actief in de drugshandel. Hun epicentrum ligt in de regio Catatumbo in het departement Norte de Santander, waar de EPL ongeveer 400 manschappen telt.⁸² Het HIIK vermeldt slechts 260 gewapende leden met een aanwezigheid in de departementen Cauca, Norte de Santander en Valle del Cauca.⁸³ Insight Crime meldt in januari 2019

⁷¹ El Tiempo, 21/12/2018, [url](#)

⁷² Sida, 12/2018, [url](#)

⁷³ Latin America Reports, 18/07/2019, [url](#); CTC, 08/2019, [url](#)

⁷⁴ NYT, 29/08/2019, [url](#)

⁷⁵ CTC, 02/2019, [url](#)

⁷⁶ Verdad Abierta, 10/07/2019, [url](#)

⁷⁷ PARES, 28/08/2019, [url](#); Colombia Reports, 01/09/2019, [url](#)

⁷⁸ Verdad Abierta, 10/07/2019, [url](#)

⁷⁹ PARES, 28/08/2019, [url](#); Colombia Reports, 01/09/2019, [url](#)

⁸⁰ Colombia Reports, 26/03/2017, [url](#)

⁸¹ Colombia Reports, 26/03/2017, [url](#)

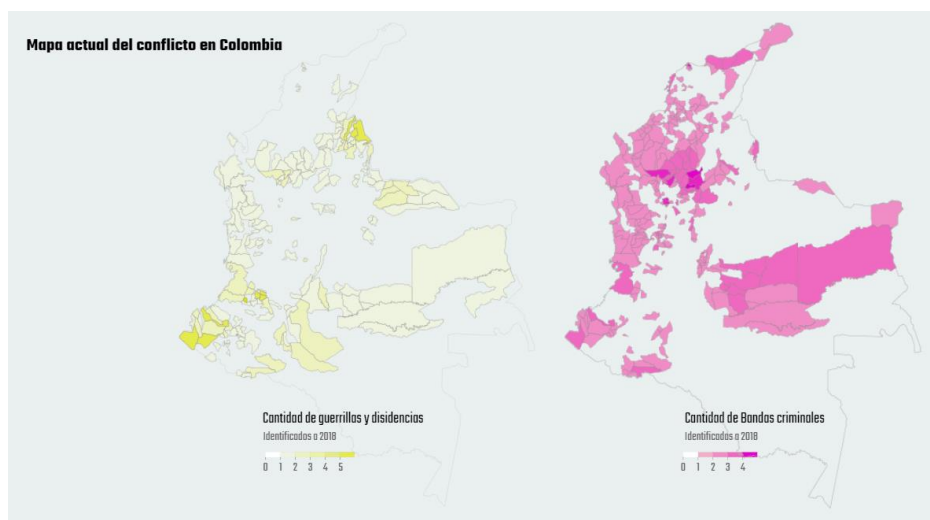
⁸² Colombia Reports, 26/03/2017, [url](#); Infobae, 04/05/2019, [url](#)

⁸³ HIIK, 02/2019, p. 106, [url](#); El Tiempo, 21/12/2018, [url](#)

de komst van de EPL naar een van de strategische drugs corridors van westelijk Colombia, namelijk El Naya in Valle de Cauca.⁸⁴ De EPL heeft zich deels moeten terugtrekken in Catatumbo onder invloed van de ELN, maar blijft zijn territorium uitbreiden in Cauca, geeft FIP aan in april 2019.⁸⁵ Insight Crime bericht in september 2019 evenwel dat de groep sterk verzwakt is door interne strubbelingen.⁸⁶

3.4. De BACRIM en de Autodefensas Gaitanistas de Colombia (AGC)

Tussen 2003 en 2006 ondergaan rechtse paramilitaire organisaties met nauwe banden met veiligheidstroepen en politici, de Autodefensas unidas de Colombia (AUC), een gebrekkig demobilisatieproces van de overheid waarbij veel leden actief blijven en zich reorganiseren in nieuwe groepen.⁸⁷ Deze gewelddadige groepen staan bekend als *new illegal armed groups* (NIAG), *grupos armados pos-desmovilización* (PDAG)⁸⁸ of *organised armed groups* (OAG). De regering ontkent het bestaan van paramilitarisme en heeft het over criminele bendes of BACRIM.⁸⁹ Historicus Robert A. Karl benadrukt evenwel de continuïteit van paramilitaire relaties tussen staatsinstellingen en deze gewapende en criminele bendes.⁹⁰ Ook een rapport van de Comisión Colombiana de Juristas (CCJ) van februari 2019 wijst op de huidige structuren van neo-paramilitaire organisaties.⁹¹ Het Centro Nacional de Memoria Histórica (CNMH) bracht in 2015 reeds een rapport uit over het voortbestaan van paramilitaire structuren in Colombia na de demobilisatie van de AUC.⁹² In september 2019 bericht de krant El Espectador ter illustratie dat ten minste een persoon binnen de National Protection Unit aan criminele bendes informatie heeft doorgegeven over hun programma's en door hen beschermde personen.⁹³

Weergave van het conflict in Colombia in september 2018⁹⁴

⁸⁴ Insight Crime, 22/01/2019, [url](#)

⁸⁵ FIP (Vergara J.C. & Aparicio A.M.), 29/04/2019, [url](#)

⁸⁶ Insight Crime, 24/09/2019, [url](#)

⁸⁷ HRW, 12/01/2017, [url](#); AI, 03/2017, [url](#); Notimérica, 19/07/2016, [url](#); HRW, 29/01/2015, [url](#)

⁸⁸ UNOCHA, 08/05/2017, [url](#); USIP, 01/02/2017, [url](#); USDOS, 20/04/2018, [url](#)

⁸⁹ CNN, 14/02/2017, [url](#); NOREF, 08/2016, [url](#); El Colombiano, 18/01/2014, [url](#); ICG, 19/10/2017, [url](#); El Espectador, 08/02/2019, [url](#)

⁹⁰ Robert A. Karl, historicus gespecialiseerd in Latijns Amerika en de Caraïben aan het Institute for Advanced Studies, e-mail, 24/09/2019

⁹¹ CCJ, 02/2019, [url](#); El Espectador, 08/02/2019, [url](#)

⁹² CNMH, 11/2015, [url](#)

⁹³ El Espectador, 23/09/2019, [url](#)

⁹⁴ El Espectador, 09/2018, [url](#)

Deze georganiseerde, criminele bendes houden zich bezig met cocaïnehandel, illegale mijnbouw, afpersing en de handel in alles - van mensen tot wapens.⁹⁵

De Autodefensas Gaitanistas de Colombia (AGC) (ook wel de Úsuga-clan, de Urabeños of Gulf Clan genoemd) zijn volgens Colombia Reports de machtigste paramilitaire groep in Colombia anno 2019, hun aanwezigheid strekt zich uit over twee derde van de Colombiaanse departementen en ze controleren het grootste deel van de drugshandel in het land.⁹⁶ De leider van de AGC, Darío Antonio Úsuga, ook gekend als Otoniel, heeft 1.600 mannen onder zijn bewind, aanwezig in de departementen Antioquia, Bolívar, Cesar, Chocó, Córdoba, La Guajira, Magdalena, Norte de Santander, Santander en Sucre.⁹⁷ De AGC staan vooral sterk in de regio Bajo Cauca in Antioquia en in Chocó en Córdoba. Volgens Fundación Paz y Reconciliación (PARES) telt de AGC medio 2018 ongeveer 2.500 leden.⁹⁸

Volgens Insight Crime werken de AGC met een netwerk van enerzijds lokale cellen die direct onder bevel staan van het leiderschap in de regio Uraba in Antioquia, en anderzijds andere lokale criminele organisaties die ook gebruik maken van de naam Urabeños en de groep van diensten voorzien. In steden ligt hun macht in de netwerken van *sicarios* of huurmoordenaars. *Campaneros* of *puntos* patrouilleren in zones en kijken uit voor ongewone zaken en activiteiten.⁹⁹ Er zijn vele redenen waarom iemand een doelwit van de BACRIM kan worden, stelt Insight Crime. Hun territoriale en criminele monopolie wordt gehandhaafd door op brute wijze te reageren op de minste uitdaging van hun autoriteit. In verschillende gemeenschappen in Bajo Cauca rapporteren burgers hoe de BACRIM ook fungeren als de facto rechter in familiale geschillen. De commandanten schrijven straffen uit, maar de *sicarios* doen het werk. Andere burgers worden gedood uit persoonlijke motieven, bijvoorbeeld omwille van een confrontatie met een lid van de BACRIM of met zijn familie of vrienden.¹⁰⁰

Colombia Reports bericht begin oktober 2019 over een pamflet dat in Colombia wordt verspreid en de herbewapening van de AUC aankondigt. Zoals hierboven aangegeven hebben duizenden voormalige AUC-leden zich meer dan tien jaar geleden herbewapend en vormen ze nu de leiding van dissidente groepen zoals de AGC, de *Bloque Meta* en de *Libertadores de Vichada*. Colombia Reports nuanceert evenwel dat er sinds de demobilisatie van de paramilitairen meerdere bedreigingen verschenen die zijn ondertekend door de AUC zonder duidelijke steun van het voormalige leiderschap van de ter ziele gegane organisatie.¹⁰¹

4. Typologie van het geweld

HRW en het ICRC halen aan dat het geweld in Colombia toeneemt in 2018.¹⁰² In 2018, in de periode van 1 januari 2018 tot 23 september 2018, vinden volgens de interactieve website en database Monitor 2.288 gewelddadige incidenten plaats met meer dan 1 miljoen slachtoffers¹⁰³, waarvan 973.222 burgers. Het hoge aantal slachtoffers is te verklaren doordat in dit cijfer ook personen vervat zijn wiens toegang tot diensten en hulp beperkt of belemmerd is door het gewapend conflict (966.477 personen), ontheemd zijn (16.678 personen) en het slachtoffer zijn van *confinement*¹⁰⁴ (20.498

⁹⁵ Insight Crime (Bargent J. & Charles M.), 13/07/2017, [url](#)

⁹⁶ Colombia Reports, 22/08/2019, [url](#); Insight Crime, s.d., [url](#)

⁹⁷ El Tiempo, 21/12/2018, [url](#)

⁹⁸ PARES, 06/2018, [url](#)

⁹⁹ Insight Crime, 14/03/2018, [url](#)

¹⁰⁰ Insight Crime (Bargent J. & Charles M.), 13/07/2017, [url](#)

¹⁰¹ Colombia Reports, 07/10/2019, [url](#)

¹⁰² HRW, 2019, [url](#); ICRC, s.d., [url](#)

¹⁰³ Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia wiki, 07/03/2013, [url](#)

¹⁰⁴ De term *Confinement* slaat op het volledig beperken van de bewegingsvrijheid van burgers, vergelijkbaar met opsluiting. Sinds juli 2013 hanteert OCHA Colombia volgend kader om *confinement* te monitoren: "A population is

personen). Het merendeel van de gewelddadige incidenten valt onder de noemer van bedreigingen (607) en doelgerichte moorden (506). Er vinden 153 botsingen tussen gewapende groepen onderling en 114 gevechten tussen overheidstroepen en gewapende groepen plaats tussen 1 januari en 23 september 2018.¹⁰⁵

Tussen 1 januari 2019 en 23 september 2019 vinden er 2.852 gewelddadige incidenten plaats in Colombia met 372.662 slachtoffers, waarvan 362.592 burgers (zie tabel in [bijlage 2](#) voor de volledige lijst van het aantal incidenten en slachtoffers). Ook hier valt het hoge aantal slachtoffers te verklaren door de hoge aantallen van slachtoffers wiens toegang tot diensten en hulp beperkt of belemmerd is door het gewapend conflict (319.521 personen), ontheemden (12.740 personen) en mensen die het slachtoffer zijn van *confinement* (23.550 personen). Het merendeel van de gewelddadige incidenten valt onder de noemer van doelgerichte moorden (623), bedreigingen (474), aanvallen op openbare voorzieningen en infrastructuur (174) en aanvallen met geïmproviseerde explosieven (154). Daarnaast vinden ook 141 gevechten tussen overheidstroepen en gewapende groepen en 95 botsingen tussen gewapende groepen onderling plaats in deze periode.¹⁰⁶

Een vergelijking tussen 2018 en 2019 voor de periodes tussen 1 januari en 23 september toont een stijging in het aantal gewelddadige incidenten maar een sterke daling in het aantal slachtoffers. Er is sprake van een toename van acties door de openbare strijdkrachten tegen de gewapende groepen en een daling van het aantal confrontaties tussen gewapende groepen onderling. Het aantal doelgerichte moorden neemt toe, incidenten van gedwongen ontheemding nemen af. Incidenten van *confinement* of het volledig beperken van de bewegingsvrijheid van burgers ten gevolge van de gewapende confrontaties nemen toe.¹⁰⁷

Volgens het meest recente rapport van de algemene vergadering van de VN over kinderen in gewapend conflict vinden 120 incidenten van rekrutering plaats in Colombia doorheen 2018 waarbij 293 kinderen getroffen worden, een sterke stijging ten opzichte van de 169 kinderen die het slachtoffer werden van rekrutering in 2017. Het rapport stelt dat de FARC-EP verantwoordelijk is voor de meeste rekruteringen (82 kinderen) gevolgd door de ELN (69 kinderen) en de AGC (12 kinderen).¹⁰⁸ Monitor registreert slechts 142 gedwongen rekruteringen doorheen 2018 (110 tussen 1 januari en 23 september 2018). Tussen 1 januari en 23 september 2019 registreert Monitor 49 slachtoffers van rekrutering, waarvan er 35 minderjarig zijn. De meeste van deze gedwongen rekruteringen vinden plaats in de departementen Arauca (17), Antioquia (9), Cauca (7) en Norte de Santander (5).¹⁰⁹

De Unit for the Victims Assistance and Reparation (*Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas*, UARIV) stelt dat het aantal slachtoffers van antipersoonsmijnen en explosieven verdrievoudigd is in 2018 in vergelijking met het voorgaande jaar. Zo worden in 2018 minstens 176 slachtoffers van landmijnen geregistreerd, ten opzichte van 57 slachtoffers in 2017.¹¹⁰ Het aantal burgers dat getroffen wordt door landmijnen neemt toe en vertegenwoordigt 64 procent van het totale aantal slachtoffers van landmijnen in 2017 en 2018.¹¹¹ De cijfers van UNOCHA voor januari 2018 tot mei 2019 halen 238 slachtoffers van landmijnen aan, en stellen dat 67 procent van de slachtoffers leden van de ordetroepen zijn en slechts 33 procent van de slachtoffers burgers.¹¹² In het departement

confined when it suffers limitations to its free mobility for a period equal to or more than one week, with severe limitations in access to three or more goods, basic services or assistance such as: food, education, health, water and sanitation, livelihoods, or other basic services”, in UNOCHA Colombia, 04/2015, [url](#)

¹⁰⁵ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

¹⁰⁶ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

¹⁰⁷ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

¹⁰⁸ UNGA, 20/06/2019, p. 9-10, [url](#)

¹⁰⁹ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

¹¹⁰ ICRC, s.d., [url](#)

¹¹¹ DAICMA, 30/06/2019, [url](#); ACAPS, 01/03/2019, p. 4, [url](#); USDOS, 13/03/2019, [url](#)

¹¹² UNOCHA, 18/06/2019, [url](#)

Norte de Santander bevinden zich steeds meer onontplofte mijnen, vooral in de regio Catatumbo, wat leidt tot beperkingen in bewegingsvrijheid van de gemeenschappen en ontheemden in de regio.¹¹³ Rivaliserende gewapende groepen nemen hun toevlucht tot mijnen om hun controle over territoria te bevestigen en de uitroeiing van illegale cocagewassen te voorkomen. In de periode 1 januari - 30 juni 2019 registreert men reeds 72 slachtoffers.¹¹⁴ In juni 2019 stelt Miguel Ceballos, de High Commissioner for Peace, dat de ELN en de Gulf Clan doorgaan met het plaatsen van anti-persoonsmijnen.¹¹⁵

Naast ontheemding veroorzaakt door de conflicten in Colombia (zie [hoofdstuk 7](#)), is er ook sprake van *confinement*, wat letterlijk opsluiting betekent maar eerder doelt op een volledig gebrek aan mobiliteit door bijvoorbeeld gewapende confrontaties of de aanwezigheid van antipersoonsmijnen. Op het platteland beperken de gewapende confrontaties de bewegingsvrijheid van de bevolking en de toegang tot basisgoederen en -diensten, zoals voedsel, bestaansmiddelen en medische zorg. Afro-Colombianen, inheemse en landelijke gemeenschappen worden onevenredig getroffen.¹¹⁶ ICG stelt dat gewapende groepen de bewegingsvrijheid van gemeenschappen in toenemende mate beperken. De meest kritieke situatie stelt zich in Chocó, waar inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen slechts over een zeer beperkte bewegingsvrijheid beschikken te het midden van het conflict tussen de ELN en AGC.¹¹⁷ Een treffend voorbeeld van *confinement* stelt zich in maart 2019 wanneer de beperking in bewegingsvrijheid van inheemse gemeenschappen in Carmen del Darién, in Chocó, leidt tot de hongerdood van vijf baby's omdat botsingen tussen gewapende groepen de lokale bevolking verhinderden voedsel te oogsten of te kopen.¹¹⁸ Van januari tot juni 2019 zijn volgens de schatting van UNOCHA 11.932 personen het slachtoffer van *confinement* in Colombia. Vooral de departementen Nariño, Chocó en Norte de Santander worden getroffen door deze ernstige vorm van beperking van de bewegingsvrijheid.¹¹⁹ De kaart in [bijlage 3](#) toont de geografische spreiding van slachtoffers van *confinement* tussen 1 januari en 23 september 2019 volgens de interactieve website en database Monitor. Uit de kaart komt naar voren dat *confinement* zich vooral voordoet aan de kust in de departementen Chocó, Cauca en Nariño. 23.550 mensen worden het slachtoffer van *confinement* bij 21 incidenten tussen 1 januari en 23 september 2019.¹²⁰

5. Doelwitten van het geweld

De intensivering van het conflict tussen ordetroepen en de verschillende gewapende groepen alsook tussen de gewapende groepen onderling, en de verhoogde militaire aanpak van de regering bepalen het niveau van geweld en het risico voor burgers.¹²¹ Burgers worden geconfronteerd met verschillende vormen van geweld en krijgen te maken met misbruik van guerrilla's van de ELN, de FARC-EP, de ELP en opvolgers van paramilitaire groepen zoals de AGC. De vele gewapende groepen stellen de bevolking bloot aan geweld, afpersing, restricties op de bewegingsvrijheid, gedwongen rekrutering en illegale activiteiten. Ontheemding en incidenten met landmijnen en explosieven komen steeds meer voor.¹²²

Tussen januari en oktober 2018 worden volgens UNOCHA meer dan 1.700 aanvallen op burgers geregistreerd, waarvan 550 gevallen van doelgerichte moord, 26 incidenten van gewapende

¹¹³ UNOCHA, 10/07/2018, [url](#)

¹¹⁴ DAICMA, 30/06/2019, [url](#)

¹¹⁵ Latin America Reports, 01/07/2019, [url](#)

¹¹⁶ ACAPS, 27/05/2019, [url](#)

¹¹⁷ FIP (Vergara J.C. & Aparicio A.M.), 29/04/2019, [url](#)

¹¹⁸ ICG, 08/08/2019, p. 15, [url](#); andere voorbeelden worden opgesomd door WOLA, 28/04/2019, [url](#)

¹¹⁹ UNOCHA (twitter), 31/07/2019, [url](#)

¹²⁰ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

¹²¹ Sida, 12/2018, [url](#)

¹²² Sida, 12/2018, [url](#)

confrontaties met burgerdoden, 43 gewapende acties met gewonde burgers, 22 slachtpartijen (*masacres*)¹²³ en 650 bedreigingen tegen burgers. De departementen Arauca, Norte de Santander, Antioquia, Cauca en Nariño worden het zwaarst getroffen door aanvallen op burgers.¹²⁴ Drie maanden later, in december 2018, bericht UNOCHA over 725 bedreigingen tegen burgers, 672 doelgerichte moorden, 111 ontvoeringen van burgers, 27 slachtpartijen en 530 andere incidenten tegen burgers in het volledige jaar 2018.¹²⁵ Daarenboven worden 176 personen doorheen 2018 het slachtoffer van antipersoonsmijnen (MAP) en geïmproviseerde explosieven (AEI), waaronder 92 burgers en 84 leden van de veiligheidsdiensten.¹²⁶

In het meest recente humanitaire bulletin van UNOCHA van 15 juni 2019 maakt de organisatie een vergelijking van de humanitaire situatie tussen de periode augustus 2016 tot december 2017 enerzijds, en januari 2018 tot mei 2019 anderzijds, waarbij het concludeert dat er een toename van het aantal aanvallen tegen burgers is.¹²⁷ In de periode van januari 2018 tot mei 2019 vinden 2.863 incidenten van geweld tegen de burgerbevolking plaats (698 van deze 2.863 aanvallen vinden plaats tussen januari en mei 2019), een stijging van 42 procent ten opzichte van de 1.940 incidenten tussen augustus 2016 en december 2017. Van de 2.863 incidenten tussen januari 2018 en mei 2019 zijn er 1.098 incidenten van doelgerichte moorden, 77 gevallen van verwondingen van burgers tijdens gewapende acties, 33 gewelddadige confrontaties waarbij burgerdoden vallen, 38 slachtpartijen, 37 incidenten van foltering en 1.580 andere aanvallen zoals onder meer bedreigingen, seksueel geweld en ontvoering.¹²⁸

Colombia Reports verwijst in een artikel van 6 augustus 2019 naar cijfers van UNOCHA die niet door Cedoca teruggevonden werden. De nieuwswebsite bericht dat doelgerichte moorden stijgen met 55 procent van 323 in de eerste helft van 2018 naar 501 in dezelfde periode in 2019. Aanvallen op burgers stijgen van 28 naar 42 incidenten. Het aantal burgers dat gewond raakt in gevechten stijgt tevens van 17 naar 33. Colombia Reports schrijft dat het aantal incidenten dat de burgerbevolking treft stijgt van 981 in 2018 naar 1.089 in de eerste helft van 2019, en dat 93 procent van de slachtoffers van Afro-Colombiaanse of inheemse afkomst is volgens de cijfers van UNOCHA.¹²⁹ Omdat deze bevolkingsgroepen in verspreide plattelandsgebieden met hoge armoedecijfers leven, en in regio's die vaak moeilijk te bereiken zijn voor hulporganisaties, worden personen van Afro-Colombiaanse en inheemse afkomst in grotere mate geconfronteerd met veiligheidsrisico's, humanitaire crisissen en hindernissen bij toegang tot hulp.¹³⁰ De Secretaris-Generaal van de VN drukt in het laatste rapport over de VN-verificatiemissie in Colombia zijn bezorgdheid uit over de inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen in het zuiden van Chocó, het oosten van Antioquia en Nariño.¹³¹

Volgens de interactieve website en database Monitor vinden tussen 1 januari 2019 en 23 september 2019 1.347 incidenten van geweld gericht tegen burgers plaats. Deze incidenten maken in het totaal 3.033 slachtoffers.¹³² Een groot deel van hen, 1.432 om precies te zijn, zijn het slachtoffer van bedreigingen. 623 incidenten van doelgerichte doodslag maken 704 slachtoffers. 49 personen zijn het slachtoffer van gedwongen rekrutering. Gedwongen verdwijning treft 37 burgers. Er vallen voorts 123

¹²³ *Masacre* wordt door UNOCHA gedefinieerd als "willekeurige en directe moord op een groep burgers, gepleegd door opstandelingen of staatsgroepen, met als doel paniek of terreur te zaaien onder de bevolking", UNOCHA, 07/03/2013, [url](#); Sylvia Echeverry, Situational Awareness Unit Responsable UNOCHA Colombia, e-mail, 20/09/2019

¹²⁴ UNOCHA, 14/11/2018, p. 7, [url](#)

¹²⁵ UNOCHA, 23/02/2019, p. 4, [url](#)

¹²⁶ UNOCHA, 23/02/2019, p. 5, [url](#)

¹²⁷ UNOCHA, 15/06/2019, [url](#); Colombia Reports, 06/08/2019, [url](#)

¹²⁸ UNOCHA, 18/06/2019, [url](#)

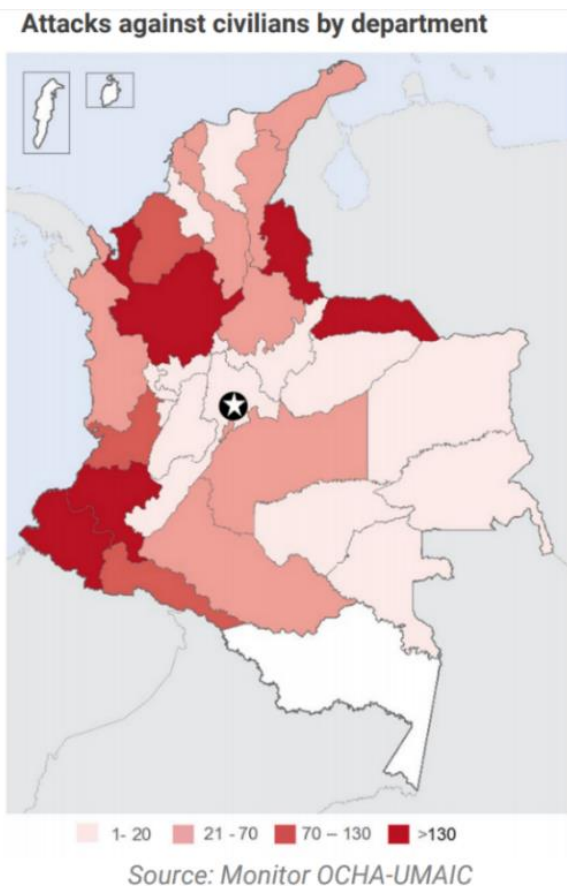
¹²⁹ Colombia Reports, 06/08/2019, [url](#)

¹³⁰ HRP, 11/2018, p. 18, [url](#)

¹³¹ UNSC, 01/10/2019, p. 10, [url](#)

¹³² Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact of gevolg ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia Wiki, 07/03/2013, [url](#)

slachtoffers bij 28 incidenten van ontvoering. De departementen die het meest getroffen worden door incidenten van geweld gericht tegen de burgerbevolking zijn Norte de Santander (248), Cauca (180), Arauca (132), Antioquia (126) en Nariño (111).¹³³ Deze gebieden kleuren donkerrood op de kaart van UNOCHA die hieronder is weergegeven.¹³⁴

Kaart met aanvallen op burgers per departement voor 2018¹³⁵

Wanneer de doelgerichte incidenten van geweld tegen specifieke burgers (de categorieën doelgerichte moorden, verwondingen van personen onder bescherming etc.) achterwege gelaten worden en enkel gekeken wordt naar burgers die het slachtoffer worden van incidenten van algemeen geweld (de volgende vier categorieën: incidenten waarbij burgers als levend schild gebruikt worden tijdens gewapend geweld, burgers die gewond raken of omkomen tijdens gewapende confrontaties en burgers die de dood vinden tijdens bloedbaden) registreert Monitor 72 incidenten met 458 slachtoffers tussen 1 januari en 23 september 2019. Bij vier incidenten waar burgers als levend schild gebruikt worden tijdens gewapend geweld vallen 294 slachtoffers. Monitor registreert verder 92 slachtoffers van 28 bloedbaden. Tenslotte raken 53 personen gewond tijdens 37 incidenten van gewapend conflict en vallen negentien burgerdoden bij negen incidenten van gewapend conflict. Opnieuw vinden de meeste incidenten plaats in Norte de Santander (21), gevolgd door Antioquia (17) en Arauca (14).¹³⁶

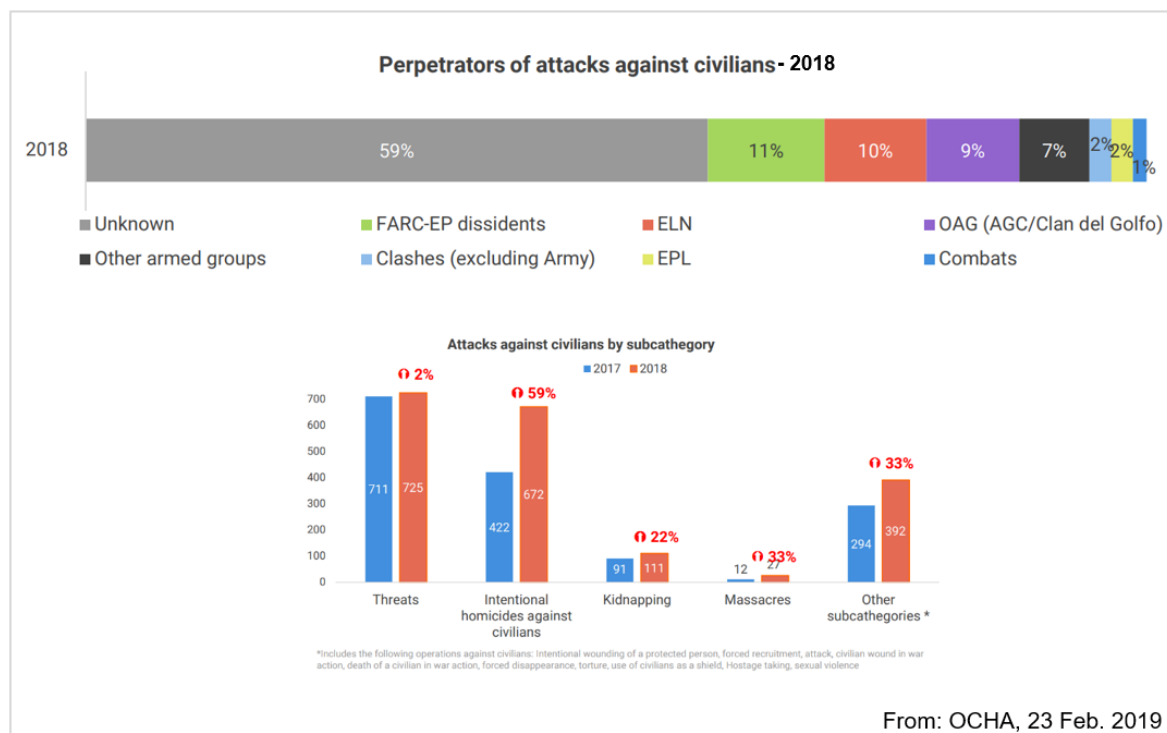
¹³³ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

¹³⁴ UNOCHA, 23/02/2019, [url](#)

¹³⁵ UNOCHA, 23/02/2019, [url](#)

¹³⁶ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

In februari 2019 brengt UNOCHA cijfers naar buiten over de daders van aanvallen tegen de burgerbevolking doorheen 2018. Uit deze cijfers blijkt dat in meer dan de helft van de incidenten de daders onbekend zijn.¹³⁷ Een mogelijke verklaring hiervoor is dat gewapende groepen een tactiek nastreven die erop gericht is om hun acties te anonimiseren en zo uit de handen van de regeringstroepen te blijven. Dit doen ze onder meer door verschillende namen te hanteren.¹³⁸

Daders van aanvallen tegen burgers in 2018¹³⁹

Illegale gewapende groepen plegen verschillende politieke en onwettige moorden in betwiste gebieden zonder sterke aanwezigheid van de overheid.¹⁴⁰ Moord op gemeenschapsleiders, rekrutering van kinderen, afpersing, bedreigingen en misbruik door de illegale gewapende groepen zijn gangbare praktijken in onder andere Cauca, Norte de Santander, Arauca, Nariño, Chocó en Antioquia. Daders worden zelden verantwoordelijk gehouden voor hun acties.¹⁴¹ Criminele bendes, de ELN en andere groepen ontvoeren personen, zowel voor politieke doeleinden als voor losgeld.¹⁴² De ngo Coordinación Colombia Europa Estados Unidos (CCEEU) meldt 27 gevallen van moord op burgers door staatsagenten tussen januari en augustus 2018, daarbij vallen 34 slachtoffers. In sommige gevallen verklaren militaire officieren dat de moorden militaire fouten betreffen, in andere gevallen verklaren ze dat een persoon streed voor een illegale gewapende groep, terwijl leden van de gemeenschap dit weerleggen.¹⁴³

Volgens de verificatiemissie van de VN en de ombudsman van Colombia zijn er een aantal profielen die een verhoogd risico lopen op geweld door illegale en criminele gewapende groepen.¹⁴⁴ Deze

¹³⁷ UNOCHA, 23/02/2019, [url](#)

¹³⁸ James Restrepo, onderzoeker op Latijns-Amerika voor IRB, skype call, 20/09/2019

¹³⁹ UNOCHA, 23/02/2019, [url](#)

¹⁴⁰ USDOS, 13/03/2019, [url](#)

¹⁴¹ ACAPS, 01/03/2019, p. 3, [url](#)

¹⁴² USDOS, 13/03/2019, [url](#)

¹⁴³ USDOS, 13/03/2019, [url](#)

¹⁴⁴ UNSC, 27/06/2019, p. 10, [url](#); Defensoria Del Pueblo, 04/09/2019, [url](#)

risicogroepen zijn gedemobiliseerde FARC-strijders¹⁴⁵, mensenrechtenactivisten¹⁴⁶, politici¹⁴⁷, journalisten, sociale leiders¹⁴⁸ en leiders van Afro-Colombiaanse en inheemse gemeenschappen¹⁴⁹, vrouwenrechtenactivisten en LGBT-activisten¹⁵⁰. Ook personen en families die deelnemen aan het National Comprehensive Programme for the Substitution of Illicit Crops (PNIS) vormen een doelwit van gewapende groepen.¹⁵¹ ACAPS vermeldt dat er sinds het vredesakkoord in 2016 meer dan 700 gemeenschapsleiders en mensenrechtenactivisten zijn vermoord. Afro-Colombianen, de inheemse bevolking en activisten uit landelijke gebieden zijn extra kwetsbaar omdat zij in regio's wonen waar de staat amper of niet aanwezig is, en waar zij bijgevolg geen aanspraak kunnen maken op hun rechten. Deze groepen staan vaak ook socio-economisch zwakker.¹⁵²

Voorals de inheemse volkeren, wier land strategisch kan worden gebruikt door de verschillende gewapende groepen om wapens en doorvoerzones te ontwikkelen, zijn bedreigd en gewelddadig aangevallen en zijn van hun land verdreven. Hetzelfde geldt voor mensen die wonen in gebieden die rijk zijn aan natuurlijke hulpbronnen.¹⁵³

Sociale activisten in gebieden waar voorheen de FARC-EP opereerde, en waar de staat na het vredesakkoord een vacuüm achterliet, zijn tevens bijzonder kwetsbaar.¹⁵⁴ Daders van deze moorden zijn meestal leden van criminele bendes, waaronder voormalige leden van gedemobiliseerde paramilitaire organisaties, leden van de ELN of de EPL, maar ook leden van de veiligheidstroepen.¹⁵⁵ Naast voorgenoemde profielen, vaak samengevat onder de brede noemer 'sociale leiders', wordt ook doelgericht geweld gebruikt tegen drugsverslaafden, sekswerkers, daklozen, Venezolanen, mensen die wonen in regio's van grote economische interesses voor gewapende groepen, vrouwen in relaties met leden van gewapende groepen en mensen die iets gezien of gehoord hebben wat niet geweten mocht zijn.¹⁵⁶

INEPAZ stelt dat het geweld tegen mensenrechtenactivisten, sociale leiders en voormalige FARC-EP-strijders en hun families in 2018 verder gestegen is.¹⁵⁷ In 2018 worden volgens de ngo 252 sociale leiders gedood.¹⁵⁸ Volgens USDOS vindt 70 procent van deze moorden in 2018 plaats in acht van de 32 departementen van het land, namelijk Antioquia, Cauca, Valle del Cauca, Nariño, Norte de Santander, Chocó, Córdoba en Putumayo.¹⁵⁹ INDEPAZ benadrukt daarbij dat het gebrek van een alomvattende aanwezigheid van de staat in de gebieden een heikel punt blijft.¹⁶⁰ HRW stelt eveneens dat de meeste van deze moorden plaats vinden in de zuidelijke departementen Cauca en Nariño; de noordoostelijke zone van Catatumbo in het departement Norte de Santander op de grens met

¹⁴⁵ OFPRA, 21/06/2018, [url](#)

¹⁴⁶ OMTIC & FIDH, 05/2018, [url](#); Somos Defensores, 23/04/2019, [url](#); PRI, 18/07/2019, [url](#); INDEPAZ, 26/07/2019, [url](#); INDEPAZ, 30/04/2019, [url](#); OHCHR, 10/05/2019, [url](#)

¹⁴⁷ Politici van ten minste 15 verschillende politieke partijen werden reeds het doelwit van geweld volgens Insight Crime, 12/09/2019, [url](#); MOE, 27/08/2019, [url](#). Voorbeelden van dergelijke incidenten in Colombia Reports, 04/09/2019, [url](#); Colombia Reports, 08/09/2019, [url](#). De National Protection Unit (UNP) kan de aanvragen voor bescherming van politici niet langer de baas en slaagt er niet in effectieve bescherming te bieden volgens El Spectador, 17/09/2019, [url](#)

¹⁴⁸ De term sociale leiders mag hier heel breed geïnterpreteerd worden, en omvat onder meer studentenleiders, maar ook leden van vrouwenorganisaties en lokale boerenverenigingen.

¹⁴⁹ HIIK, 02/2019, p. 107, [url](#)

¹⁵⁰ Thomson Reuters Foundation, 08/08/2019, [url](#)

¹⁵¹ UNSC, 27/06/2019, p. 10, [url](#)

¹⁵² ACAPS, 01/03/2019, p. 1-3, [url](#)

¹⁵³ Udlændingestyrelsen, 02/2019, p. 10, [url](#)

¹⁵⁴ OHCHR, 04/02/2019, p. 3-4, [url](#); MO, 10/08/2019, [url](#)

¹⁵⁵ OHCHR, 04/02/2019, p. 3-4, [url](#); BBC, 04/09/2019, [url](#)

¹⁵⁶ UNSC, 27/06/2019, p. 10, [url](#); James Restrepo, onderzoeker op Latijns-Amerika voor IRB, skype call, 20/09/2019

¹⁵⁷ INDEPAZ, 23/05/2019, [url](#)

¹⁵⁸ INDEPAZ, 11/01/2019, [url](#)

¹⁵⁹ USDOS, 13/03/2019, [url](#)

¹⁶⁰ INDEPAZ, 23/05/2019, [url](#)

Venezuela, en de noordwestelijke gebieden van Bajo Cauca en Urabá.¹⁶¹ De moorden op sociale leiders door gewapende groepen zijn volgens El Tiempo bedoeld om de collectieve actie van de lokale gemeenschappen in betwiste gebieden te breken. Ook in de eerste maand van 2019 worden achttien sociale leiders gedood.¹⁶² Volgens de ngo Somos Defensores worden in de eerste drie maanden van 2019 245 aanvallen uitgevoerd op mensenrechtenactivisten, een stijging van 66 procent ten opzichte van het eerste kwartaal van 2018.¹⁶³

6. Geografische verdeling van het geweld

ICRC stelt dat er ten minste vijf interne conflicten aan de gang zijn in Colombia (zie supra).¹⁶⁴ Deze conflicten spelen zich voornamelijk af op het platteland, waar de staat en de ordediensten slechts beperkt aanwezig zijn en verschillende gewapende groepen elkaar bestrijden. Bescherming van de bevolking vraagt immers een permanente politieaanwezigheid, betoogt ICG.¹⁶⁵ OHCHR stelt dat de aanwezigheid van politie onvoldoende is in de meeste rurale gebieden.¹⁶⁶ Volgens het International Institute for Strategic Studies (IISS) vinden de meest extreme situaties van zogenoemde hybride lokale macht, waarbij regio's gecontroleerd worden door zowel lokale administraties als criminele organisaties, plaats in kleinere gemeenten en minder-ontwikkelde regio's op het platteland.¹⁶⁷

Volgens de Colombiaanse wetgeving ligt de verantwoordelijkheid om de bevolking te beschermen in de eerste plaats bij de nationale politie, terwijl het leger grotendeels belast is met het bestrijden van gewapende groepen.¹⁶⁸ De landelijke politie van Colombia, bekend als de *Dirección de Carabineros y Seguridad Rural* (DICAR), is in theorie het meest geschikt om deze rol te spelen. Het DICAR is er evenwel niet in geslaagd zijn aanwezigheid in post-conflictgebieden voldoende uit te breiden vanwege een gebrek aan personeel, onderfinanciering en het militaire karakter van een aanzienlijk deel van zijn strijdkrachten, hetgeen zijn doelstelling om bescherming en politiediensten aan plattelandsbevolking te bieden, ondermijnt.¹⁶⁹ OHCHR geeft verder aan dat de aanwezigheid van de staat in veel van deze regio's beperkt is tot militaire troepen, waardoor deze troepen taken op zich moeten nemen die strikt gezien buiten hun verantwoordelijkheid vallen, zoals publieke veiligheid en het gevecht tegen georganiseerde misdaad. Onder meer in grote delen van de gebieden Antioquia, Chocó, Guaviare, Huila, Meta en Nariño is er sprake van een louter militaire aanwezigheid, stelt OHCHR.¹⁷⁰

De gewapende groepen zijn in de conflictgebieden op het platteland niet enkel uit op militaire macht maar ook op sociale controle over de bevolking, onder andere door het inzetten van informanten. In regio's onder hun controle zorgen ze voor bepaalde publieke diensten en bieden ze inkomensmogelijkheden aan die de inkomsten van de kleine landbouw ver te boven gaan. Als resultaat genieten bepaalde gewapende groepen steun van de lokale bevolking, wat de strijd van de ordetroepen tegen de gewapende groepen bemoeilijkt.¹⁷¹

Daarenboven corrumperen de gewapende groepen de publieke instellingen op het lokale niveau, en weten ze lokale politici, en vaak ook het rechtssysteem en de ordediensten te beïnvloeden.¹⁷² De

¹⁶¹ HRW, 2019, [url](#)

¹⁶² El Tiempo, 12/02/2019, [url](#)

¹⁶³ Somos Defensores, 23/04/2019, [url](#)

¹⁶⁴ ICRC, 06/12/2018, [url](#); ACAPS, 01/03/2019, p. 6, [url](#)

¹⁶⁵ ICG, 04/08/2019, [url](#)

¹⁶⁶ OHCHR, 04/02/2019, p. 13, [url](#)

¹⁶⁷ IISS, 30/07/2018, p. 10-11, [url](#)

¹⁶⁸ DCAF, 14/09/2018, [url](#); HRW, 08/2019, p. 55, [url](#)

¹⁶⁹ ICG, 04/08/2019, [url](#)

¹⁷⁰ OHCHR, 04/02/2019, p. 13, [url](#)

¹⁷¹ SWP, 08/2019, [url](#)

¹⁷² SWP, 08/2019, [url](#)

betrokkenheid van veiligheidspersoneel in illegale activiteiten is een fundamentele factor voor het voortbestaan van criminaliteit, en dus van het gewapend geweld in verschillende regio's van het land, stelt INDEPAZ.¹⁷³ Het bestaande wantrouwen van burgers ten opzichte van de autoriteiten, door banden van ordetroepen en justitie met gewapende groepen en georganiseerde misdaad en het soms gewelddadige optreden van ordetroepen ten opzichte van burgers, hindert het gevecht tegen gewapende groepen, stelt PARES.¹⁷⁴

Uit de veelheid aan geraadpleegde bronnen komt naar voren dat het geweld en het conflict zich concentreren in een aantal geografische gebieden. Deze gebieden vallen in grote mate samen met de aanwezigheid van gewapende groepen (zie afbeeldingen op pagina 11 en 12) en de twee grootste illegale economieën, namelijk cocateelt en mijnbouw, die een voornamelijk ruraal karakter hebben. De gebieden waarin het gewapend conflict zich situeert worden in dit hoofdstuk besproken.

6.1. De grensstreek met Venezuela: Norte de Santander en Arauca

In de noordoostelijke regio Catatumbo in het departement Norte de Santander, dicht bij de grens met Venezuela, slaagt de regering er niet in om haar gezag te laten gelden, stelt HRW. De ELN, EPL en dissidente FARC-groepen zijn er actief en strijden er om grondgebied en om de controle van de cocateelt, drugsroutes en drugshandel in de regio.¹⁷⁵ De regio is van strategisch belang omdat het gewapende groepen toegang verschaft tot smokkelroutes in Venezuela. Daarbij komt dat de ELN, de FARC-dissidenten en de EPL aanwezig in de grensstreek ook profiteren van illegale activiteiten die mogelijk gemaakt worden door de Venezolaanse crisis en gebeuren met toestemming van de Venezolaanse regering, zoals afpersing van migranten en mensensmokkel.¹⁷⁶

Invallen van de ELN in de door de EPL gecontroleerde gebieden in de regio Catatumbo zorgen voor een reeks intense confrontaties tussen de twee groepen vanaf maart 2018. Tegen het einde van juli 2018 zijn naar schatting 16.000 mensen de regio ontvlucht als een gevolg van de gevechten.¹⁷⁷ De ELN heeft de EPL verslaan, waardoor de EPL de betwiste gebieden moest verlaten. De confrontaties tussen de twee groepen nemen begin 2019 af. Toch blijven de ELN, de EPL en de dissidente FARC-groepen misbruiken plegen tegen de bevolking. Geweld en confrontaties tussen deze drie groepen en de Colombiaanse strijdkrachten ontheemden honderden burgers in februari en juni 2019.¹⁷⁸

HRW stelt dat de gewapende groepen ernstige misbruiken hebben gepleegd tegen Colombiaanse en Venezolaanse burgers in de regio. Het aantal moorden is gestegen tot 231 moorden in 2018. Burgers worden gedood omdat ze ervan verdacht worden een rivaliserende gewapende groep te steunen, of omdat ze het verzet in de lokale gemeenschappen leiden. Volgens officiële statistieken van de staat en de VN is de regio één van de meest dodelijke plekken voor wie in Colombia opkomt voor zijn of haar lokale gemeenschap. Naast moord is er ook sprake van bedreigingen, verdwijningen, ontvoeringen, verkrachtingen en ander seksueel geweld. De gewapende groepen rekruteren kinderen al dan niet onder dwang, en leggen regels op in verband met sociale controle aan de plaatselijke gemeenschapsleiders. Mogelijk zijn de guerrillastrijders ook verantwoordelijk voor het plaatsen van landmijnen, onder meer gericht tegen burgers. De aanwezigheid van de overheid is minimaal.¹⁷⁹

Volgende figuur van UNOCHA toont de verschillende vormen van geweld waarmee de burgerbevolking geconfronteerd wordt in Norte de Santander tussen januari en juni 2019. Het grootste aandeel van

¹⁷³ INDEPAZ, 23/05/2019, [url](#)

¹⁷⁴ PARES, 28/08/2019, [url](#); Colombia Reports, 01/09/2019, [url](#)

¹⁷⁵ MO, 08/08/2019, [url](#); HRW, 08/08/2019, p. 20-37, [url](#)

¹⁷⁶ Infobae, 04/05/2019, [url](#); CTC, 08/2019, [url](#)

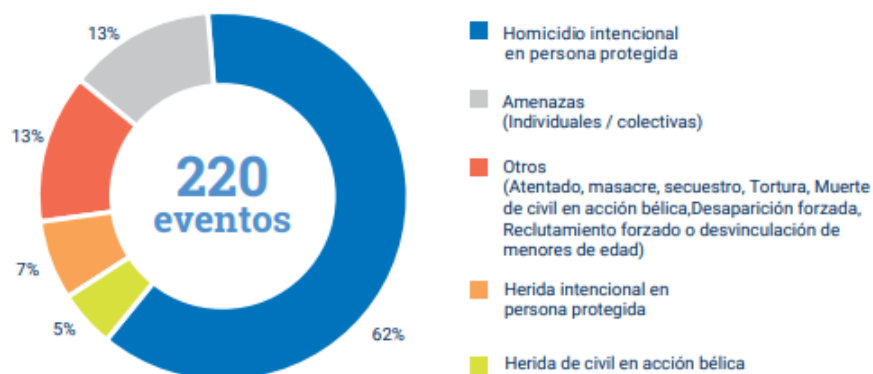
¹⁷⁷ HIIK, 02/2019, p. 106-108, [url](#)

¹⁷⁸ HRW, 08/2019, p. 19, [url](#); UNOCHA, 28/02/2019, [url](#); UNOCHA, 14/06/2019, [url](#)

¹⁷⁹ MO, 08/08/2019, [url](#); HRW, 08/08/2019, p. 20-37, [url](#)

het geweld tegen burgers bestaat uit doelgerichte moorden, bedreigingen en doelgerichte verwondingen van beschermde personen.¹⁸⁰

EVENTOS DE ATAQUES CONTRA LA POBLACIÓN CIVIL:

Incidenten van aanvallen tegen de burgerbevolking in Norte de Santander tussen januari en juni 2019¹⁸¹

De database Monitor registreert 394 gewelddadige incidenten in Norte de Santander tussen 1 januari en 23 september 2019 met 68.486 slachtoffers¹⁸², waarvan 64.212 het slachtoffer zijn van beperkingen of belemmering van de toegang tot diensten en hulp omwille van het gewapend conflict en 2.215 van ontheemding. 186 anderen werden het slachtoffer van doelgerichte moorden, en 122 personen werden bedreigd. Daarnaast vonden 29 gewapende confrontaties plaats tussen ordegroepen en gewapende groepen. 19 burgers raakten gewond en 7 anderen werden gedood tijdens gewapende confrontaties. 26 personen werden het slachtoffer van antipersoonsmijnen.¹⁸³ UNOCHA heeft verschillende rapporten gepubliceerd over incidenten van massale ontheemding. In januari 2019 raken mensen ontheemd in het departement Norte de Santander (in de gemeenten San Calixto¹⁸⁴ en Buena Vista¹⁸⁵) door gevechten tussen de ELN en het regeringsleger. In februari 2019 raken mensen ontheemd in de gemeente Teorama¹⁸⁶, eveneens door gevechten tussen de ELN en het regeringsleger. In juni 2019 gebeurt hetzelfde in de gemeenten Hacarí en La Playa¹⁸⁷ omwille van gevechten tussen gewapende groepen en de moord op een sociale leider in La Playa. In juli 2019 tenslotte raken opnieuw mensen ontheemd in Hacarí, La Playa en Playa de Belin¹⁸⁸. Daarnaast bericht de organisatie over de beperking van de bewegingsvrijheid van meer dan 2.000 personen in de gemeente San Calixto in maart 2019 als gevolg van de aanwezigheid van landmijnen en de voortdurende gevechten in de regio.¹⁸⁹

Het rapport van HRW over Catatumbo toont aan dat straffeloosheid er alomtegenwoordig is. Het bureau van de procureur-generaal laat na gerechtigheid te verzekeren voor de ernstige misstanden gepleegd door gewapende groepen in Catatumbo die zijn gemeld aan de autoriteiten. Er worden

¹⁸⁰ UNOCHA, 18/09/2019, [url](#)

¹⁸¹ UNOCHA, 18/09/2019, [url](#)

¹⁸² Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia wiki, 07/03/2013, [url](#)

¹⁸³ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

¹⁸⁴ UNOCHA, 18/01/2019, [url](#)

¹⁸⁵ UNOCHA, 31/01/2019, [url](#)

¹⁸⁶ UNOCHA, 01/03/2019, [url](#)

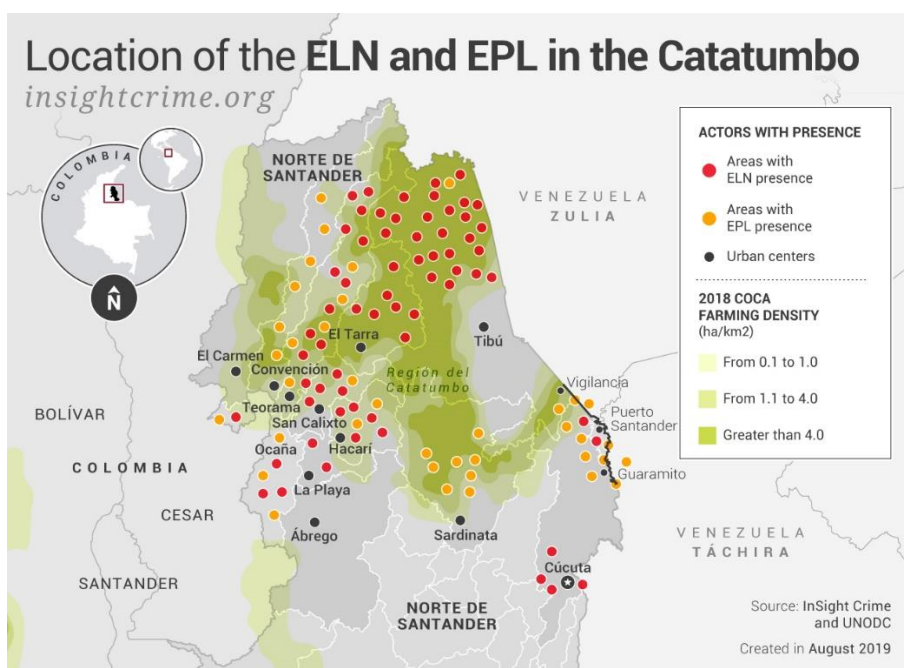
¹⁸⁷ UNOCHA, 14/06/2019, [url](#)

¹⁸⁸ UNOCHA, 07/07/2019, [url](#)

¹⁸⁹ UNOCHA, 12/03/2019, [url](#)

momenteel honderden zaken onderzocht, maar deze leiden slechts zelden tot vervolging en veroordelingen van leden van gewapende groeperingen. Een groot struikelblok is het beperkt aantal onderzoekers in Catatumbo. Ook lopen justitieambtenaren ernstige veiligheidsrisico's in Catatumbo wat het hen soms onmogelijk maakt om onderzoek te doen op het platteland. Veiligheidsrisico's ondermijnen aldus een ernstig strafrechtelijk onderzoek. Onderrapportage van misdrijven is tevens gebruikelijk vanwege angst voor vergelding. In mei 2018 waren er ongeveer 800 politieagenten in de volledige regio van Catatumbo. Hun aanwezigheid is bovendien beperkt tot stedelijke gebieden.¹⁹⁰

In september 2019 schrijft Insight Crime dat de EPL in Norte de Santander sterk verzwakt is door interne strubbelingen, wat de positie van de ELN in de regio versterkt.¹⁹¹ Volgende kaart geeft de positie van de ELN en EPL weer in de Catatumbo regio in Norte de Santander.

Locatie van de ELN en de EPL in Catatumbo¹⁹²

Het door misdaad geplaagde departement Arauca, genoemd naar de gelijknamige rivier die de grens tussen Colombia en Venezuela vormt, wordt geteisterd door de aanwezigheid van drugssmokkelaars, de ELN en de FARC-EP.¹⁹³ De ELN focust zich in Arauca, maar ook in Norte de Santander, op het aanvallen en afpersen van oliemaatschappijen, in het bijzonder het staatsbedrijf Ecopetrol, eigenaar van de olie- en gaspijpleidingen van het land. Aanvankelijk genoot de ELN ook steun van de bevolking omwille van de ondersteuning van stakingen van werknemers van de olieraffinaderij Barrancabermeja.¹⁹⁴ Illegale mijnbouw en gewapend geweld, zoals de aanvallen op oliepijpleidingen, verontreinigen waterbronnen en beïnvloeden zo de voedselveiligheid en gezondheid van de burgers in de regio.¹⁹⁵

De ELN heeft begin 2019 nieuw leven geblazen in een oude alliantie met een dissidente groep van de FARC-EP door het afsluiten van een non-agressie pact en een akkoord over landverdeling en verdeling

¹⁹⁰ HRW, 08/08/2019, p. 45-47, [url](#)

¹⁹¹ Insight Crime, 24/09/2019, [url](#); Insight Crime, 23/10/2019, [url](#)

¹⁹² Insight Crime, 24/09/2019, [url](#)

¹⁹³ France 24, 04/06/2019, [url](#)

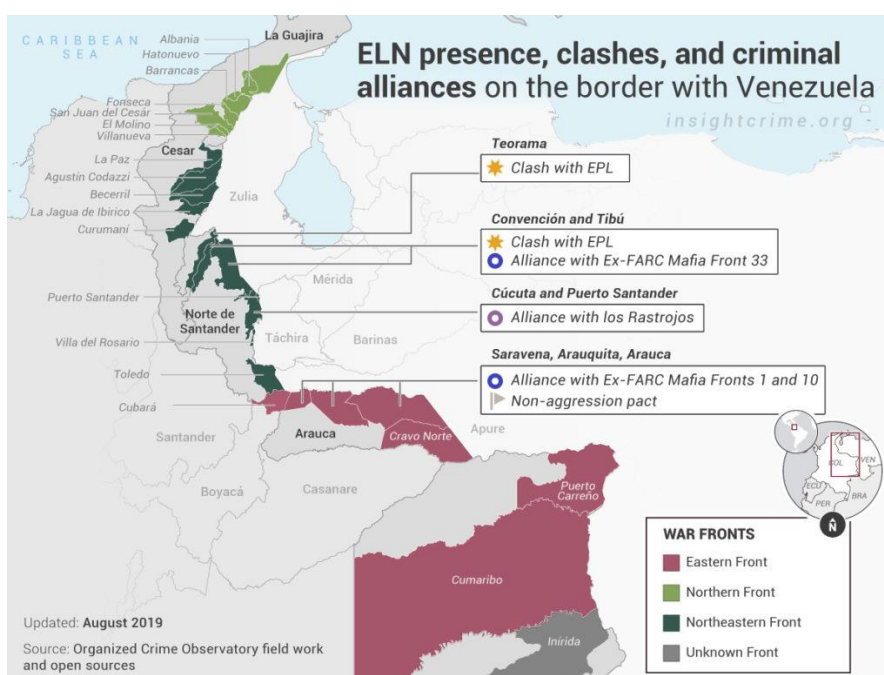
¹⁹⁴ Los Angeles Times, 19/01/2019, [url](#)

¹⁹⁵ HRP, 11/2018, p. 33, [url](#)

van de illegale economie in de regio (zie onderstaande kaart).¹⁹⁶ ACAPS voegt toe dat de bevolking in de regio wordt getroffen door de aanwezigheid van een andere gewapende groep genaamd de *Colectivo de Seguridad Fronteriza*.¹⁹⁷

De database Monitor registreert 264 geweldadige incidenten in het departement Arauca tussen 1 januari en 23 september 2019 met 984 slachtoffers, waaronder 835 burgers. 616 personen zijn het slachtoffer van beperkingen of belemmering van de toegang tot diensten en hulp omwille van het gewapend conflict, 71 personen werden getroffen door doelgerichte moorden, 65 personen werden bedreigd, 23 burgers raakten gewond tijdens gewapende acties, 17 personen werden het slachtoffer van ontvoeringen. Er vonden verder onder meer 55 incidenten met geïmproviseerde explosieven plaats en 16 confrontaties tussen de ordetroepen en gewapende groepen.¹⁹⁸

Onderstaande kaart toont de aanwezigheid van de ELN op de grens met Venezuela en het lopende conflict met de EPL in Norte de Santander:

ELN presence, clashes and criminal alliances on the border with Venezuela in august 2019¹⁹⁹

Uit het Humanitarian Response Plan (HRP) voor 2019 voor Colombia komt naar voren dat de hierboven beschreven veiligheidssituatie een impact heeft op het dagelijkse leven van de burgers in de grensstreek met Venezuela. De gemeenschappen op het platteland hebben onvoldoende toegang tot basisgezondheidszorg: de kwaliteit is slechts gering en de capaciteit onvoldoende. Er is een groot tekort aan geestelijke gezondheidszorg. Gemeenschappen worden getroffen door wateroverlast en watergebrek, en door ziektes overgedragen door muggen, zoals malaria.²⁰⁰ Ongunstige klimaatfactoren zoals droogte en overstromingen, en de instroom van Venezolanen en terugkerende Colombianen in het grensgebied met Venezuela verhogen de druk op de voedselzekerheid in de

¹⁹⁶ ACAPS, 01/03/2019, [url](#)

¹⁹⁷ ACAPS, 01/03/2019, [url](#)

¹⁹⁸ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

¹⁹⁹ Insight Crime, 29/08/2019, [url](#)

²⁰⁰ HRP, 11/2018, p. 32, [url](#)

grensregio.²⁰¹ Vooral bij incidenten van ontheemding en *confinement* ontstaan situaties van voedseltekorten.²⁰²

Voorts wordt de toegang tot onderwijs voor kinderen en jongeren belemmerd door onder meer de aanwezigheid van landmijnen, het gebruik van schoolinfrastructuur als opvangcentra voor ontheemden en structurele schade als gevolg van natuurrampen. Kinderen verlaten de school door materiaal- en transportproblemen en door de voortdurende aanwezigheid van gewapende groepen en de dreiging van gedwongen rekrutering.²⁰³

Op de grens met Venezuela in het departement La Guajira worden de inheemse gemeenschappen – meer bepaald de Wayuu, Hitnu, Bari en Yukpa – geconfronteerd met een gebrek aan basisgoederen en -diensten. Deze risicosituatie wordt veroorzaakt door een gebrek aan medische hulp in het gebied en hoge niveaus van ondervoeding, gekoppeld aan een gebrek aan voedsel en water in de hele zone.²⁰⁴

6.2. De Pacific regio: Nariño, Cauca, Valle del Cauca, Chocó

De Pacific regio, die zich uitstrekt over de departementen Nariño, Cauca en Chocó tot de havenstad Buenaventura (Valle de Cauca), vormt het strijdtoneel van verschillende gewapende groepen zoals de ELN, dissidente groepen van de FARC-EP en drugskartels die elkaar bevechten over controle van de regio. Verschillende dissidentengroepen van de FARC-EP zijn verspreid over de gehele regio en zijn aanwezig in ruraal Tumaco, in ruraal Buenaventura en in de zuidelijke regio van Chocó en Cauca – waar de FARC-EP verwickeld is in een territoriumstrijd met de ELN.²⁰⁵ De AGC opereren langs de kust en zijn vooral geïnteresseerd in drugssmokkel, wapenhandel en illegale goudwinning. Andere groepen strijden voor de controle over een van de meest winstgevendende markten langs de kust, de havenstad Buenaventura. Het geweld is er opnieuw gestegen, maar de redenen voor die stijging zijn onduidelijk, stelt ICG.²⁰⁶ De groeiende aanwezigheid van Mexicaanse kartels in Nariño en in mindere mate in Cauca is een recentere ontwikkeling. Mexicaanse kartels hebben de bestaande rivaliteit tussen gewapende groepen in Nariño verscherpt.²⁰⁷

Weinigen hebben volledige militaire controle over de gebieden waarin ze opereren in de mate dat ze volledig kunnen voorkomen dat gewapende groepen en regeringstroepen hun gebied binnenkomen. Ze oefenen wel invloed uit op de bevolking dankzij leden die zich onder de burgers mengen en dreigen met represailles. Drugshandel, illegale mijnbouw en afpersing zijn de voornaamste bronnen van inkomen voor deze groepen. Drugshandel en illegale mijnbouw vormen tevens het inkomen van veel inwoners van de regio, wat de onderlinge afhankelijkheid tussen de gewapende groepen en de bevolking versterkt. Lokale bewoners - de meerderheid Afro-Colombianen - lijden het ergste onder de gevechten. Extreme armoede is gemeengoed en formele staatsinstellingen ontbreken met een gebrekkige bescherming en straffeloosheid als gevolg.²⁰⁸

Corruptie bij het leger en de politie en mogelijk samenspel met bepaalde gewapende groepen belemmeren verbetering in de veiligheidssituatie in het departement. Gemeenschapsleiders wijzen op het falen van sommige soldaten en politieagenten om de AGC in Chocó te bestrijden, en wijzen in de richting van samenspanning tussen officieren en deze criminele groepen, hoewel beide troepen deze corruptie ontkennen. Ook in Nariño hebben de lokale bevolking en activisten beschuldigingen geuit van samenspanning tussen de openbare strijdkrachten en criminele bendes. ICG geeft aan dat

²⁰¹ UN News, 14/09/2018, [url](#); ACAPS, 01/03/2019, [url](#)

²⁰² HRP, 11/2018, p. 33, [url](#)

²⁰³ HRP, 11/2018, p. 33, [url](#)

²⁰⁴ HRP, 11/2018, p. 18, [url](#)

²⁰⁵ ICG, 08/08/2019, [url](#)

²⁰⁶ ICG, 08/08/2019, [url](#)

²⁰⁷ ICG, 08/08/2019, [url](#)

²⁰⁸ ICG, 08/08/2019, [url](#)

geschillen tussen gewapende groepen dergelijke banden genereren, omdat staatstroepen ervoor kunnen kiezen om zich met een partij te verenigen in de strijd tegen een gemeenschappelijke vijand.²⁰⁹

De impact van het geweld en de aanwezigheid van gewapende actoren beperkt de toegang van burgers tot gewassen, voedsel en waterbronnen. Inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen langs de kust van de Stille Oceaan melden problemen met toegang tot gezondheidszorg vanwege lange afstanden en een gebrek aan medisch personeel en uitrusting.²¹⁰

De toegang tot onderwijs wordt tevens negatief beïnvloedt, omdat leraren worden bedreigd en vermoord, maar ook door onvoldoende transportmogelijkheden en omdat scholen zich niet in een beschermde omgeving bevinden.²¹¹ In juni en oktober 2019 bericht *El Espectador* over de preciaire omstandigheden van zeventien scholen op het platteland van El Tandil nabij Tumaco in Nariño. De scholen zijn in slechte staat en bewoners moeten zelf leraren aanstellen en betalen. Voormalige leerkrachten zijn omwille van gezondheidsredenen of bedreigingen overgeplaatst. Ook herstellingen worden door de gemeenschap betaald. Het geld daarvoor wordt bijeengebracht door de grootste economie in de regio: de cocateelt. Het aantal schoolverlaters is groot. Waar er in 2016 nog 650 studenten school liepen in deze regio, zijn dat er drie jaar later in 2019 nog slechts 288. Bepaalde mensen halen aan dat ze hun kinderen liever niet naar school sturen omwille van het geweld in de regio. In mei 2018 zijn er een tijdlang geen lessen omwille van gevechten in 17 dorpen in de regio.²¹²

6.2.1. Nariño

Op het platteland in Nariño is doorheen 2018 een gewelddadig conflict gaande tussen een groep FARC-dissidenten, United Guerillas of the Pacific, en het Oliver Sinisterra Front. Het Oliver Sinisterra Front telt ongeveer 600 leden en is verantwoordelijk voor de dood van minstens drie soldaten, de ontvoering van zeker vijf burgers en het verwonden van elf burgers in 2018. De leider van het Front, Gaucho, zou in december 2018 omgekomen zijn tijdens een gezamenlijke militaire operatie van Ecuador en Colombia nabij de stad Tumaco.²¹³ Deze twee groepen en andere zoals People of Order, de dissidente groep van de FARC-EP – ICG heeft het zelfs over vijf gewapende groepen - zijn verwickeld in een strijd om controle over de drugshandelroutes die voorheen in handen waren van de FARC-EP.²¹⁴

²⁰⁹ ICG, 08/08/2019, p. 29, [url](#)

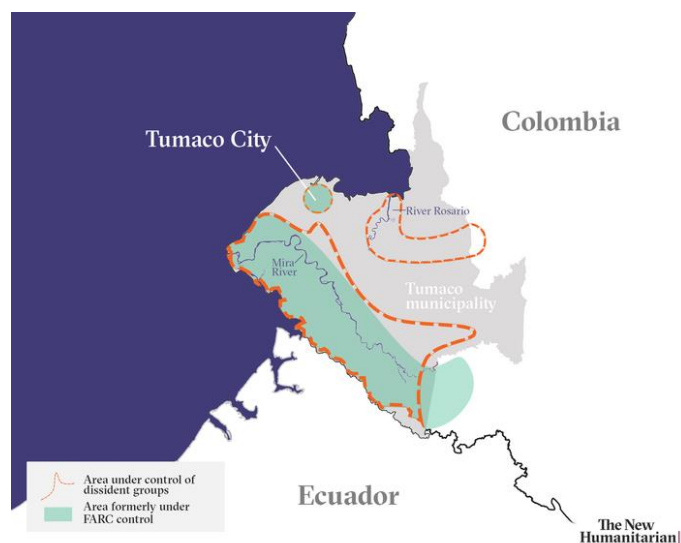
²¹⁰ HRP, 11/2018, p. 40-41, [url](#)

²¹¹ HRP, 11/2018, p. 40-41, [url](#)

²¹² *El Espectador*, 25/06/2019, [url](#); *El Espectador*, 13/10/2019, [url](#); Colombia Reports, 28/10/2019, [url](#)

²¹³ HIIK, 02/2019, p. 106, [url](#)

²¹⁴ HRW, 13/12/2018, [url](#); ICG, 29/07/2019, [url](#)

De voormalige aanwezigheid van de FARC-EP en de huidige aanwezigheid van dissidente groepen in Nariño ²¹⁵

De gewapende groepen zijn betrokken bij moorden op burgers, verdwijningen, verkrachtingen van vrouwen en meisjes, het rekruteren van kinderen en massale ontheemding.²¹⁶ Door onderlinge confrontaties zijn dit jaar alleen al meer dan 2.700 mensen ontheemd in Tumaco, stelt The New Humanitarian eind mei 2019.²¹⁷ Het grondwettelijk hof van Colombia stelt dat er nergens anders in Colombia zo wijdverspreid seksueel geweld door gewapende groepen plaatsvindt als in Tumaco. Accurate cijfers over seksueel geweld zijn evenwel moeilijk te bekomen, schrijft The New Humanitarian.²¹⁸

De database Monitor registreert 171 gewelddadige incidenten tussen 1 januari en 23 september 2019 in Nariño met 14.199 slachtoffers²¹⁹, waarvan 6.562 slachtoffers van ontheemding, 3.836 slachtoffers van gewapende confrontaties tussen gewapende groepen en 3.224 slachtoffers van *confinement*. 66 personen zijn het slachtoffer van doelgerichte moorden, 30 anderen van antipersoonsmijnen en 55 personen worden geconfronteerd met bedreigingen.²²⁰ UNOCHA bericht doorheen 2019 over verschillende incidenten van massale ontheemding. Zo raken 700 Afro-Colombianen en inheemse personen ontheemd in acht dorpen (Santa María, Bocas de Caunapí, Chapilar, El Coco, Vuelta Larga, San Francisco, Ambupi and Corriente Grande). Ze trekken voornamelijk naar de stedelijke regio van Tumaco. Voorts bericht UNOCHA over de beperking op de bewegingsvrijheid van ten minste 144 personen in de dorpen Chorrera en Peñas de los Santos in januari 2019 omwille van de aanwezigheid van gewapende groepen.²²¹ In februari 2019 raken 190 Afro-Colombianen ontheemd vanuit de rurale regio van Tumaco naar Ecuador.²²² In april 2019 zorgen gevechten tussen gewapende groepen voor de ontheemding van 729 Afro-Colombianen en inheemse personen vanuit de rurale regio van La

²¹⁵ The New Humanitarian, 23/05/2019, [url](#)

²¹⁶ HRW, 13/12/2018, [url](#)

²¹⁷ The New Humanitarian, 23/05/2019, [url](#)

²¹⁸ The New Humanitarian, 23/05/2019, [url](#)

²¹⁹ Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia wiki, 07/03/2013, [url](#)

²²⁰ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

²²¹ UNOCHA, 23/01/2019, [url](#)

²²² UNOCHA, 05/03/2019, [url](#)

Guayacana en Tumaco²²³. Confrontaties tussen verschillende fronten van het FARC-EP in mei 2019 leiden tenslotte tot de ontheemding van 210 personen het dorp El Bajito in de gemeente Mosquera.²²⁴

De economie in de regio is zo goed als volledig afhankelijk van de cocateelt en -handel. Dat werkt als een magneet voor gewapende groepen. Volgens ICG is Tumaco mede daardoor de gewelddadigste stad van Colombia geworden.²²⁵ Het aantal moorden in de stad Tumaco is in 2018 bijna met de helft gestegen. In 2017 was het aantal moorden in de stad reeds vier keer hoger dan het nationale gemiddelde. De meerderheid van deze moorden worden toegeschreven aan groepen van FARC-dissidenten. Burgers lopen het risico te worden gedood wanneer deze groepen hun territorium en controle willen uitbreiden in de arme stedelijke buurten. Wanneer burgers de onzichtbare grenzen oversteken tussen buurten waar ze niet bekend zijn bij de groep die de leiding heeft - of wanneer ze binnenkomen vanuit een gebied dat wordt gedomineerd door een rivaliserende groep - kunnen ze worden gedood, bedreigd of het slachtoffer worden van ontvoering. HRW haalt aan dat de mistoestanden in Tumaco illustratief zijn voor wreedheden in andere steden en gemeenten langs de Pacific en in het departement Nariño.²²⁶

Recent hebben de gewapende groepen in Tumaco een wapenstilstand ondertekend waardoor het geweld in de stad drastisch is afgenomen. Het geweld op het platteland van Tumaco blijft evenwel hoog omdat de gewapende groepen die daar aanwezig zijn niet betrokken zijn bij het akkoord en verdergaan met hun drugs- en territoriumoorlog.²²⁷ Gezien mensen het na een vlucht naar de stad vaak slechter hebben dan op het platteland van Tumaco, onder meer door de hoge werkloosheid en het gebrek aan steunmaatregelen voor ontheemden, keren velen ondanks het geweld terug. Een ngo-medewerker verwoordt het als volgt: "They would rather be shot than starve to death in Tumaco."²²⁸

Er zijn in totaal 11.000 politieagenten en soldaten aanwezig in Tumaco en de andere steden en gemeenten in de regio.²²⁹ Maar door het gebrek aan aanwezigheid van andere staatsinstellingen, zoals rechtbanken en ordediensten, hebben de gewapende groepen hun controle over de bevolking weten te vestigen. Burgers hebben geen overheidsinstanties om zich tot te wenden en worden gedwongen om te voldoen aan de wensen van de gewapende groepen, die hen bedreigen door onder meer landmijnen te planten in de buurt van waar ze wonen.²³⁰ De strategie van politie en leger bestaat erin de leiders van de gewapende groepen te arresteren of te doden, maar die strategie brengt weinig verandering op het terrein omdat het niet helpt om controle te herwinnen in de buurten in de stad, stelt ICG.²³¹

6.2.2. Cauca en Valle del Cauca

Een veelheid aan gewapende groepen opereren in het noorden van Cauca. Sinds 2017 kent het departement een stijging in politiek en etnisch geweld.²³² Dissidente FARC-strijders hebben de wapens opgepakt of zich aangesloten bij andere gewapende bendes en gaan door met het controleren van de bevolking in afgelegen regio's van Cauca alsook met drugssmokkel, illegale mijnbouw en afpersing. Paramilitaire groepen zoals de AGC zijn in toenemende mate aan het moorden geslagen, net als de ELN en de EPL. Ook het leger maakt zich schuldig aan mensenrechtenschendingen. Ze plunderen dorpen en voeren buitengerechtigde executies uit. Uit de gegevens van Monitor komt naar voren dat

²²³ UNOCHA, 12/04/2019, [url](#)

²²⁴ UNOCHA, 09/05/2019, [url](#)

²²⁵ ICG, 29/07/2019, [url](#)

²²⁶ HRW, 13/12/2018, [url](#)

²²⁷ ICG, 29/07/2019, [url](#)

²²⁸ The New Humanitarian, 23/05/2019, [url](#)

²²⁹ ICG, 29/07/2019, [url](#)

²³⁰ The New Humanitarian, 23/05/2019, [url](#)

²³¹ ICG, 29/07/2019, [url](#)

²³² Colombia Reports, 02/09/2019, [url](#)

bij twee gewapende confrontaties en vijf bloedbaden tussen januari en september 2019 292 burgerslachtoffers²³³ vallen.²³⁴ Eind oktober komen bij een aanval van een dissidente FARC groep in de stad La Luz de inheemse leider Ne'h Wesx Cristina Taquinas Bautista en vier inwoners van het inheemse reservaat Nasa Tacueyo om. Bij dit bloedbad raken ook vijf anderen gewond. De gewapende groep schoot tevens op de ambulance die later ter plaatse kwam om de gewonden te verzorgen.²³⁵

In Cauca zijn in bijna drie jaar tijd bovendien meer dan tachtig gemeenschapsleiders, voornamelijk van inheemse afkomst, vermoord.²³⁶ Volgens verschillende bronnen is Cauca het departement met het hoogste aantal moorden op gedemobiliseerde FARC-strijders en sociale leiders.²³⁷ Colombia Reports noemt de situatie in het noorden van het departement Cauca explosief en geeft aan dat al zeker zes inheemse leiders gedood worden in de maand augustus 2019 alleen. De nieuwswebsite bericht tevens dat zo'n 500 burgers midden augustus 2019 zeker een week gevangen zitten in een gemeenschapsgebouw in Suárez, een gemeente in het noorden van departement Cauca, door vuurgevechten tussen dissidente FARC-guerrillastrijders en het leger.²³⁸ Ook de Secretaris-Generaal van de VN wijst op de hachelijke situatie in Cauca, en verwijst naar de veiligheidswaarschuwingen van de ombudsman die zich speciaal richten op de gemeente Suárez. De inheemse Nasa gemeenschap in het noorden van Cauca wordt i het bijzonder getroffen door confrontaties tussen criminele organisaties over de controle van het gebied.²³⁹ Voorts heerst in het zuidwesten van het departement geweld door een conflict tussen de ELN en dissidente groepen van de FARC-EP over coca- en papaverteelt en illegale mijnbouw.²⁴⁰ UNODC rapporteert verder een stijging in de cocacultivatie in het departement.²⁴¹

De database Monitor registreert 261 gewelddadige incidenten in Cauca tussen 1 januari en 23 september 2019 met 4.492 slachtoffers²⁴², waarvan 1.795 slachtoffers van beperkingen of belemmering van de toegang tot diensten en hulp omwille van het gewapend conflict, 681 slachtoffers van ontheemding en 500 van *confinement*. 270 burgers worden door gewapende groepen betrokken in gewapende confrontaties en als levend schild gebruikt. Er vonden 125 doelgerichte moorden plaats en 81 personen kregen bedreigingen. Er vielen voorts 25 gewonden en 6 doden onder burgers tijdens gewapende acties. Tenslotte vielen 16 doden bij 5 bloedbaden.²⁴³ UNOCHA bericht over twee incidenten van massale ontheemding en *confinement* in Cauca doorheen 2019 (tot eind september), namelijk ontheemding van 200 personen vanuit het dorp El Crucero in Corinto alsook de beperking van de bewegingsvrijheid van 400 personen in deze regio door gevechten tussen de FARC-EP en de EPL in januari 2019²⁴⁴ en *confinement* van 200 families in de gemeente Suárez omwille van gevechten tussen het regeringsleger en de FARC-EP in augustus 2019²⁴⁵.

De Naya rivier die de departementen Cauca en Valle del Cauca scheidt is een gewilde drugroute met endemisch geweld.²⁴⁶ Volgens een VN-rapport uit 2017 is Valle del Cauca de regio die het zwaarst getroffen wordt door ontheemding omwille van de gevechten tussen verschillende groepen die vechten

²³³ Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia wiki, 07/03/2013, [url](#)

²³⁴ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

²³⁵ WOLA, 30/10/2019, [url](#)

²³⁶ De Groene Amsterdammer (Ebus B.), 21/08/2019, [url](#)

²³⁷ Insight Crime, 09/10/2018, [url](#); UNSC, 30/08/2019, [url](#)

²³⁸ Colombia Reports, 20/08/2019, [url](#)

²³⁹ UNSC, 01/10/2019, p. 10, [url](#)

²⁴⁰ InSight Crime, 22/04/2019, [url](#)

²⁴¹ Insight Crime, 09/10/2018, [url](#)

²⁴² Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia wiki, 07/03/2013, [url](#)

²⁴³ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

²⁴⁴ UNOCHA, 31/01/2019, [url](#)

²⁴⁵ UNOCHA,

²⁴⁶ ICG, 29/07/2019, [url](#)

voor de controle in de rurale regio van Buenaventura (zie [hoofdstuk 7](#)).²⁴⁷ Meer dan tweeduizend mensen raakten dit jaar ontheemd in Valle del Cauca in twee incidenten van massale ontheemding. Deze incidenten waren gelinkt aan de bedreigingen van de FARC-EP "Jaime Martínez" onder leiding van Johani Noscue alias Mayimbùu. Het EPL, de Urabeños, de ELN en in mindere mate twee criminele groepen gekend als La Local en La Empresa opereren in het departement. Buenaventura, Jamundí en Bolívar zijn de gemeenten/steden die het meest leiden onder het gevecht over de controle van de drugsroutes op de rivier Naya, die het westen van het land verbindt met de centrale bergketen tot de Stille Oceaan. De FARC-EP in Valle del Cauca persen tevens werknemers van het openbaar vervoer en handelaren af en verdienen zo duizenden dollars per maand.²⁴⁸

Het belang van de regio valt niet te onderschatten. Volgens ICG verlaat 45 procent van de cocaïne-export het land via de haven van Buenaventura.²⁴⁹ Mensen in de stad Buenaventura spreken over de zogeheten *invisible borders* in de stad; wijken zoals Natonía Nariño en La Planta waar de politie niet durft te komen. Geweld is alomtegenwoordig in deze zones en inwoners houden zich stil uit angst voor criminele groepen die er de plak zwaaien, schrijft The New Humanitarian.²⁵⁰ De politie van Buenaventura zegt dat kleine buurtbendes door drugshandelaars worden ingezet om de stad te destabiliseren en de autoriteiten weg te houden, waardoor ze vrij spel hebben om hun cocaïnehandel vanuit de haven en de omliggende gebieden te besturen. Veel geweld is onzichtbaar omdat het niet gerapporteerd wordt aan de politie. The New Humanitarian benadrukt dat niemand weet hoeveel misdaden ongerapporteerd blijven.²⁵¹ Semana schrijft dat politiestatistieken voor Valle de Cauca een stijging aangeven van het aantal moorden met 75 procent in de eerste vier maanden van 2019 ten opzichte van dezelfde periode in het voorgaande jaar.²⁵²

De database Monitor registreert 62 gewelddadige incidenten in Valle del Cauca tussen 1 januari en 23 september 2019 met 2.895 slachtoffers²⁵³, waaronder 2.671 slachtoffers van ontheemding en 130 slachtoffers van *confinement*. Verder ondervonden 51 personen bedreigingen en vonden 26 mensen de dood bij doelgerichte moorden. Er vielen ook vier burgerdoden bij een bloedbad (*masacre*)^{254, 255}

6.2.3. Chocó

Na de demobilisatie en het vertrek van de FARC-EP uit de regio Chocó, heeft de staat het nagelaten de controle in het gebied te consolideren. Verschillende gewapende groepen bestrijden elkaar sindsdien om de controle van de regio. De ELN is er gegroeid van 90 strijders in een aantal gemeenten in het zuiden van de regio, naar meer dan 400 manschappen verspreid over 75 procent van het departement in minder dan twee jaar. De ELN staat vooral sterk in het zuiden van het departement.²⁵⁶ Chocó's natuurlijke rijkdommen, de ontoegankelijkheid en de verbinding met beide oceanen maken het een strategische regio voor gewapende groepen. Naar schatting 60 procent van het goud van Chocó verlaat Colombia illegaal.²⁵⁷

²⁴⁷ The Guardian, 01/10/2018, [url](#)

²⁴⁸ Insight Crime, 23/10/2019, [url](#)

²⁴⁹ ICG, 08/08/2019, [url](#)

²⁵⁰ The New Humanitarian, 01/10/2019, [url](#)

²⁵¹ The New Humanitarian, 01/10/2019, [url](#)

²⁵² Semana, 29/05/2019, [url](#)

²⁵³ Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia wiki, 07/03/2013, [url](#)

²⁵⁴ *Masacre* wordt door UNOCHA gedefinieerd als "willekeurige en directe moord op een groep burgers, gepleegd door opstandelingen of staatsgroepen, met als doel paniek of terreur te zaaien onder de bevolking", UNOCHA, 07/03/2013, [url](#); Sylvia Echeverry, Situational Awareness Unit Responsable UNOCHA Colombia, e-mail, 20/09/2019

²⁵⁵ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

²⁵⁶ WOLA, 08/08/2019, [url](#)

²⁵⁷ WOLA, 08/08/2019, [url](#)

De AGC vechten sinds 2015 met de ELN over de controle van het departement met talrijke doden en meer dan 50.000 ontheemden als gevolg. In noordelijk Chocó zijn de AGC erin geslaagd de ELN terug te dringen en controle te verwerven over de gemeente Riosucio, in het zuiden hebben de AGC controle over de stedelijke centra van Istmina en Quibdó. Recente gevechten in augustus 2019 tussen de ELN en de AGC hebben Bojaya bereikt.²⁵⁸ Het gevolg is dat ongeveer 11.300 mensen zich niet vrij op het grondgebied kunnen bewegen waardoor ze niet in staat zijn om zich te organiseren, te vissen, te kweken of te ontsnappen omdat hun grondgebied bezaaid is met antipersoonsmijnen en er sporadische vuurgevechten plaatsvinden.²⁵⁹

UNOCHA stelt dat er na het verbreken van de vredesonderhandelingen met de regering een toename zichtbaar is van confrontaties en gewapend geweld door de ELN. De organisatie bericht in juni 2019 over een ernstige humanitaire crisis en schendingen van de mensenrechten in Chocó. Confrontaties tussen de AGC, de ELN en de strijdkrachten leiden tot burgerslachtoffers, ontheemding en *confinement* onder meer door bedreigingen en de aanwezigheid van antipersoonsmijnen. Tussen januari en april 2019 worden 6.700 personen het slachtoffer van *confinement*, met ernstige gezondheid- en voedselnoten. Daarnaast worden 11 moorden en 35 bedreigingen geregistreerd, en was verder sprake van incidenten waarbij burgers als levend schild gebruikt worden tijdens gevechten.²⁶⁰ Eind augustus 2019 raakt bekend dat ten minste 3.816 personen uit zeven gemeentes in Chocó volledig ingesloten zitten door gewapend geweld tussen de strijdkrachten en de ELN. Daarnaast zijn 307 ontheemden geïdentificeerd.²⁶¹

De database Monitor registreert 143 gewelddadige incidenten in Chocó tussen 1 januari en 23 september 2019 met 19.993 slachtoffers²⁶², waarvan 13.263 slachtoffers van *confinement*, 4.337 slachtoffers van beperkingen of belemmering van de toegang tot diensten en hulp omwille van het gewapend conflict en 1.588 slachtoffers van ontheemding. Er worden voorts 308 slachtoffers geregistreerd van de aanwezigheid van antipersoonsmijnen. 331 anderen werden bedreigd en 22 mensen vonden de dood bij doelgerichte moorden. Tenslotte vonden 13 confrontaties tussen gewapende groepen onderling plaats (17 slachtoffers) en 15 confrontaties tussen ordetroepen en gewapende groepen (7 slachtoffers), daarbij raakten 2 burgers gewond.²⁶³ UNOCHA bericht over verschillende incidenten van massale ontheemding en *confinement* in Chocó doorheen 2019. Ontheemding vindt onder meer plaats in de gemeente Juradó in april en mei 2019²⁶⁴, in Litoral del San Juan in juni en juli 2019²⁶⁵ en in Alto Baudó in oktober 2019²⁶⁶. *Confinement* vindt plaats in Jiguamiandó en Carmen del Darién²⁶⁷ en in Riosucio, Carmen del Darién en Juradó in maart 2019²⁶⁸, in Bojayá in maart en april 2019²⁶⁹, in Bahía Solano in juli 2019²⁷⁰ en in Medio San Juan in augustus en september 2019²⁷¹. De slachtoffers van deze periodes van *confinement* zijn bijna uitsluitend de inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen in de regio.²⁷²

²⁵⁸ ICG, 08/08/2019, [url](#)

²⁵⁹ WOLA, 08/08/2019, [url](#)

²⁶⁰ UNOCHA, 15/06/2019, p. 5, [url](#)

²⁶¹ UNOCHA, 13/09/2019, [url](#)

²⁶² Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia wiki, 07/03/2013, [url](#)

²⁶³ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

²⁶⁴ UNOCHA, 29/04/2019, [url](#); UNOCHA, 11/05/2019, [url](#)

²⁶⁵ UNOCHA, 06/06/2019, [url](#); UNOCHA, 03/07/2019, [url](#)

²⁶⁶ UNOCHA, 04/10/2019, [url](#)

²⁶⁷ UNOCHA, 07/03/2019, [url](#)

²⁶⁸ UNOCHA, 22/03/2019, [url](#)

²⁶⁹ UNOCHA, 16/04/2019, [url](#)

²⁷⁰ UNOCHA, 13/07/2019, [url](#)

²⁷¹ UNOCHA, 26/08/2019, [url](#); UNOCHA, 13/09/2019, [url](#)

²⁷² UNOCHA, 07/03/2019, [url](#); UNOCHA, 22/03/2019, [url](#); UNOCHA, 16/04/2019, [url](#)

6.3. Bajo Cauca in Antioquia en Zuid Córdoba

De cocacultuur in Antioquia is geconcentreerd in het noorden van het departement, in Bajo Cauca, een regio geteisterd door criminaliteit en geweld.²⁷³ Het multinationale mijnbedrijf Gran Colombia Gold, lokale bewoners en gewapende groepen zijn er verder betrokken bij disputen over de controle van mijnen in het departement Antioquia, stelt Colombia Reports.²⁷⁴

De subregio's van het departement Antioquia²⁷⁵

Volgens verschillende bronnen wordt het noorden van Antioquia en regio Bajo Cauca betwist door gewapende groepen zoals de AGC, Los Caparrapos, de ELN en dissidente FARC-strijders.²⁷⁶ De aanwezigheid van Mexicaanse en Chileense drugskartels zorgt voor een verdere escalatie van het conflict. De inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen zijn slachtoffers van de steeds acutere humanitaire crisis in de regio, stelt Verdad Abierta.²⁷⁷ De afwezigheid van de staat en het falen van de implementatie van een ruraal herverdelingsplan hebben volgens Colombia Reports het geweld en de massale ontheemding in de regio in de hand gewerkt.²⁷⁸

Ondanks de aanwezigheid en expansiezin van de ELN, zorgt vooral de AGC voor problemen in Bajo Cauca. De AGC is verwickeld in een hevige strijd met een afgescheurde groep, Los Caparrapos, voor controle over de illegale economie in de regio.²⁷⁹ Los Caparrapos gaan begin 2019 zelfs lokale allianties aan met de ELN en dissidente FARC-groepen in het gevecht tegen hun gezamenlijke vijand: de AGC.²⁸⁰

²⁷³ Insight Crime, 09/10/2018, [url](#); Colombia Reports, 06/07/2019, [url](#)

²⁷⁴ Colombia Reports, 14/08/2019, [url](#)

²⁷⁵ Wikipedia, 28/04/2019, [url](#)

²⁷⁶ Insight Crime, 22/04/2019, [url](#); Verdad Abierta (Cruz R.L.), 06/02/2018, [url](#)

²⁷⁷ Verdad Abierta (Cruz R.L.), 06/02/2018, [url](#)

²⁷⁸ Colombia Reports, 06/07/2019, [url](#)

²⁷⁹ Deze criminele bendes hebben een uitgekield taxatiesysteem op poten gezet in de regio. Elke handel, hoe groot of klein ook, illegaal of legaal, wordt afgeperst binnen dit taxatiesysteem. Ontsnappen aan het systeem is zo goed als onmogelijk en het falen van betalingen leidt in bijna alle gevallen tot moord; in Insight Crime (Bargent J. & Charles M.), 13/07/2017, [url](#)

²⁸⁰ Verdad Abierta, 14/01/2019, [url](#)

Dit conflict heeft een zware impact op het dagelijks leven van de bevolking, met geweergevechten en granaten in en rond de hoofdstad Cauca, doelgerichte moorden en bedreigingen ten opzichte van de bevolking in vijandig gebied.²⁸¹ Dit leidt in juli 2019 tot de ontheemding van meer dan 1.500 mensen, rapporteert Colombia Reports.²⁸²

De database Monitor registreert 222 gewelddadige incidenten in Antioquia²⁸³ tussen 1 januari en 23 september 2019 met 253.283 slachtoffers²⁸⁴, waarvan 247.053 slachtoffers van beperkingen of belemmering van de toegang tot diensten en hulp omwille van het gewapend conflict, 4.000 slachtoffers van *confinement* en 1.478 slachtoffers van ontheemding. 225 personen werden bedreigd, 63 personen werden het slachtoffer van doelgerichte moorden en 60 andere van de aanwezigheid van antipersoonsmijnen. 128 personen werden het slachtoffer van 25 confrontaties tussen gewapende groepen en 34 personen werden het slachtoffer van 30 confrontaties tussen leger en gewapende groepen. Daarnaast werden 32 burgers getroffen door 9 bloedbaden of *masacres*²⁸⁵.²⁸⁶

Ook op de grens tussen Bajo Cauca en het zuiden van het departement Córdoba en in de rest van het departement woedt het conflict tussen de AGC en Los Caparrapos, en met dissidente strijders van de FARC-EP.²⁸⁷ De hevigheid van het conflict vertaalt zich in een stijging van het aantal moorden op gemeenschapsleiders en hevige gevechten. Daarnaast worden de boeren die een vergoeding krijgen binnen het substitutieprogramma PNIS afgeperst door Los Caparrapos. Al deze zaken leiden tot ontheemding op grote schaal, bericht Verdad Abierta in september 2018.²⁸⁸

De database Monitor registreert 117 gewelddadige incidenten in Córdoba tussen 1 januari en 23 september 2019 met 5.028 slachtoffers²⁸⁹, waarvan 3.365 slachtoffers van ontheemding en 1.250 slachtoffers van beperkingen of belemmering van de toegang tot diensten en hulp omwille van het gewapend conflict. 135 personen ondervonden bedreigingen en 44 personen werden het slachtoffer van doelgerichte moorden. Er vielen twee doden en een gewonde bij gewapende confrontaties in het district. Bij een bloedbad kwamen verder 4 burgers om het leven.²⁹⁰ UNOCHA bericht over zes episodes van massale ontheemding in Antioquia en Córdoba in 2019. In januari 2019 worden 172 personen het slachtoffers van ontheemding in Tarazá in Antioquia.²⁹¹ In maart 2019 ontvluchten 2.256 personen acht dorpen in rurale regio's van Córdoba en Antioquia naar de stad Juan José omwille van gevechten tussen gewapende groepen²⁹² en vindt ontheemding plaats van 370 personen in Puerto Libertador in Córdoba en Ituango in Antioquia²⁹³. In april 2019 raken 589 mensen ontheemd in Tierralta in Córdoba.²⁹⁴ Ontheemding vindt tevens plaats bij de inheemse gemeenschap in de dorpen Murindó, Frontino, Urrao y Dabeiba in Antioquia in augustus 2019.²⁹⁵

²⁸¹ Verdad Abierta, 14/01/2019, [url](#); Colombia Reports, 06/07/2019, [url](#); Pacifista, 06/06/2019, [url](#)

²⁸² Colombia Reports, 06/07/2019, [url](#)

²⁸³ Het is in de database Monitor niet mogelijk om verdere geografische onderverdelingen te maken binnen departementen. Uit de geraadpleegde bronnen komt evenwel naar voren dat het merendeel van het geweld binnen het departement Antioquia gesitueerd is in de regio Bajo Cauca.

²⁸⁴ Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia wiki, 07/03/2013, [url](#)

²⁸⁵ *Masacre* wordt door UNOCHA gedefinieerd als "willekeurige en directe moord op een groep burgers, gepleegd door opstandelingen of staatsgroepen, met als doel paniek of terreur te zaaien onder de bevolking", UNOCHA, 07/03/2013, [url](#); Sylvia Echeverry, Situational Awareness Unit Responsable UNOCHA Colombia, e-mail, 20/09/2019

²⁸⁶ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

²⁸⁷ Insight Crime, 09/10/2018, [url](#); FIP (Vergara J.C.), 25/06/2019, [url](#)

²⁸⁸ Verdad Abierta, 12/09/2018, [url](#)

²⁸⁹ Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia wiki, 07/03/2013, [url](#)

²⁹⁰ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

²⁹¹ UNOCHA, 18/01/2019, [url](#)

²⁹² UNOCHA, 17/04/2019, [url](#); UNOCHA, 15/06/2019, [url](#)

²⁹³ UNOCHA, 24/03/2019, [url](#); UNOCHA, 30/03/2019, [url](#)

²⁹⁴ UNOCHA, 13/04/2019, [url](#)

²⁹⁵ UNOCHA, 06/09/2019, [url](#)

Uit het HRP komt naar voren dat de onveiligheid in de regio Bajo Cauca in Antioquia en Zuid-Córdoba het bewerken van landbouwgronden bemoeilijkt. Veeteelt en legale en illegale mijnbouwactiviteiten leiden tot ontbossing en schade aan waterbronnen. Ook het bestrijden van illegale gewassen door het sproeien van chemicaliën heeft gevolgen op de gezondheid van de burgers. De toegang tot drinkbaar water vormt een uitdaging, ook door overstromingen, droogte en een gebrek aan kennis over goede praktijken voor wateropslag. Het bestrijden van illegale gewassen heeft tevens een negatieve invloed op de inkomens en het levensonderhoud van lokale gemeenschappen. Tegelijkertijd beperken de aanwezigheid van gewapende actoren en het bestaan van illegale gewassen alternatieve ontwikkelingsprocessen in veel gemeenschappen en zorgen ze voor de afhankelijk van illegale economieën, waardoor beschermingsrisico's ontstaan. HRP wijst op een gebrek aan noodzakelijk medisch apparatuur en veel personeel is tijdelijk vanwege administratieve en veiligheidsproblemen. Armoede in de regio zorgt ervoor dat het voor bepaalde groepen van de bevolking moeilijk is om naar steden te reizen voor gezondheidszorg. Het aantal gevallen van acute ondervoeding is toegenomen in de regio, evenals luchtwegaandoeningen en huidinfecties onder migranten. Er is een grote behoefte aan psychosociale bijstand.²⁹⁶

6.4. De zuidelijke grens: Putumayo, Caquetá, Meta en Guaviare

In veel van de gemeentes waar de FARC-EP een sterke invloed had, is de veiligheidssituatie na de demobilisatie van de guerrillagroep opnieuw verslechterd. Dit is ook het geval in gemeentes in de departementen Caquetá, Meta en Putumayo. Nieuwe en oude gewapende groepen strijden er om territorium, onderwerpen de bevolking en zetten hen aan tot illegale en corrupte praktijken.²⁹⁷

Het 1^e Front van de FARC-EP²⁹⁸, onder leiding van Duarte, heeft een aanwezigheid en structuur uitgebouwd in de departementen Guaviare en Meta. In het begin van 2019 breidt het eerste front via allianties zijn aanwezigheid verder uit in de departementen Caquetá en Putumayo. In Putumayo botst het eerste front evenwel met twee gewapende groepen: het 48^e front van de FARC-EP en La Constru, een criminele paramilitaire groep die na de demobilisatie van de FARC volle controle had over Putumayo.²⁹⁹ Na maanden van gevechten zorgt de dood van de leider van het 48^e front in maart 2019 ervoor dat het eerste front de controle over de drugsproductie in de regio verder kan consolideren.³⁰⁰ Lokale bronnen vertellen Insight Crime in juni 2019 dat de FARC-EP elk aspect van het dagelijks leven heeft overgenomen op het platteland in Putumayo.³⁰¹ Hoewel de FARC-EP de drugshandel controleert, blijft La Constru de dominante criminele actor in het departement, schrijft Insight Crime.³⁰²

Caquetá blijft ook na het demobilisatieproces een regio waar dissidente groepen van de FARC-EP zoals het 40ste en 62ste front de criminele economieën controleren.³⁰³ Colombia Reports maakt naast de FARC-EP melding van de aanwezigheid van de *Libertadores de Vichada*³⁰⁴, de AGC en de ELN.³⁰⁵

De database Monitor registreert 28 gewelddadige incidenten in Caquetá tussen 1 januari en 23 september 2019 met 42 slachtoffers³⁰⁶. 7 personen werden bedreigd, 4 anderen geïntimideerd en 5 gedood in doelgerichte moorden. Confrontaties tussen het leger en gewapende groepen maken 14

²⁹⁶ HRP, 11/2018, p. 36-37, [url](#)

²⁹⁷ FIP (Vergara J.C. & Aparicio A.M.), 29/04/2019, [url](#)

²⁹⁸ Achtergrond informatie over de 1st Front in Insight Crime, 13/07/2019, [url](#)

²⁹⁹ Insight Crime, 13/07/2019, [url](#)

³⁰⁰ Insight Crime, 13/07/2019, [url](#)

³⁰¹ Insight Crime, 27/06/2019, [url](#)

³⁰² Colombia Reports, 22/06/2019, [url](#); Insight Crime, 12/07/2019, [url](#)

³⁰³ Insight Crime, 22/04/2019, [url](#)

³⁰⁴ Meer over de url in Insight Crime, 17/11/2015, [url](#)

³⁰⁵ Colombia Reports, 26/10/2017, [url](#)

³⁰⁶ Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia wiki, 07/03/2013, [url](#)

slachtoffers. Er vallen verder 10 slachtoffers bij een hinderlaag.³⁰⁷ De ombudsman tipt het departement Caquetá als een departement met een hoog risico op geweld in de aanloop naar de lokale verkiezingen (zie kaart op p. 10). UNOCHA bericht tevens over een incident van massale ontheemding in Caquetá, waarbij eind september 2019, na de verdwijning en moord op de gouverneur van deze inheemse gemeenschap 18 families of 91 personen van de Bajo Aguas Negras-gemeenschap in de gemeente Solano in Caquetá naar de gemeente La Tagua in Leguízamo, Putumayo trokken.³⁰⁸

Putumayo is een belangrijke regio voor de drugshandel door de grens met Ecuador die ook een doorgang tot Peru biedt. Gewapende groepen strijden om de controle van de regio en de duizenden hectaren cocaplantages. Het geweld is vooral intens in de regio rond de San Miguel en de Putumayo rivieren, die de grootste smokkelroutes vormen. Families in de regio geven aan dat er sprake is van gedwongen rekrutering van kinderen en landbouwers trekken weg uit schrik om gedood te worden door gewapende groepen die deelname aan het subsidieprogramma verboden hebben.³⁰⁹ Verschillende bronnen stellen dat de gebrekkige uitvoering van de PNIS in Putumayo tot gevolg heeft dat mensen opnieuw overgaan tot de teelt van coca.³¹⁰

De database Monitor registreert 65 gewelddadige incidenten in Putumayo tussen 1 januari en 23 september 2019 met 2.658 slachtoffers³¹¹, waaronder 1.600 slachtoffers van *confinement* en 1.000 slachtoffers van de aanwezigheid van anti-persoon mijnen. 24 personen werden het slachtoffer van doelgerichte moorden, 9 anderen werden bedreigd en 5 anderen waren het slachtoffer van gedwongen verdwijning. 6 personen waren het slachtoffer van 4 confrontaties tussen gewapende groepen. 3 personen kwamen om bij een bloedbad.³¹² Volgens UNOCHA bevinden de 1.600 slachtoffers van *confinement*, waarnaar eerder verwezen wordt zich afgezonderd in de rurale regio van de gemeente Puerto Asís in district Piñuña Blanco van Putumayo door de aanwezigheid en bedreiging van gewapende groepen naar de burgerbevolking, en door confrontaties tussen *La Mafia* en de FARC-EP.³¹³

Het HRP voor 2019 stelt dat de plattelandsbevolking in deze regio wordt geconfronteerd met voedselonzekerheid door de acties van gewapende groepen en de aanwezigheid van landmijnen en explosieven, gebruikt als onderdeel van een strategie voor territoriale en sociale controle. Het gebrek aan voldoende gezondheidszorg wordt verergerd door de impact van geweld en natuurrampen. Illegale mijnbouw, aanvallen op oliebedrijven en natuurrampen hebben een negatieve impact op het water, gezondheid en voedselbevoorrading van de gemeenschappen.³¹⁴

De lokale gemeenschappen hebben beperkte toegang tot levensmiddelen, onder meer vanwege een grote afhankelijkheid van illegale gewassen. De uitvoering van de PNIS verloopt stroef in de departementen Meta en Guaviare, waar de grootste klacht is dat er geen projecten worden aangeboden die de cocateelt vervangen en ervoor zorgen dat mensen kunnen voorzien in hun voedselnoden. Als de cocateelt opnieuw groeit is de kans dat het gewapend conflict opnieuw in alle hevigheid losbarst groot, maar boeren halen aan dat ze geen andere keuze hebben.³¹⁵ De teelt van illegale gewassen wordt aan de boeren opgedrongen door gewapende groepen. Tegelijkertijd worden de boeren door de regering bevolen om de illegale gewassen te vernietigen, wat een negatieve impact heeft op hun inkomen. Het HRP wijst voorts op het gebrek aan goede wegen, waardoor transport van

³⁰⁷ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

³⁰⁸ UNOCHA, 09/10/2019, [url](#)

³⁰⁹ Insight Crime, 12/07/2019, [url](#)

³¹⁰ Colombia Reports, 22/06/2019, [url](#); Insight Crime, 12/07/2019, [url](#)

³¹¹ Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia wiki, 07/03/2013, [url](#)

³¹² Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

³¹³ UNOCHA, 26/08/2019, [url](#)

³¹⁴ HRP, 11/2018, p. 34-35, [url](#)

³¹⁵ El Tiempo, 08/04/2019, [url](#)

andere gewassen die minder compact te verpakken zijn nagenoeg onmogelijk is.³¹⁶ Naast de precaire situatie van de boeren, is ook de situatie van de inheemse bevolking in dit departement kritiek. Zij verloren doorheen de jaren veel van hun territorium aan boeren, en delen van hun gronden zijn niet langer toegankelijk door de aanwezigheid van landmijnen.³¹⁷ Humanitaire hulp bereikt zelden de landen van de inheemse volkeren in deze regio, gezien de kost van het transport en het gebrek aan capaciteit van de organisaties om ter plaatste te geraken. In bepaalde gevallen, zoals bij de Nukak gemeenschap in Guaviare, verhinderen de controle van gewapende groepen de mensen te gaan vissen, jagen en planten, waardoor de voedselbevoorrading van de gemeenschap in het gedrang komt.³¹⁸

De regio kent een hoog aantal schoolverlaters. Gedwongen rekrutering en de inzet van jongeren bij illegale activiteiten (zoals de cocateelt, wapenhandel en allerhande leveringen) komen vaak voor en helpen gezinnen te voorzien in basisbehoeften, zoals voedsel, gezondheid, onderwijs, bescherming en huisvesting. Volgens de HPR zijn deze praktijken zo goed als universeel bij jongeren van inheemse gemeenschappen.³¹⁹

De database Monitor registreert 43 gewelddadige incidenten in Meta tussen 1 januari en 23 september 2019 met 36 slachtoffers³²⁰, waaronder 14 slachtoffers van antipersoonsmijnen en geïmproviseerde explosieven, 6 slachtoffers van doelgerichte moorden en 8 slachtoffers van bedreigingen en intimidatie.³²¹

De database Monitor registreert 20 gewelddadige incidenten in Guaviare tussen 1 januari en 23 september 2019 met 21 slachtoffers³²², waaronder 5 personen die als levend schild gebruikt werden tijdens gewapende confrontaties, 3 slachtoffers van antipersoonsmijnen en 2 slachtoffers van doelgerichte moorden.³²³

6.5. De situatie in de steden

Uit de bovenstaande opsomming van de door het conflict getroffen geografische gebieden komt naar voren dat de onveiligheid veroorzaakt door het gewapend conflict en de situatie waarbij burgers het slachtoffer kunnen worden van algemeen geweld verschilt per regio, en zich, behoudens Tumaco, Buenaventura en een aantal kleinere departementale steden, niet voordoet in de steden. ICRC haalt aan dat Colombia naast binnenlandse gewapende conflicten ook te maken heeft met andere vormen van geweld die niet onder de noemer 'gewapend conflict' vallen zoals het geweld in de steden Medellín, Buenaventura (zie supra), Cali en Tumaco (zie supra).³²⁴ Volgens het International Institute for Strategic Studies (IISS) zijn steden evenwel geen geïsoleerde eilanden en worden ze getroffen en beïnvloed door conflictdynamieken via transnationale illegale handel en niet-statelijke gewapende groepen. Hoewel het gewapend conflict zich vooral op het platteland concentreert, vormen steden knooppunten waar illegale economische en politieke netwerken van het conflict samenkomen - in de vorm van cocaïnezingingen, witwassen van geld en de aanwezigheid van talloze gewapende groepen

³¹⁶ HRP, 11/2018, p. 34-35, [url](#)

³¹⁷ El Tiempo, 08/04/2019, [url](#)

³¹⁸ HRP, 11/2018, p. 38, [url](#)

³¹⁹ HRP, 11/2018, p. 34-35, [url](#)

³²⁰ Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia wiki, 07/03/2013, [url](#)

³²¹ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

³²² Onder slachtoffer wordt iedereen gerekend die op een of andere manier een impact ondervindt van het incident van gewapend geweld, UNOCHA Colombia wiki, 07/03/2013, [url](#)

³²³ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

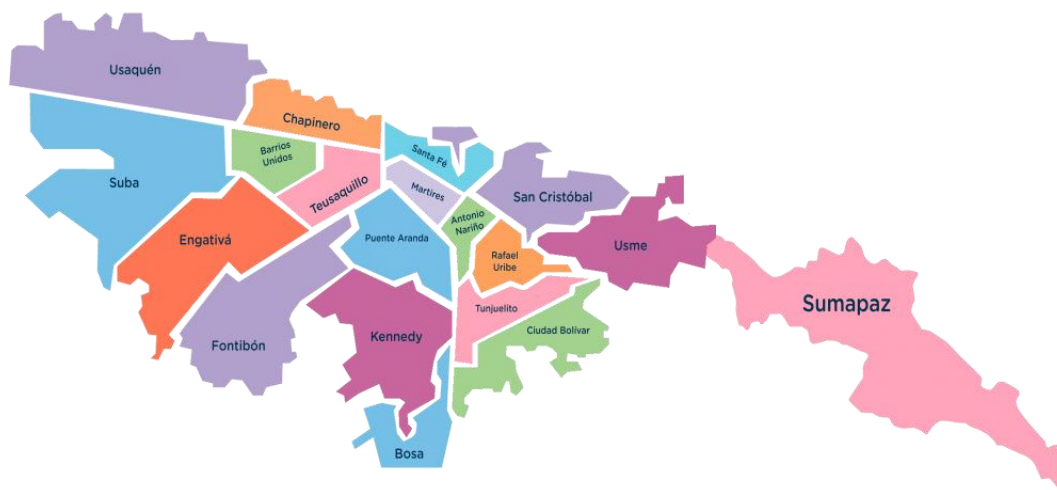
³²⁴ ICRC, 06/12/2018, [url](#); ACAPS, 01/03/2019, p. 6, [url](#)

die zich voedden met de rijkdom gecreëerd door transnationale drugshandel en criminaliteit.³²⁵ Ook ontheemding zorgt voor een link met het gewapend conflict.³²⁶

Hoewel het gewapend en crimineel geweld een impact heeft op de stedelijke centra, blijkt uit de geraadpleegde bronnen dat confrontaties tussen gewapende groepen amper burgerslachtoffers maken.

6.5.1. Bogotá

Bogota is administratief verdeeld in 19 gemeenten, weergegeven op onderstaande kaart, met elk een eigen burgemeester die autonomie heeft om bepaalde beslissingen te nemen met betrekking tot openbare ruimtes. De grootste sloppenwijken in Bogota bevinden zich in de plaatsen Ciudad Bolívar en Usme. Er zijn ook kleinere sloppenwijken in de plaatsen Usaquén, Chapinero en La Candelaria³²⁷

Kaart met verschillende lokaliteiten in de stad Bogota³²⁸

IISS schrijft dat Bogotá geen sterke aanwezigheid kent van grote georganiseerde misdaadbendes zoals de Golf Clan of *La Oficina*, zoals bijvoorbeeld wel het geval is in Medellín. In plaats daarvan is de criminele wereld bevolkt door kleinere bendes met een veel beperkter bereik, vaak op het niveau van een buurt of een deelgebied ervan. Gewapende groepen met verschillende structuren en grootte, opereren in de perifere regio van de stad, waar de staat in mindere mate aanwezig is, en beïnvloeden er de bevolking en illegale economie, tot het punt dat ze de perifere gebieden bijna controleren.³²⁹ In juli 2019 herhaalt de ombudsman zijn eerdere waarschuwingen over de aanwezigheid van *Águilas Negras*, *Los Rastrojos*, *Los Costeños*, *Los Paisas*, FARC-EP en de ELN in de stad, vooral in de buurten Ciudad Bolívar, Bosa en Kennedy. Volgens het kantoor van de Ombudsman dienen deze drie buurten als logistieke centra voor illegale gewapende structuren.³³⁰ Tijdens de eerste vier maanden van 2019 waren er in Bogotá 299 moorden en 2.140 gevallen van bedreiging. Hiervan vonden 31 moorden en

³²⁵ IISS, 30/07/2018, [url](#)

³²⁶ PRIF, 27/06/2019, [url](#)

³²⁷ DCAF, 10/2018, p. 7, [url](#)

³²⁸ Fundalectura, s.d., [url](#)

³²⁹ IISS, 30/07/2018, [url](#)

³³⁰ La FM, 09/07/2019, [url](#); Alerta Bogota, 25/07/2019, [url](#)

123 gevallen van bedreiging plaats in Bosa, 34 moorden en 148 bedreigingen in Kennedy, en 57 moorden en 95 bedreigingen in Ciudad Bolívar.³³¹ In juni 2019 drukt de ombudsman tevens zijn bezorgdheid uit over vier lichamen die in stukken gesneden teruggevonden zijn in buurt Engativá in het westen van Bogotá.³³²

Het aantal moorden in Bogotá ligt lager dan in andere steden in het land, maar er is des te meer sprake van straatcriminaliteit, vooral gewapende overvallen. De politie registreerde 85.000 gewapende overvallen in 2018, schrijft Colombia Reports.³³³

Uit de Perception and Victimization Survey afgenomen door de Bogotá Chamber of Commerce (CCB) in november 2018 blijkt dat 18 procent van de deelnemers reeds het slachtoffer geworden zijn van misdaad. Verder is er een hoog wantrouwen ten opzichte van de politie. Ook het juridisch systeem boezemt weinig vertrouwen in onder de inwoners van Bogotá. Volgens de enquête gelooft 57 procent van de deelnemers dat de rechtbanken het er slecht vanaf brengen wat betreft de verdediging van slachtoffers.³³⁴ Het Geneva Centre for Security Sector Governance (DCAF) stelt evenzeer dat het juridisch systeem niet effectief is. De gevangenen zitten overvol en criminelen die een bedreiging vormen voor de samenleving gaan vaak niet naar de gevangenis, zelfs niet wanneer ze op heterdaad betrapt worden. Recidivisme is hoog en de kost van het begaan van een misdaad laag. Het gebrek aan vertrouwen door de bevolking is een groot probleem voor staatsinstellingen. Dit zorgt er volgens DCAF immers voor dat minder mensen een misdaad gaan aangeven en de straffeloosheid enkel groter wordt.³³⁵

Een artikel op de website van de organisatie Open Society Foundations vraagt aandacht voor de oorlog die straatbendes, drugdealers en zelfs de politie voeren tegen mensen die op straat leven in Bogotá. Een voortdurende cyclus van geweld en ontheemding heeft geresulteerd in moorden op honderden straatbewoners en daklozen in Bogotá. De sterfgevallen worden vaak niet onderzocht, en door de regering gecategoriseerd als "NN", wat staat voor *nunca nadie* of nooit niemand. Velen onder deze daklozen zijn op straat terechtgekomen nadat ze van het platteland verdreven zijn door de conflicten tussen gewapende groepen. Gedwongen ontheemd uit deze gebieden, komen ze terecht in de stad. Nu ze daar op straat leven, krijgen ze opnieuw te maken met bedreigingen en geweld.³³⁶

6.5.2. De metropole zone Medellín

De metropole regio van de Aburrávallei of de metropole zone Medellín in het departement Antioquia omvat tien gemeentes waarvan Medellín de voornaamste is. De andere gemeentes zijn Barbosa, Girardota, Copacabana, Bello, Itagüí, Envigado, Sabaneta, La Estrella en Caldas.³³⁷

³³¹ Noticias Caracol, 10/07/2019, [url](#)

³³² Alerta Bogota, 25/06/2019, [url](#)

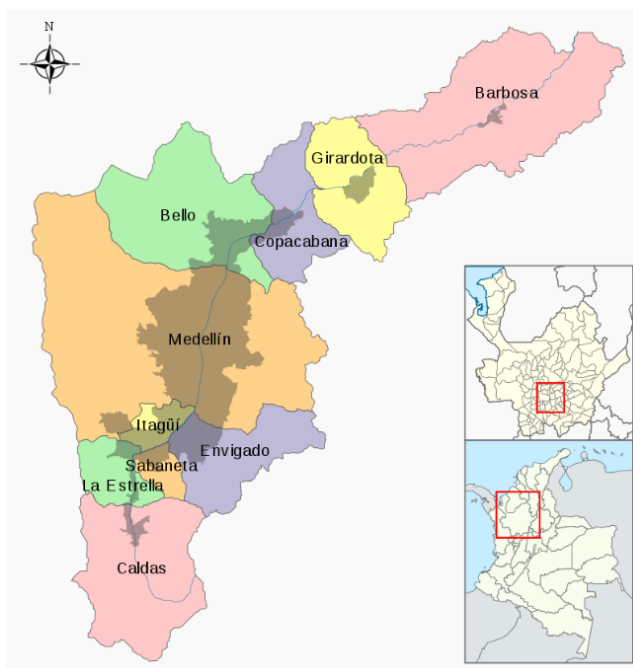
³³³ Colombia Reports, 19/07/2019, [url](#)

³³⁴ The City Paper (Yates H.), 13/11/2018, [url](#)

³³⁵ DCAF, 10/2018, [url](#)

³³⁶ Open Society Foundations, 14/08/2019, [url](#)

³³⁷ Metropolitana Valle de Aburrá, 2019, [url](#); MedellínColombia.co, s.d., [url](#)

Municipalities in The Metropolitan Area of Medellín³³⁸

Colombia Reports schrijft dat er in de stad Medellín ongeveer 240 verschillende gangs aanwezig zijn met naar schatting 5.000 leden, de meerderheid loyaal aan de *Oficina de Envigado* of *La Oficina*, een georganiseerde misdaadgroep voorheen gelieerd aan Pablo Escobar. Andere illegale gewapende groepen zoals het AGC, de ELN en Mexicaanse drugskartels zijn tevens aanwezig in de stad.³³⁹ Een opiniestuk van César Augusto Betancourt Restrepo gepubliceerd op de website elparchedelcapuchino.com schrijft dat tien van de 23 Organized Crime Groups (GDO) die volgens de regering in Colombia aanwezig zijn, zich bevinden in de Aburrávallei. Deze tien groepen zijn *Caicedo*, *La Sierra*, *La Terraza*, *La Unión*, *Los Chatas*, *Los Triana*, *Picacho*, *Robledo*, *Trianón* en *Pachelly*. Onder deze groepen zijn ook allianties gevormd zoals *La Oficina* (*Los Chatas*, *Pachelly*, *Picacho*, *La Unión*, *Caicedo en Triana*), de alliantie tussen *La Terraza*, *Robledo* en *Trianón*, en *La Sierra*, een criminele tak van de Golf Clan. Dit netwerk van GDO's in de Aburrá vallei staat in contact met zeker 86 Organized Common Criminal Organization (GDCCO) in de metropole zone.³⁴⁰

IISS schrijft dat voormalige *no-go areas* in de stad via toerisme, openbaar vervoer en openbare diensten geïntegreerd zijn in de stedelijke maatschappij. Al wijst ISS ook op de voortdurende territoriale invloed van criminele bendes.³⁴¹

Criminele bendes opereren in de perifere buurten van de stad waar hun acties zorgen voor ontheemding, merkt het Internal Displacement Monitoring Center (IDMC) op.³⁴² Zo stelt het artikel op de website elparchedelcapuchino.com dat de gemeente Bello wordt geteisterd door een dispuut tussen *Pachelly* en *El Mesa*.³⁴³ Caracol Radio bericht over een onderzoek van de lokale ombudsman naar verdwijningen van personen in Bello.³⁴⁴ In Medellín, Envigado en Sabaneta zijn de gevolgen van de bendeoorlog tussen *Trianón* en *La Terraza* wijd voelbaar. In Communa 13 heerst de strijd om de

³³⁸ Wikipedia, 13/12/2014, [url](#)

³³⁹ Colombia Reports, 19/07/2019, [url](#)

³⁴⁰ Elparchedelcapuchino.com, 15/03/2019, [url](#)

³⁴¹ IISS, 30/07/2018, [url](#)

³⁴² IDMC & NRC, 02/2019, p. 81, [url](#)

³⁴³ Elparchedelcapuchino.com, 15/03/2019, [url](#)

³⁴⁴ Caracol Radio, 16/07/2019, [url](#)

controle van afpersing en huurgelden tussen *Coco* en *la Agonía*.³⁴⁵ De redenen waarom burgers vluchten zijn meervoudig: doelgericht bendege geweld zoals seksueel geweld, rekrutering, afpersing en bedreigingen aan de ene kant en algemeen geweld door bijvoorbeeld vuurgevechten tussen bendes onderling of tussen een bende en de politie anderzijds. Schattingen van het aantal ontheemden in Medellín gaan van 5.000 tot 15.000 personen per jaar. In veel gevallen vluchten mensen naar andere buurten in de stad. IDMC stelt dat de meeste incidenten van intra-urbane ontheemding in Medellín te maken hebben met geweld van straatbendes.³⁴⁶

Het aantal moorden in Medellín is gestegen sinds 2015, voornamelijk vanwege een escalerende oorlog tussen bendes verbonden met de *Oficina de Envigado* en hun paramilitaire rivalen, de AGC, die bendes in het westen van de stad controleren.³⁴⁷ In 2018 vinden 626 moorden plaats in Medellín, een stijging van 7,6 procent ten opzichte van 2017. Zestig procent van deze moorden zijn gelinkt aan confrontaties tussen georganiseerde criminele bendes, schrijft de krant *El Tiempo*.³⁴⁸ Het merendeel van het bloedvergieten vindt plaats in Comuna 13, een district in de westelijke buitenwijken van de stad. Bendes, ook gekend als *combos*, vechten er voor de controle van de drugshandel en de monopolie op afpersingspraktijken.³⁴⁹

Ook het aantal straatovervallen - die veel meer slachtoffers maken dan de moordpartijen - is gestegen. In 2018 worden 21.079 straatovervallen geregistreerd, een stijging van 320 procent in drie jaar. Vijftien procent van de inwoners van Medellín geven aan het slachtoffer te zijn van een overval in 2018. De website Colombia Reports verduidelijkt dat de meeste misdaden niet gemeld worden omdat mensen weten dat het rechtssysteem en de politie in de stad corrupt zijn.³⁵⁰

Voorts is er het fenomeen van afpersing. PARES verwijst naar verschuivingen in de geografie van afpersing, waarbij ook kleine bedrijven moeten betalen aan criminele groepen in Medellín. Ook vermeldt de studie het eeuwenoude fenomeen van onzichtbare grenzen, waarbij mensen die het grondgebied van een bende willen oversteken, moeten betalen. IISS haalt aan dat naar schatting 90 procent van alle bussen in Medellín onderhevig zijn aan afpersing.³⁵¹

De website van de metropole regio van de Aburrávallei geeft aan dat de laatste jaren veel geïnvesteerd is in openbare veiligheid, van het plaatsen van honderden camera's tot het verbeteren van de mobiliteit en het vormen van extra veiligheidspersoneel. Colonel Pablo Ruiz Garzón van de politie-eenheid van Medellín benadrukt het belang van technologie om misdaad te bestrijden en stelt als voorbeeld dat dankzij de monitoring via camera's de moordcijfers met 19 procent gedaald zijn in Itagüí. Hij wijst verder op een daling in het aantal verkeersongevallen, overvallen en diefstallen. Waar deze cijfers vandaan komen en hoe de dalingen berekend werden, wordt niet toegelicht.³⁵²

6.5.3. Cali

Cali is de hoofdstad van het departement Valle de Cauca. De stad telt 21 *comunas* of gemeentes. Andrés Villamizar, veiligheidssecretaris van Cali, stelt dat zo goed als alle nationale problemen aanwezig zijn in de stad. Uit onderzoek van het ministerie van Veiligheid van Cali en het UNODC blijkt dat er een hoge aanwezigheid van illegale gewassen is in de gemeentes in de nabijheid van de hoofdstad. Dit maakt de stad interessant voor verschillende illegale groepen. Onder meer het José María Becerra front van de ELN, de FARC-EP, de EPL of Los Pelusos en verschillende georganiseerde

³⁴⁵ Elparchedelcapuchino.com, 15/03/2019, [url](#)

³⁴⁶ IDMC & NRC, 02/2019, p. 81, [url](#)

³⁴⁷ Colombia Reports, 19/07/2019, [url](#)

³⁴⁸ El Tiempo, 06/01/2019, [url](#)

³⁴⁹ Insight Crime, 04/02/2019, [url](#)

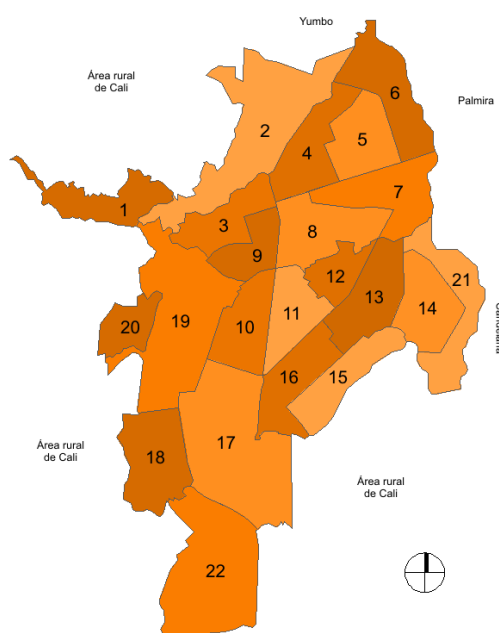
³⁵⁰ Colombia Reports, 16/08/2019, [url](#)

³⁵¹ IISS, 30/07/2018, [url](#)

³⁵² Area Metropolitana Valle de Aburrá, s.d., [url](#); Area Metropolitana Valle de Aburrá, s.d., [url](#)

gewapende groepen zoals de AGC zijn aanwezig in de stad. Vanuit Cali opereren criminele structuren die tentakels hebben in andere regio's van het land. Bovendien hebben zowel de stad Cali als het departement Valle del Cauca te kampen met een groot aantal IDP's, algemene onveiligheid, afpersing en smokkelpraktijken.³⁵³

Een recent auditrapport van UNODC stelt dat er 182 groepen gelinkt aan illegale en criminele structuren met verschillende niveaus van organisatie aanwezig zijn in de stad, schrijft El Espectador. De studie geeft ook aan dat het mogelijk is om deze illegale groepen te lokaliseren. 119 bendes die voornamelijk gewijd zijn aan diefstal en distributie van drugs bevinden zich in zes gemeenten/wijken van de stad Cali. Vijf wijken bevinden zich in het oosten van de stad, namelijk Desepaz (*comuna* 21), La Unión (*comuna* 16), El Vallado (*comuna* 15), Alfonso Bonilla (*comuna* 14) en Poblado (*comuna* 13) – samen vormen deze *comunas* de regio Aguablanca -, en één in het westen, de 20e *comuna* of Siloe.³⁵⁴

De gemeenten van Cali [vertaling]³⁵⁵

Het aantal moorden is de laatste vijf jaar aan het dalen in Cali. Desondanks kent de stad het hoogste percentage van moorden in Colombia, 51 per 100.000 inwoners in 2017 en 46,7 moorden per 100.000 inwoners in 2018. Hoewel Cali praktisch een dubbel percentage haalt vergeleken met het nationale gemiddelde (25), zijn deze cijfers de laagste van deze eeuw.³⁵⁶ Dit is volgens Insight Crime te wijten aan de aanwezigheid van huurmoordenaars op zoek naar werk en de proliferatie van criminele bendes die vechten over de controle van de lokale drugsmarkt.³⁵⁷ De strategische locatie van de stad wordt tevens aangehaald als oorzaak voor het hoge moordpercentage. Zo ligt Cali op een internationale smokkelroute, dichtbij de haven van Buenaventura die instaat voor de meerderheid van de drugsexport, en zijn de twee departementen rond de stad goed voor 40 procent van de cocateelt in het land.³⁵⁸ De meeste moorden vinden plaats in de regio Aguablanca, een aantal verarmde en

³⁵³ El Espectador, 17/09/2019, [url](#)

³⁵⁴ El Espectador, 25/09/2019, [url](#)

³⁵⁵ Wikipedia, 10/10/2007, [url](#)

³⁵⁶ America Nuestra, 10/2019, [url](#)

³⁵⁷ Insight Crime, 14/12/2018, [url](#)

³⁵⁸ Insight Crime, 14/12/2018, [url](#); Colombia Reports, 20/07/2019, [url](#)

verwaarloosde districten in het oosten van de stad.³⁵⁹ Straatcriminaliteit blijft evenwel de meest voorkomende vorm van misdaad en treft ook het meeste mensen. Gewapende overvallen zijn in 2017 gestegen in heel Colombia, maar de stijging was het hoogst in Cali.³⁶⁰

Insight Crime merkt verder op dat het beperkte aantal politiemensen in de stad, ongeveer 6.000 officieren voor 2,5 miljoen inwoners een extra uitdaging vormt voor het stadsbestuur.³⁶¹ Volgens America Nuestra hebben de autoriteiten de afgelopen jaren een aanzienlijke vermindering van geweld en criminaliteit gerealiseerd dankzij preventieprogramma's en stedelijke resocialisatieprogramma's.³⁶²

7. IDP's

7.1. Algemeen

Conflicten tussen illegale gewapende groepen, veel daarvan in voormalig FARC-EP gecontroleerd gebied, zagen vorig jaar de gedwongen ontheemding aanzienlijk toenemen.³⁶³ Het IDMC rapporteert 145.000 nieuwe ontheemden gelinkt aan het conflict en geweld in Colombia doorheen 2018. Het grootste deel van deze nieuw ontheemden in 2018, zowat 30.000 personen, komt voort uit de gevechten tussen de ELN en EPL in de Catatumbo regio in Norte de Santander.³⁶⁴ UARIV haalt een substantiële stijging aan in het aantal incidenten van massale ontheemding.³⁶⁵ FIP berekent dat het aantal slachtoffers van gedwongen ontheemding met bijna de helft gestegen is, met 33.327 slachtoffers bij ongeveer 130 incidenten in 2018 vergeleken met 17.495 slachtoffers bij ongeveer 65 incidenten in het voorgaande jaar.³⁶⁶ Ook uit de gegevens van Monitor blijkt dat ongeveer 34.000 mensen het slachtoffer geworden zijn van gedwongen ontheemding doorheen 2018.³⁶⁷

Volgens de gegevensdatabank Monitor, gevoed met de steun van partners in het veld, zijn er tussen januari en april 2019, in de context van gewapend geweld, ten minste 8.645 mensen ontheemd in 29 grootschalige incidenten.³⁶⁸ De meest recente gegevens van UNHCR tonen 13.447 nieuw ontheemden gelinkt aan het gewapend conflict in de eerste helft van 2019.³⁶⁹ De schattingen van IDMC liggen hoger. De organisatie stelt dat 53.000 mensen ontheemd raakten in de eerste helft van 2019, waarvan 39.000 mensen omwille van het gewapend conflict.³⁷⁰ Op 23 september 2019 heeft Monitor reeds 18.615 slachtoffers van ontheemding geregistreerd, 17.487 van hen zijn het slachtoffer van grootschalige ontheemding en 1.128 zijn het slachtoffers van individuele ontheemding.³⁷¹ De ombudsman bericht op 9 oktober 2019 over 58 incidenten van massale ontheemding en een totaal aantal ontheemden van 15.140 tussen januari en begin oktober van 2019.³⁷²

Naast de nieuw ontheemden leven in Colombia tevens ongeveer 5,8 miljoen langdurig ontheemden op het einde van 2018 volgens IDMC.³⁷³ Volgens schattingen van UNHCR heeft Colombia het grootste

³⁵⁹ Colombia Reports, 20/07/2019, [url](#)

³⁶⁰ Colombia Reports, 20/07/2019, [url](#)

³⁶¹ Insight Crime, 14/12/2018, [url](#)

³⁶² America Nuestra, 10/2019, [url](#)

³⁶³ The New Humanitarian, 05/09/2019, [url](#)

³⁶⁴ IDMC & NRC, 02/2019, p. 39, [url](#)

³⁶⁵ ICRC, s.d., [url](#)

³⁶⁶ FIP, 2019, p. 12, [url](#); FIP (Vergara J.C. & Aparicio A.M.), 29/04/2019, [url](#)

³⁶⁷ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

³⁶⁸ UNOCHA, 15/06/2019, p. 2, [url](#)

³⁶⁹ The New Humanitarian, 05/09/2019, [url](#)

³⁷⁰ IDMC, 12/09/2019, [url](#)

³⁷¹ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

³⁷² Defensoría del Pueblo, 09/10/2019, [url](#); Insight Crime, 23/10/2019, [url](#)

³⁷³ IDMC & NRC, 02/2019, p. 44, [url](#)

aantal internally displaced persons (IDP's) ter wereld, ongeveer 7,7 miljoen mensen in maart 2018.³⁷⁴ De Victim's Unit (Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas, UARIV) stelt dat ongeveer 8,5 miljoen Colombianen ontheemd zijn³⁷⁵, en het slachtofferregister van de regering (RUV) stelt dat er 7,47 miljoen mensen intern ontheemd zijn op 1 maart 2019. Dit staat gelijk aan 15 procent van de totale bevolking van Colombia.³⁷⁶

7.2. Getroffen gebieden

Een kaart van UNCHR uit januari 2019 toont dat de departementen Nariño, Cauca, Antioquia en Norte de Santander het hardst getroffen worden door ontheemding.³⁷⁷ ACAPS stelt dat daarnaast de departementen Chocó en Valle del Cauca hard getroffen worden.³⁷⁸ De New Humanitarian geeft in juli 2019 aan dat grote aantallen mensen rurale regio's ontvluchten, vooral in de departementen Chocó, Cauca en Arauca.³⁷⁹ Uit de gegevens van Monitor blijkt tevens dat de zwaarste getroffen departementen Nariño (6.562 ontheemden), Norte de Santander (2.215), Valle del Cauca (2.671), Córdoba (3.365), Antioquia (1.478) en Chocó (1.588) zijn.³⁸⁰ In zijn rapport van 9 oktober 2019 geeft de ombudsman aan dat Nariño het zwaarst getroffen wordt door ontheemding, gevolgd door Córdoba, Valle del Cauca, Norte de Santander, Chocó en Antioquia.³⁸¹

³⁷⁴ UNHCR, 03/2018, [url](#); The New Humanitarian, 24/07/2019, [url](#)

³⁷⁵ The New Humanitarian, 05/09/2019, [url](#)

³⁷⁶ GIGA (Deacon H. & Görgens M.), 06/2019, [url](#)

³⁷⁷ UNHCR, 01/2019, [url](#)

³⁷⁸ ACAPS, 27/05/2019, [url](#)

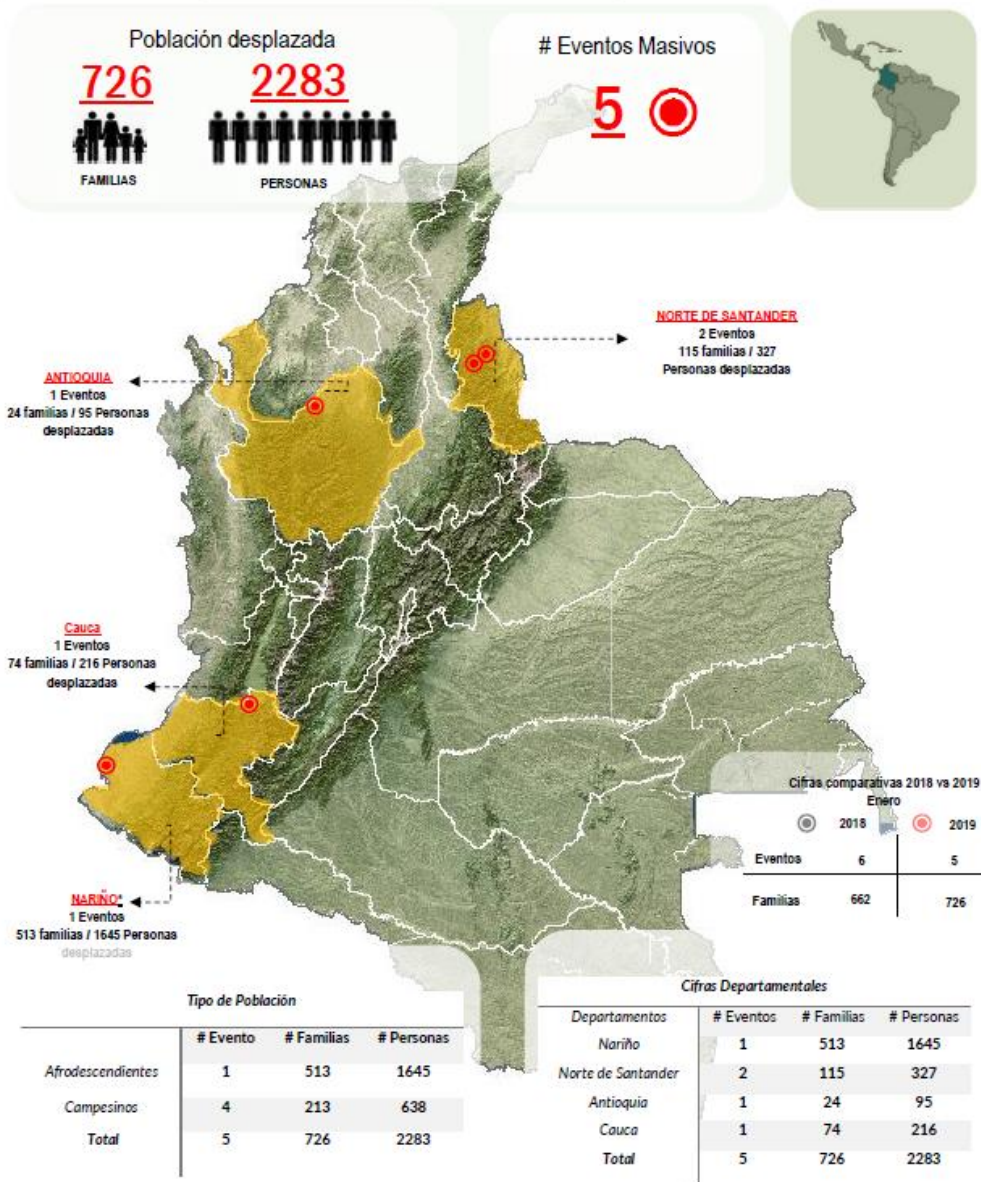
³⁷⁹ The New Humanitarian, 24/07/2019, [url](#)

³⁸⁰ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

³⁸¹ Defensoría del Pueblo, 09/10/2019, [url](#); Insight Crime, 23/10/2019, [url](#)

INFORME DE DESPLAZAMIENTOS MASIVOS 2019

Periodo enero 2019

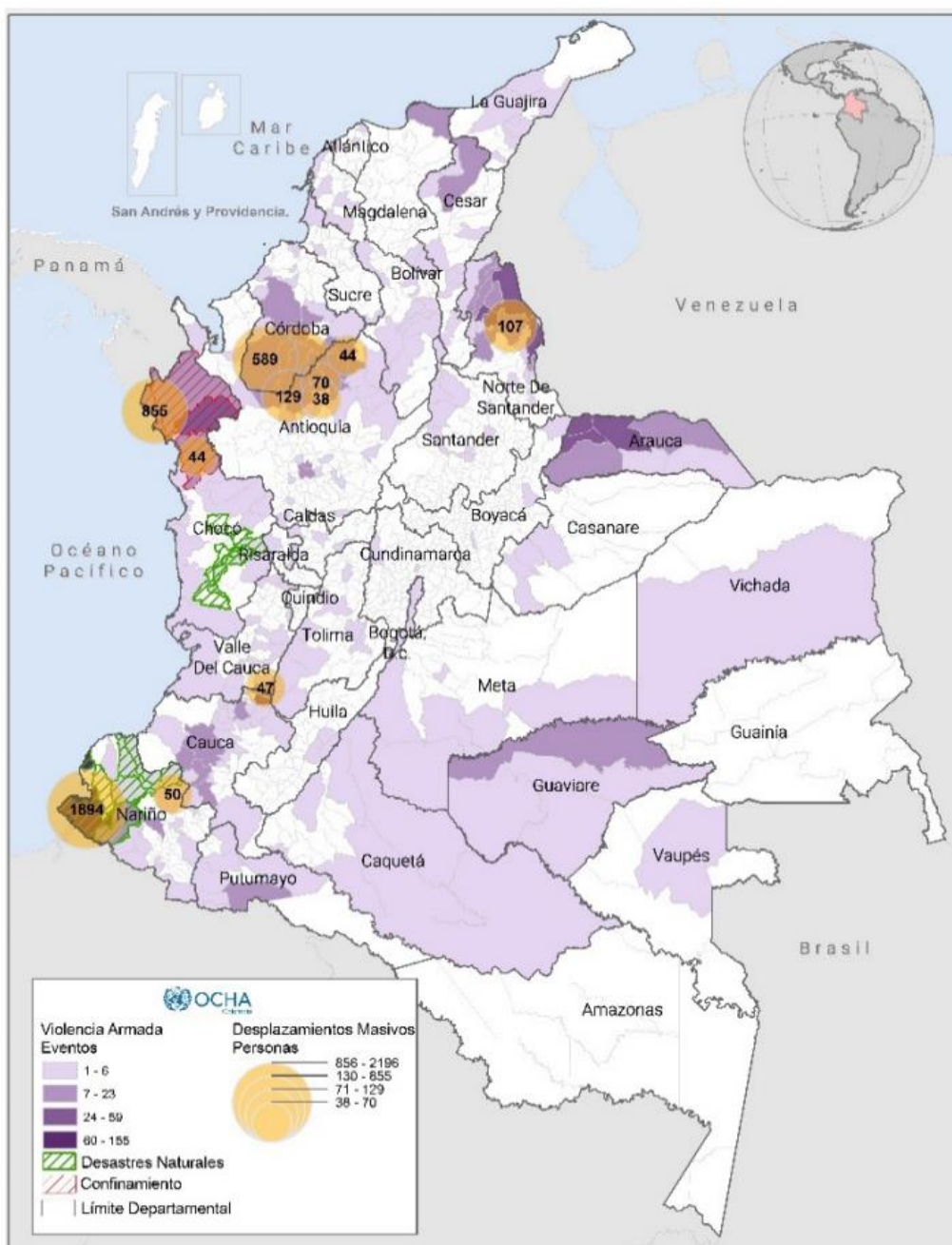
Weergave van incidenten van massale ontheemding voor januari 2019³⁸²

De volgende twee kaarten over humanitaire noodtoestanden in maart en april 2019 van UNOCHA tonen dat incidenten van massale ontheemding en *confinement* voornamelijk voorkomen in gebieden waar tevens veel gewapende incidenten plaats vinden, zoals in de departement Chocó, Córdoba, Nariño en Norte de Santander.³⁸³

³⁸² UNHCR, 01/2019, [url](#)

³⁸³ UNOCHA, 04/2019, [url](#); UNOCHA, s.d., [url](#)

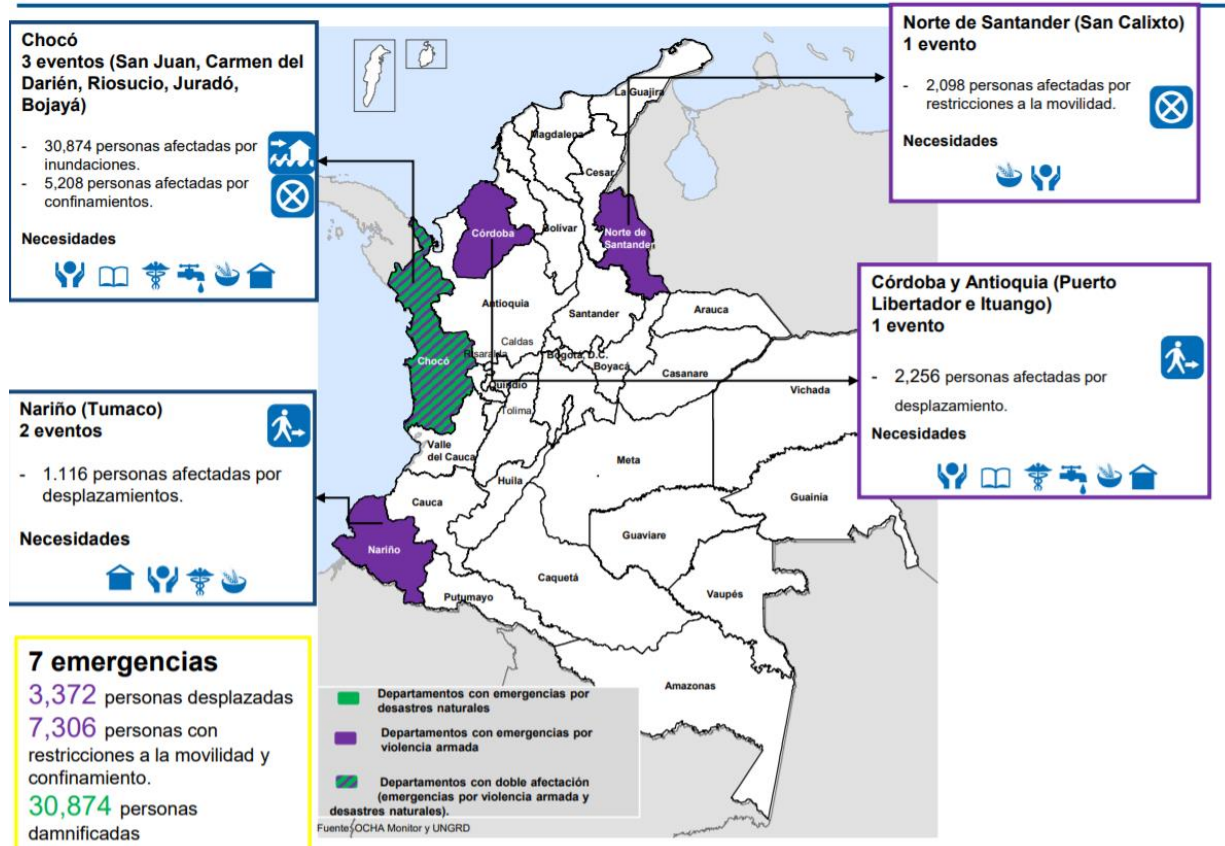
Emergencias humanitarias en Colombia - Mar-Abr 2019

Humanitaire noodgevallen in Colombia tussen maart en april 2019³⁸⁴

³⁸⁴ UNOCHA, 15/06/2019, [url](#)

Emergencias humanitarias Mar - Abr 2019

 Humanitaire noodgevallen in Colombia tussen maart en april 2019³⁸⁵

Hoewel de aandacht vaak gericht is op evenementen van massale ontheemding, wat verwijst naar ontheemding van 50 of meer personen, geeft het German Institute of Global and Area Studies (GIGA) aan dat 80 procent van de ontheemden in Colombia hun huis of regio verlaten in kleine groepen tot maximaal 50 mensen, ook aangeduid als individuele verplaatsing.³⁸⁶ Het pad, het tempo en het migratiepatroon van ontheemden zijn variabel. Sommige IDP's vluchten meteen een grotere afstand, weg uit het conflictgebied. Anderen reizen in eerste instantie een korte afstand, bijvoorbeeld een onderkomen bij familieleden of kennissen, voordat ze naar elders verhuizen.³⁸⁷ Veel ontheemden zoeken een onderkomen in informele nederzettingen of sloppenwijken in steden binnen het eigen departement of grotere stedelijke gebieden zoals Bogotá, Medellín of Cali, eerder dan in kampen.³⁸⁸ UNHCR geeft in februari 2017 aan dat ten minste 50 procent van alle geregistreerde IDP's zich vestigen in de sloppenwijken en perifere wijken van de 27 grootste steden in Colombia, wat overeenkomt met ongeveer 3,6 miljoen mensen die zich gevestigd hebben in grote en middelgrote steden.³⁸⁹ The New Humanitarian schrijft bijvoorbeeld over binnenlandse ontheemden die, met de bedoeling om zich te

³⁸⁵ UNOCHA, s.d., [url](#)

³⁸⁶ GIGA (Deacon H. & Görgens M.), 06/2019, [url](#); Dit blijkt niet uit de cijfers van Monitor, waar veruit de meeste ontheemden onder de categorie van massale ontheemding geplaatst worden. De definitie die Monitor hanteert voor individuele en massa-ontheemding vermeldt evenwel geen cijfers, in UNOCHA Colombia Wiki, 07/03/2013, [url](#)

³⁸⁷ Current Psychiatry Reports (Shultz J. M. & Oquenda M. A.) via Researchgate, 08/2014, [url](#)

³⁸⁸ Current Psychiatry Reports (Shultz J. M. & Oquenda M. A.) via Researchgate, 08/2014, [url](#); UNOCHA, 2017, [url](#); GIGA (Deacon H. & Görgens M.), 06/2019, [url](#)

³⁸⁹ UNHCR, 02/2017, [url](#)

vestigen in Bogotá, eindigen in Soacha Alta. Soacha Alta is een illegale nederzetting op de bergwand boven de stad Soacha op de rand van Bogotá. De nederzetting wordt geteisterd door criminele bendes. Omdat de sloppenwijk een illegale nederzetting is bestaat er quasi geen infrastructuur voor de inwoners. Er zijn geen watervoorzieningen of rioleringen en er is enkel elektriciteit die illegaal wordt afgetapt. De veiligheidsdiensten zijn er volledig afwezig, schrijft The New Humanitarian.³⁹⁰ Meervoudige intrastedelijke of interstedelijke ontheemding als gevolg van bedreigingen en geweld door criminele bendes en gewapende groepen is veelvoorkomend. Nieuwe incidenten van ontheemding komen nog steeds voor, al benadrukt UNOCHA dat het grootste deel van de IDP's gedurende jaren of zelfs decennia in een voortdurende staat van ontheemding verkeert.³⁹¹

7.3. Oorzaken en triggers van ontheemding en langdurige ontheemding

Net zoals het migratiepatroon van ontheemden variabel is, is elke episode van ontheemding anders, variërend in schaal van een enkel individu of huishouden tot massale ontheemding van hele gemeenschappen. De trigger kan een confrontatie met geweld zijn, maar evengoed het preventief voorkomen van geweld.³⁹² Sommigen voelen zich gedwongen te vertrekken omdat gewapende groepen uit zijn op hun grond of als gevolg van gewapende confrontaties tussen groepen. Anderen worden vervolgd of bedreigd omdat ze misdaden voor het gerecht brengen, of vanwege hun vermeende aansluiting bij een gewapende groep, een politieke overtuiging of seksuele geaardheid. Afpersing en angst voor gedwongen rekrutering zijn tevens veelvoorkomende triggers van ontheemding. Ook seksueel geweld wordt aangehaald als reden voor vertrek.³⁹³ Lokale instellingen ontbreken in veel gebieden de capaciteit om de rechten van ontheemden en gemeenschappen die het risico lopen op ontheemding te beschermen.³⁹⁴

Afro-Colombiaanse en inheemse gemeenschappen worden in grotere mate getroffen door ontheemding, en maken 45 procent van het totale aantal IDP's uit in 2018.³⁹⁵ ACAPS stelt dat deze gemeenschappen extra kwetsbaar zijn door de afwezigheid van staatsinstellingen in de departementen Chocó en Cauca en de territoriumstrijd die zich in deze gebieden afspeelt tussen de FARC-EP, de AGC en Mexicaanse kartels.³⁹⁶

Ook de oorzaken van langdurige en meervoudige ontheemding zijn veelzijdig en complex. Veel IDP's willen integreren in hun nieuwe leefomgeving maar worden gehinderd door het feit dat ze in irreguliere nederzettingen wonen waar geen staatsinstellingen en diensten aanwezig zijn. Nieuw ontheemden verhuizen immers vooral naar de armste en gevaarlijkste buurten gekenmerkt door gebrek aan sanitaire voorzieningen, riolering, voedselonzekerheid en ondervoeding. Sommige IDP's slapen aanvankelijk in geïmproviseerde tenten. Verhuizen van de straat naar een stabielere onderkomen betekent vaak dat een heel gezin een enkele kamer deelt.³⁹⁷ Nieuwe IDP's hebben weinig vooruitzichten op werk en een beperkt repertoire van stedelijke beroepsvaardigheden, wat leidt tot economische afhankelijkheid.³⁹⁸ In de onmiddellijke nasleep van een ontheemding vertrouwen mensen vooral op voedseldistributie en solidariteit van lokale gemeenschappen. Tijdens langdurige verplaatsing worstelen mensen om alternatieven voor levensonderhoud te vinden. Boeren hebben niet

³⁹⁰ The New Humanitarian, 24/07/2019, [url](#)

³⁹¹ UNOCHA, 2017, [url](#)

³⁹² Current Psychiatry Reports (Shultz J. M. & Oquenda M. A.) via Researchgate, 08/2014, [url](#)

³⁹³ IDMC, 03/2019, [url](#); USDOS, 13/03/2019, [url](#)

³⁹⁴ USDOS, 13/03/2019, [url](#)

³⁹⁵ UNOCHA, 14/11/2018, [url](#); USDOS, 13/03/2019, [url](#)

³⁹⁶ ACAPS, 01/03/2019, p. 5, [url](#)

³⁹⁷ Current Psychiatry Reports (Shultz J. M. & Oquenda M. A.) via Researchgate, 08/2014, [url](#); IDMC & NRC, 02/2019, p. 39, [url](#)

³⁹⁸ Current Psychiatry Reports (Shultz J. M. & Oquenda M. A.) via Researchgate, 08/2014, [url](#); UNOCHA, 2017, p. 92-94, [url](#);

langer toegang tot hun land en lopen het risico om het plant- of oogstseizoen te missen.³⁹⁹ Ook is er een gebrek aan mogelijkheden voor de jeugd wat hoger onderwijs betreft.⁴⁰⁰ Armoede en werkloosheid liggen volgens UNOCHA tot drie maal hoger bij IDP's dan bij de gemiddelde Colombiaanse burger.⁴⁰¹ IDMC schrijft in 2017 dat 80 procent van de ontheemden in Colombia onder de armoedegrens leeft, één op de drie zelfs in extreme armoede, en meestal in een omgeving waar criminaliteit en geweld alomtegenwoordig zijn. Dit biedt georganiseerde criminele bendes een gemakkelijke mogelijkheid om kinderen en jongeren te werven van wie de familie het niet kan veroorloven hen te voeden.⁴⁰²

Het voortdurende conflict, de onveiligheid en de afwezigheid van de staat in de regio van herkomst alsook de criminaliteit en het geweld in de toevluchtsoorden van IDP's zorgen voor opeenvolgende episodes van ontheemding en intra- en interstedelijke ontheemding.⁴⁰³ Voortdurende blootstelling aan criminaliteit en geweld kenmerken het leven in de verarmde wijken of *barrios* bevolkt door IDP's. Bende-activiteit is alomtegenwoordig. Colombiaanse stedelijke gebieden bestaan volgens het artikel van Schultz en Oquenda uit micro-territoria waar verschillende guerrillafacties, narco-paramilitaire bendes of criminele bendes de controle in handen hebben. Sommige ontheemden bevinden zich in de nabijheid van dezelfde gewapende groepen die hen uit hun herkomstregio verdreven hebben.⁴⁰⁴

7.4. De Victims' Law: humanitaire bijstand, compensatie en landrecuperatie

Colombia heeft wetten die geavanceerde steunmaatregelen voorschrijven voor slachtoffers van het gewapend conflict, intern ontheemden en mensen die het land ontvlucht zijn als gevolg van het conflict, inclusief maatregelen voor humanitaire hulp en bijstand, compensatie en teruggave van eigendom. Deze maatregelen zijn onder andere vastgelegd in wet 1448 uit 2011, de Victims and Land Restitution Law of kortweg Victims' Law. Ook het vredesakkoord van 2016 voorziet in compensatie van slachtoffers.⁴⁰⁵ De regering heeft tevens een departement bevoegd met de rechten van slachtoffers van het gewapend conflict, de Victims Unit (*Unidad para la Atencion y Reparacion Integral a las Victimas*, UARIV), en een register van slachtoffers of RUV opgericht.⁴⁰⁶ Het RUV houdt het aantal slachtoffers van het conflict bij. Die cijfers omvatten het totale aantal ontheemden sinds 1985. In samenwerking met IDMC houdt Colombia het register actueel door overleden mensen en mensen die een duurzame oplossing bereikt hebben te schrappen.⁴⁰⁷

De realiteit is evenwel complex. De bestaande mechanismen zijn overbelast door de grote schaal van ontheemding, waardoor zelfs diegenen die op de hoogte zijn van hun rechten vaak geen toegang krijgen tot vergoedingen en compensatie.⁴⁰⁸ 8,8 miljoen mensen hebben zich aangemeld als slachtoffer van het conflict, waarvan 7 miljoen aanvaard zijn als slachtoffer en dus opgenomen zijn in het RUV.⁴⁰⁹ Ongeveer 10 procent daarvan heeft tot op heden de compensatie waar ze recht op hebben gekregen.⁴¹⁰ Internationale organisaties en ngo's rapporteren dat een gebrek aan lokale capaciteit om ontheemden te registreren in regio's waar veel ontheemding voorkomt bijstand aan de slachtoffers vertraagt. Deze vertrageningen worden verder toegeschreven aan onder meer personeelstekorten en

³⁹⁹ UN News, 14/09/2018, [url](#); ACAPS, 01/03/2019, [url](#)

⁴⁰⁰ UNOCHA, 2017, p. 92-94, [url](#)

⁴⁰¹ IDMC & NRC, 02/2019, p. 39, [url](#)

⁴⁰² IDMC, 2017, [url](#); The New Humanitarian, 24/07/2019, [url](#)

⁴⁰³ UNOCHA, 2017, p. 92-94, [url](#)

⁴⁰⁴ Current Psychiatry Reports (Shultz J. M. & Oquenda M. A.) via Researchgate, 08/2014, [url](#); UNHCR, 09/2015, [url](#)

⁴⁰⁵ IDMC, 03/2019, p. 24-26, [url](#)

⁴⁰⁶ GIGA (Deacon H. & Görgens M.), 06/2019, [url](#)

⁴⁰⁷ IDMC, 05/2019, [url](#)

⁴⁰⁸ IDMC, 03/2019, p. 24-26, [url](#)

⁴⁰⁹ James Restrepo, onderzoeker op Latijns-Amerika voor IRB, skype call, 20/09/2019

⁴¹⁰ IDMC, 03/2019, p. 27, [url](#)

een gebrek aan fondsen. Ngo's nemen de verantwoordelijkheid voor humanitaire bijstand aan recent ontheemden zelf in handen uit bezorgdheid. De toegang van nationale en internationale hulporganisaties tot de recent ontheemden wordt evenwel belemmerd door de moeilijke veiligheidssituaties in deze gebieden.⁴¹¹

UARIV werd gecreëerd onder wet 1448 om de integratie, bijstand en vergoedingen voor slachtoffers van het gewapend conflict te regelen. Slachtoffers van gevechten, aanvallen, bedreigingen, seksueel geweld, gedwongen onteigening en ontheemding, familieleden van verdwenen of gedode personen, slachtoffers van landmijnen, ontvoering en marteling komen allen in aanmerking om als slachtoffers geregistreerd te worden in het slachtofferregister.⁴¹²

Wanneer een persoon ontheemd is en aanspraak wil maken op bijstand, moet die eerst een verklaring afleggen op het bureau van de ombudsman (*Defensoria del Pueblo*), het bureau van de Procureur-generaal (*Procuraduria*) of de lokale gemeente (*Personeria*). Deze verklaring wordt vastgelegd in een vast formulier dat moet worden ondertekend door de aanvrager en de aanwezige ambtenaar. De informatie in de aanvraag moet zo volledig en nauwkeurig mogelijk zijn zodat de UARIV een juiste beoordeling kan maken over de inclusie van het slachtoffer in het slachtofferregister. De aanvrager dient geen bewijsstukken voor te leggen. Aanvragen om ingeschreven te worden in het RUV worden beoordeeld op het nationale niveau, maar de gemeenteambtenaren in het lokale UARIV-kantoor zijn in staat onmiddellijke bijstand te voorzien terwijl de registratie lopende is.⁴¹³ Een beslissing kan tot 60 werkdagen in beslag nemen, staat te lezen op de officiële website van UARIV.⁴¹⁴ Verschillende bronnen geven evenwel aan dat IDP's vertraging ondervinden bij het ontvangen van reacties op hun aanvraag.⁴¹⁵ Eens een slachtoffer is opgenomen in het register komt hij of zij in aanmerking om steun te krijgen via de nationale mechanismen. De overheid voorziet in een beroepsprocedure in het geval van weigering.⁴¹⁶

Slachtoffers hebben recht op humanitaire bijstand om te voldoen aan hun noden gerelateerd aan de ontheemding. Deze bijstand omvat medische en psychologische hulp, tijdelijke huisvesting, voedselhulp en non-food items. Naast humanitaire hulp biedt de overheid economische compensatie voor gebeurtenissen geleden tijdens het conflict; een huishouden dat gedwongen ontheemd is heeft bijvoorbeeld recht op 17 tot 27 keer het minimummaandloon, wat overeenkomt met ongeveer 4.000 tot 6.500 USD.⁴¹⁷ Volgens UNOCHA lopen de kosten op tot één miljard euro per jaar voor de komende tien jaar, een som die de regering niet heeft. Omwille van deze budgettaire redenen dient UARIV prioriteiten te stellen en neemt het grootste deel van de door de regering gegeven steunmaatregelen de vorm van humanitaire bijstand aan.⁴¹⁸ Deze bijstand is beperkt in tijd en beperkt zich tot voedselbonnen, kookgerei, toiletartikelen, bonnen voor lokaal transport, medische en psychologische bijstand en tijdelijk onderdak. De bijstand wordt gegeven zolang het onderzoek van UARIV bezig is. Daarna wordt bepaald of de bijstand kan stopgezet worden.⁴¹⁹

Naast humanitaire hulp en compensatie, hebben diegene die hun eigendom verloren hebben als gevolg van het conflict recht op landrestitutie, ongeacht of ze gedwongen waren het betreffende onroerend goed te verkopen. Om dit proces te starten moet een aanvrager het verloren landgoed registreren bij het register van gestolen en achtergelaten gronden (*Registro de Tierras Despojadas y Abandonadas*

⁴¹¹ USDOS, 13/03/2019, [url](#)

⁴¹² UARIV, s.d., [url](#)

⁴¹³ IDMC, 03/2019, p. 24-26, [url](#). UARIV, s.d., [url](#)

⁴¹⁴ IDMC, 03/2019, [url](#); UARIV, s.d., [url](#)

⁴¹⁵ USDOS, 13/03/2019, [url](#)

⁴¹⁶ UARIV, s.d., [url](#)

⁴¹⁷ IDMC, 03/2019, p. 24-26, [url](#)

⁴¹⁸ UNOCHA, 2017, p. 92-94, [url](#)

⁴¹⁹ James Restrepo, onderzoeker op Latijns-Amerika voor IRB, skype call, 20/09/2019

Forzosamente). Een rechter onderzoekt de aanvraag en maakt een beslissing.⁴²⁰ Een onduidelijke status van eigendommen in de herkomstregio bemoeilijkt het proces van restitutie.⁴²¹ In sommige gevallen zijn gewapende groepen nog aanwezig in de regio van herkomst, of is er een risico op terugkeer van de gewapende groepen. Het land van de slachtoffers is mogelijks bezet of verwoest.⁴²² Slachtoffers die niet in staat zijn hun voormalig huis terug te krijgen, maken ook kans om een stuk land te krijgen elders in het land.⁴²³

In januari 2019 hebben reeds 962.815 mensen een compensatie verkregen. Dit aantal is evenwel slechts tien procent van de slachtoffers. Een groot aantal slachtoffers wacht nog steeds op compensatie. Het proces om compensatie aan te vragen is prijzig omwille van de vele verplaatsingen die aanvragers moeten doen en intensief omwille van de dagen werk die erin kruipen.⁴²⁴

Verschillende bronnen wijzen erop dat slachtoffers zich soms niet durven registreren uit angst voor de gewapende groepen die aan de basis liggen van hun ontheemding. De ELN en georganiseerde misdaadbendes gebruiken immers geweld, intimidatie en desinformatie om ontheemden te ontmoedigen om zich bij de overheid te registreren.⁴²⁵

8. Migratie vanuit Venezuela

Bovenop de binnenlandse problemen beschreven in deze COI Focus, wordt Colombia geconfronteerd met een groeiend aantal Venezolaanse migranten. Sinds de Venezolaanse economische en politieke crisis dramatisch verergerde in 2017, zijn meer dan een miljoen Venezolanen naar Colombia gevlucht.⁴²⁶ Zij vervoegen de rangen van intern ontheemden die in diezelfde periode ontheemd raakten en de Colombianen die in de voorbije halve eeuw van het conflict ontheemd raakten en nog niet naar huis terugkeerden.⁴²⁷ UNHCR vermeldt dat Colombia midden 2019 1,4 miljoen Venezolanen herbergt.⁴²⁸ Het zijn lang niet enkel de departementen op de grens met buurland Venezuela die de gevluchte Venezolanen ontvangen, maar het volledige land. Aan de kust en in grote steden als Bogotá, Medellín en Cali voelen de gastgemeenschappen een toenemende druk op de reeds schaarse openbare diensten.⁴²⁹ Jozef Merckx, de vertegenwoordiger van UNHCR in Colombia, zegt dat de regio's die het meest nood hebben aan humanitaire operaties de regio Catatumbo in Norte de Santander, de regio Bajo Cauca in Antioquia, zuidelijk Córdoba en de departement Nariño en Chocó zijn.⁴³⁰

De regering in Bogotá heeft een open en ondersteunende aanpak gekozen voor de instroom van Venezolanen.⁴³¹ Meer dan 676.093 Venezolanen zijn officieel geregistreerd in Colombia in september 2019.⁴³² Daarenboven maakt een recent ingevoerde wet het mogelijk dat 25.000 kinderen geboren in Colombia van Venezolaanse ouders de Colombiaanse nationaliteit verwerven.⁴³³

De grote instroom van Venezolaanse migranten brengt evenwel ook veiligheidsproblemen met zich mee. De humanitaire steun en zorg voor de Venezolanen vraagt aanzienlijke publieke middelen, wat

⁴²⁰ IDMC, 03/2019, p. 24-26, [url](#)

⁴²¹ UNOCHA, 2017, p. 92-94, [url](#)

⁴²² GIGA (Deacon H. & Görgens M.), 06/2019, p. 8-9, [url](#)

⁴²³ IDMC, 03/2019, p. 24-26, [url](#)

⁴²⁴ IDMC, 03/2019, p. 24-26, [url](#); GIGA, 06/2019, p. 9, [url](#)

⁴²⁵ IDMC, 03/2019, p. 24-26, [url](#); USDOS, 13/03/2019, [url](#)

⁴²⁶ SIDA, 12/2018, [url](#); The New Humanitarian, 02/04/2019, [url](#)

⁴²⁷ Insight Crime, 19/08/2019, [url](#); The New Humanitarian, 05/09/2019, [url](#)

⁴²⁸ SWP, 08/2019, [url](#); The New Humanitarian, 05/09/2019, [url](#); R4V, 31/07/2019, [url](#)

⁴²⁹ SIDA, 12/2018, [url](#)

⁴³⁰ The New Humanitarian, 05/09/2019, [url](#)

⁴³¹ SIDA, 12/2018, [url](#); IDMC & NRC, 02/2019, p. 44, [url](#)

⁴³² IDMC & NRC, 02/2019, p. 44, [url](#); R4V.info, 05/09/2019 (last update), [url](#)

⁴³³ El Spectador, 18/09/2019, [url](#)

in toenemende mate leidt tot tegenstrijdige doelen die het vredesproces mogelijks verzwakken, betoogt SWP.⁴³⁴ Militaire commandanten vertellen Reuters in juni 2019 dat 30 procent van de gewapende rebellen in de oostelijke grensstreek van Colombia Venezolanen zijn, die de wapens opnemen tegen betaling of in ruil voor voedsel. Gewapende groepen mikken op Venezolanen omdat ze gemakkelijker te rekruteren zijn dan Colombianen.⁴³⁵ Nationaal zijn 10 procent van de strijders van gewapende groepen van Venezolaanse nationaliteit.⁴³⁶ Venezolanen worden daarnaast ook massaal ingezet in de cocateelt.⁴³⁷ Naast de grote omvang van de migratie en de veiligheidsrisico's hieraan verbonden, is er tevens de mogelijke Venezolaanse steun aan Colombiaanse gewapende groepen. De politieke situaties in Colombia en Venezuela raken steeds meer met elkaar verweven, besluit onder meer The New York Times.⁴³⁸

De fragiele vrede in Colombia wordt volgens ICG bedreigd door geweld op het platteland en de humanitaire kosten van het opvangen van Venezolaanse vluchtelingen. Terwijl het platteland nog steeds wordt geteisterd door geweld, de cocateelt in de lift zit en gewapende groepen groeien, veroorzaakt de recente toevloed van 1,3 miljoen Venezolaanse migranten een enorme humanitaire nood, die ook ten koste komt van de miljoenen binnenlands ontheemde Colombianen die hun huizen zijn ontvlucht vanwege gewapend conflict in de afgelopen decennia.⁴³⁹ De gezondheidsdiensten en humanitaire hulp raken overbevraagd, in het bijzonder in gemeenschappen in gebieden langs de grens tussen Colombia en Venezuela, waaronder de departementen Arauca, La Guajira en Norte de Santander.⁴⁴⁰

9. Impact van het geweld op het dagelijkse leven

In bovenstaande hoofdstukken is hier en daar ingegaan op de impact van het geweld op het dagelijks leven van de bevolking in de door conflict getroffen gebieden. In dit hoofdstuk worden een aantal algemene zaken verder uitgeklaard.

De impact van het geweld kent regionale verschillen, en treft de bevolking op het platteland harder dan de stedelingen. Drie jaar na het vredesakkoord ligt het niveau van geweld lager dan in de periode voor het tekenen van het vredesakkoord, maar is de socio-economische situatie in veel rurale gebieden amper verbeterd. Armoede treft een derde van de rurale bevolking, het dubbele van de armoedecijfers in de steden, volgens de Wereldbank. Meer geïsoleerde rurale gebieden hebben nog hogere armoedecijfers. Sociale uitsluiting, sterftcijfers en voedselonzekeerheid liggen ook hoger bij vrouwen, inheemse bevolking en Afro-Colombianen op het platteland.⁴⁴¹ De kustregio en het departement Guajira worden het zwaarst getroffen door armoede en tekorten, stelt het World Food Program (WFP), voornamelijk ook door het toedoen van natuurrampen.⁴⁴² In het vredesakkoord van 2016 is een hoofdstuk over plattelandshervormingen opgenomen met als doel de onderontwikkeling en ongelijkheid in ruraal Colombia aan te pakken. De implementatie van deze maatregelen verloopt evenwel stroef en loopt ver achter op schema. Boeren in de door conflict getroffen gebieden wachten

⁴³⁴ SWP, 08/2019, [url](#)

⁴³⁵ ICG, 08/08/2019, [url](#); Business Insider, 21/06/2019, [url](#)

⁴³⁶ Business Insider, 21/06/2019, [url](#)

⁴³⁷ ICG, 08/08/2019, [url](#)

⁴³⁸ SWP, 08/2019, [url](#); ICG, 08/08/2019, [url](#); NYT, 11/09/2019, [url](#)

⁴³⁹ ICG, 19/07/2019, [url](#)

⁴⁴⁰ USAID, 01/04/2019, [url](#)

⁴⁴¹ IPS News (Quintana J.), 10/2019, [url](#)

⁴⁴² WFP, 2019, [url](#)

op de regering voor de aanleg van wegen, het bewerkstellingen van proper water en sanitaire voorzieningen, en de investeringen in onderwijs en gezondheidsvoorzieningen.⁴⁴³

9.1. Toegang tot voedsel en bestaansmiddelen

Colombia ervaart een voortdurende verslechtering van voedingsindicatoren beïnvloed door de gemengde migratiestromen vanuit Venezuela en door structurele tekortkomingen in voedselveiligheidssystemen op plattelandsniveau. Doorheen 2018 is de voedselzekerheid en voedingssituatie van kwetsbare plattelandsgemeenschappen in Colombia aanzienlijk verslechterd tot een situatie waarin 4,5 miljoen mensen het risico lopen op voedseltekorten, schrijft de Food and Agriculture Organization (FAO). Een van de belangrijkste oorzaken is dat, ondanks de ondertekening van het vredesakkoord tussen de regering en de FARC-EP in november 2016, het geweld is doorgedaan, met een nieuwe dynamiek van selectief geweld, bedreigingen, massale ontheemding en *confinement* gelinkt aan de reorganisatie van gewapende bendes en machtsgechillen. Er zijn momenteel 8 miljoen ontheemden en er wonen zo'n 18 miljoen mensen in door conflicten getroffen gebieden, stelt de FAO.⁴⁴⁴

Het conflict, natuurrampen en de alarmerende situatie in Venezuela die tot een grote migratiecrisis in Latijns-Amerika hebben geleid, hebben de landbouwproductie en de toegang tot en beschikbaarheid van voedsel voor rurale gemeenschappen in Colombia aanzienlijk beïnvloed, en hun op landbouw gebaseerde levenswijze ondermijnd. In een poging om te gaan met deze moeilijkheden gaan mensen over tot illegale productie van gewassen en illegale mijnbouw.⁴⁴⁵ Het gebrek aan kansen en de armoede leiden ertoe dat landelijke gemeenschappen illegale economische activiteiten zoals cocateelt als het enige redmiddel zien om te overleven, waardoor ze worden blootgesteld aan gewapende en criminele groeperingen die deze economieën beheersen.⁴⁴⁶

Het vredesakkoord van 2016 bevat een substitutieprogramma voor illegale gewassen. De regering handelt traag en gewapende groepen bedreigen cocaboeren die campagne voeren voor of deelnemen aan het programma. Onder het substitutieprogramma vernietigen de boeren vrijwillig hun gewassen in ruil voor een maandelijks wedde van ongeveer 300 USD per familie en andere voordelen zoals technische bijstand om andere producten te telen en te verkopen. Bijna 100.000 families namen reeds deel aan het programma. De overheid heeft moeite om hun engagementen ten opzichte van deze families na te komen. The New Humanitarian geeft bijvoorbeeld aan dat geen van de deelnemende families in Putumayo technische assistentie ontvangen heeft, ook al is reeds meer dan 10.000 hectare coca vernietigd. Er zijn ook meldingen van vertragingen in het verkrijgen van de maandelijks wedde. Minder dan 10 procent van de deelnemende families hebben alle voordelen die hen toekomen ontvangen.⁴⁴⁷

Zonder de cocateelt hebben veel families het moeilijk om voedsel op tafel te krijgen. Er is tevens een grote behoefte aan wegen om legale gewassen naar de markten te transporteren. Deze wegen ontbreken grotendeels in regio's waar cocaproductie sterk staat (zie verder).⁴⁴⁸

Bovendien maken de aanwezigheid van landmijnen en explosieven het levensonderhoud en de broodwinning van burgers zeer moeilijk, stelt Halo Trust. Families zijn bang om hun land te bewerken

⁴⁴³ The New Humanitarian, 25/03/2019, [url](#)

⁴⁴⁴ OHCHR, 04/02/2019, p. 4, [url](#)

⁴⁴⁵ FAO, s.d., [url](#)

⁴⁴⁶ OHCHR, 04/02/2019, p. 4, [url](#)

⁴⁴⁷ The New Humanitarian, 25/03/2019, [url](#)

⁴⁴⁸ The New Humanitarian, 25/03/2019, [url](#); Insight Crime, 28/10/2019, [url](#)

uit angst voor ongevallen.⁴⁴⁹ In de onmiddellijke nasleep van een ontheemding vertrouwen mensen vooral op voedseldistributie en solidariteit van lokale gemeenschappen.⁴⁵⁰

9.2. Toegang tot gezondheidszorg

Meer dan 1,4 miljoen mensen in Colombia, voornamelijk in de Pacific regio langs de Stille Oceaan, hebben extra medische hulp nodig. De toegang van inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen langs de Stille Oceaan tot gezondheidszorg wordt belemmerd door de lange afstanden en een gebrek aan medisch personeel en uitrusting. Burgers die gewond zijn geraakt tijdens confrontaties worden vaak achtergelaten omdat de vijandelijkheden doorgaan. Mobiliteitsbeperkingen, hierboven reeds aangehaald, voorkomen dat ambulances en gezondheidswerkers de getroffen personen bereiken.⁴⁵¹ In de grensstreek met Venezuela is de capaciteit en de kwaliteit van de gezondheidszorg onvoldoende, valt te lezen in het HRP van Colombia voor 2019.⁴⁵²

Er is een grote nood aan psychosociale ondersteuning. In grotere steden wordt dergelijke ondersteuning aangeboden door lokale organisaties, maar dergelijke ondersteuning ontbreekt in plattelandsgebieden en wordt niet aangeboden bij noodhulp.⁴⁵³

9.3. Toegang tot onderwijs

Hoewel de Colombiaanse grondwet vereist dat kinderen van vijf tot vijftien jaar naar school gaan, krijgen momenteel ongeveer 1,2 miljoen Colombiaanse kinderen (11% van alle kinderen van schoolgaande leeftijd) geen formeel onderwijs.⁴⁵⁴ Colombia Reports schrijft dat Colombia meer uitgeeft aan onderwijs dan het geval is in de meeste ontwikkelde landen. Onderwijs in Colombia is toegankelijk, maar grote verschillen in regio en tussen mensen met verschillende inkomens resulteren in een systeem dat rijke stedelingen begunstigt. De inschrijvingspercentages voor drie- tot vijfjarigen variëren van 80 procent of minder in landelijke gebieden tot meer dan 90 procent in stedelijke gebieden. 83 procent van de kinderen tussen 11 en 12 gaan naar de middelbare school in Colombia. Het verschil tussen stad en platteland bedraagt hier 14 procent waarbij ongeveer 73 procent van de 11 en 12-jarigen op het platteland naar de middelbare school tegenover 87 procent in de steden.⁴⁵⁵

Kinderen op het platteland van Colombia verlaten de school ook vaker vroegtijdig dan studenten in stedelijke omgevingen. Er zijn veel redenen waarom kinderen de school verlaten, zoals een beperkte bereikbaarheid van scholen door lange afstanden en beperkte infrastructuur, de aanwezigheid van landmijnen en explosieven, de schoolonderbrekingen door gewapende confrontaties, beschadigde en beperkte infrastructuur, of de onzichtbare grenzen waar kinderen in buurten die door bendes worden bestuurd mee te maken hebben. In de Pacific regio worden scholen ook ingezet als opvangcentra voor ontheemden. Natuurrampen, die veel voorkomen in de departementen aan de kust, beschadigen schoolinfrastructuren.⁴⁵⁶ UNOCHA meldt dat de aanwezigheid van explosieven en de trieste staat van de infrastructuur een grote negatieve impact heeft op scholing in de departementen La Guajira, Norte de Santander, Arauca en Vichada. Ook hier worden scholen ingezet als opvangcentra voor ontheemden en migranten vanuit Venezuela.⁴⁵⁷

⁴⁴⁹ Halo Trust, 2019, [url](#)

⁴⁵⁰ FAO, s.d., [url](#)

⁴⁵¹ HRP, 11/2018, [url](#); ACAPS, 01/03/2019, [url](#)

⁴⁵² HRP, 11/2018, [url](#)

⁴⁵³ ACAPS, 01/03/2019, [url](#)

⁴⁵⁴ HRP, 11/2018, p. 33, [url](#)

⁴⁵⁵ Colombia Reports, 24/09/2019, [url](#)

⁴⁵⁶ HRP, 11/2018, p. 33, [url](#)

⁴⁵⁷ UNOCHA, 11/2018, [url](#)

Illegale gewapende groepen en bendes richten zich ook op scholen om studenten te werven als leden. Schoolgaande kinderen worden voorts verplicht om drugs of wapens te verkopen of raken betrokken bij commerciële seksuele uitbuiting.⁴⁵⁸ Dergelijke zaken worden in het HRP gemeld voor de Pacifische kust en de zuidelijke departementen van Colombia zoals Putumayo, Caquetá, Meta en Guaviare.⁴⁵⁹ Volgens Colombia Reports raken duizenden kinderen in Nariño, Cauca, Antioquia en Norte de Santander betrokken bij drugshandel en criminele groepen vanwege nalatigheid van de staat, een gebrek aan institutionele steun onder meer voor onderwijs en de boom in de cocateelt.⁴⁶⁰ Uit het rapport van IISS komt naar voren dat deze focus op schoolgaande kinderen en de aanwezigheid van gewapende groepen ook voorkomt in steden zoals Bogota.⁴⁶¹

9.5. Bewegingsvrijheid, transportmiddelen en veiligheid op de verkeersaders

Colombia wordt door de Andes opgesplitst in drie delen. De Pacific regio wordt gekenmerkt door de jungle. Deze geografische kenmerken maken het moeilijk om een transportnetwerk uit te bouwen. De gemiddelde kosten voor weginfrastructuur liggen immers een pak hoger, maar liefst vier maal hoger dan in de VS of Europa. De weginfrastructuur van Colombia is 214.400 km lang in 2015, maar slechts 12 procent daarvan is verhard en een groot deel van de secundaire en tertiaire wegen zijn in gemiddelde of slechte staat.⁴⁶² Colombia heeft slechts 1.000 kilometer aan tweebaanswegen.⁴⁶³ Het land heeft verder 900 kilometer spoorwegen. Colombia maakt tevens gebruik van de rivieren om goederen op grote schaal te vervoeren.⁴⁶⁴

De verbindingen tussen steden onderling, en tussen het platteland en de steden, zijn gebrekkig.⁴⁶⁵ Dit vormt een grote uitdaging voor kleinschalige boeren alsook voor de uitvoering van de bepalingen inzake landhervormingen en gewasvervanging in het vredesakkoord van 2016, in het bijzonder het doel om landbouwers weg te krijgen van de rendabele cocateelt met relatief lage vervoerskosten en -inspanningen.⁴⁶⁶

Verschillende guerrillagroepen, paramilitaire en gewapende groepen hebben gedurende het conflict de bestaande infrastructuur gesaboteerd.⁴⁶⁷ Een voorbeeld hiervan zijn de gewapende aanvallen van de ELN in het begin van 2018 waarbij vrachtwagens en bussen in brand gestoken werden in Antioquia en Arauca, en wegen gebombardeerd werden in Norte de Santander en Cesar in een poging om het land lam te leggen.⁴⁶⁸ Het conflict heeft tevens geleid tot grootschalige schade aan infrastructuur. Vanwege slechte civieltechnische praktijken, corruptie, natuurrampen, sabotage en de politisering van grote infrastructuurprojecten, besteedt Colombia jaarlijks een aanzienlijk bedrag aan verbetering en wederopbouw van relatief nieuwe infrastructuur, bericht de Britse K4D helpdesk.⁴⁶⁹

Zoals reeds aan bod gekomen is in deze focus worden beperkingen in bewegingsvrijheid en *confinement* door gewapende groepen gehanteerd als middel om controle te verwerven over de bevolking en over de regio. Het beperken van de bewegingsvrijheid van burgers kent een stijging over de laatste jaren, zoals weergegeven in volgende grafiek van de HRP van Colombia voor 2019.⁴⁷⁰

⁴⁵⁸ Children Change Colombia, s.d., [url](#)

⁴⁵⁹ UNOCHA, 11/2018, [url](#); HRP, 11/2018, p. 34-35, [url](#); ACAPS, 01/03/2019, [url](#)

⁴⁶⁰ Colombia Reports, 28/10/2019, [url](#)

⁴⁶¹ IISS, 30/07/2018, [url](#)

⁴⁶² K4D, 09/08/2018, [url](#)

⁴⁶³ International Trade Center, 2014, [url](#)

⁴⁶⁴ International Trade Center, 2014, [url](#)

⁴⁶⁵ IISS, 30/07/2018, [url](#)

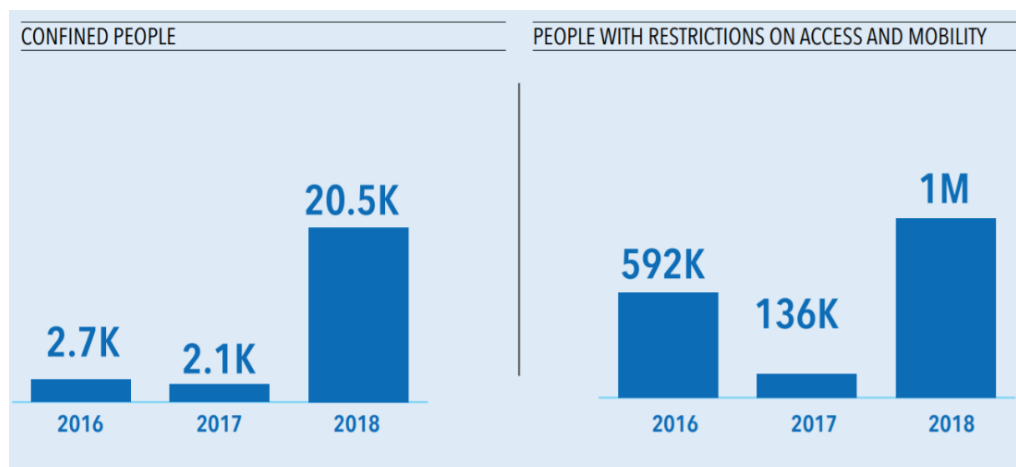
⁴⁶⁶ IISS, 30/07/2018, [url](#)

⁴⁶⁷ K4D, 09/08/2018, [url](#)

⁴⁶⁸ Colombia Reports, 12/02/2018, [url](#); ACAPS, 01/03/2019, [url](#)

⁴⁶⁹ K4D, 09/08/2018, [url](#)

⁴⁷⁰ HRP, 11/2018, [url](#)

Overview of the number of confined people and people with restrictions on acces and mobility 2016 - 2018⁴⁷¹

Dergelijke restricties treffen begin 2019 een miljoen mensen. Ongeveer 20.000 personen worden getroffen door de meest extreme vorm van bewegingsbeperking, namelijk *confinement*. Meer dan 50 procent van de gevallen van *confinement* vallen voor in het departement Chocó. ACAPS licht toe dat gewapende groepen onzichtbare grenzen instellen rond het gebied onder hun controle waarbij iedereen die deze grenzen oversteekt een risico loopt op represailles.⁴⁷² Restricties in bewegingsvrijheid worden niet steeds opgelegd door gewapende groepen, maar kunnen ook het gevolg zijn van gewapende confrontaties en de aanwezigheid van explosieven, zoals onder meer in de Catatumbo regio van Norte de Sandader, Nariño, Arauca, Guaviare and Antioquia.⁴⁷³

Vliegtuigreizen zitten in de lift in Colombia, met een groei van 68 procent sinds 2011 tot meer dan 35 miljoen passagiers in 2017. Colombianen maken gebruik van het vliegtuig om te reizen tussen grote steden, onder andere door de slechte staat van de wegen en het bergachtige landschap wat busreizen minder aantrekkelijk maakt. Een autorit tussen de grote steden van het land duurt 6 tot 18 uren, terwijl een vliegreis een half uur tot een uur in beslag neemt.⁴⁷⁴

Colombia telt verschillende binnenlandse en internationale luchthavens in de grote steden van het land. De website van het Colombiaanse Consulaat in Mexico lijst onder andere volgende internationale luchthavens op: de El Dorado International Airport in Bogotá, de José María Córdova International Airport in Rionegro (Medellín), de Alfonso Bonilla Aragón International Airport in Palmira (Cali), de Rafael Núñez International Airport in Cartagena, de Ernesto Cortissoz International Airport in Soledad (Barranquilla), de Gustavo Rojas Pinilla International Airport in San Andrés enzovoort.⁴⁷⁵ Colombia Reports lijst begin 2017 de tien drukste luchthavens op. El Dorado in Bogota is de drukste luchthaven van het land volgens de nieuwssite, gevolgd door Jose M. Cordova Airport in Rionegro, de grootste van de twee luchthavens die de stad Medellin bedienen. Plaats drie wordt ingenomen door Alfonso Bonilla Aragon International Airport, gelokaliseerd nabij Cali.⁴⁷⁶

⁴⁷¹ HRP, 11/2018, p. 15, [url](#)

⁴⁷² ACAPS, 01/03/2019, [url](#)

⁴⁷³ OCHA, 10/07/2018, [url](#); ACAPS, 01/03/2019, [url](#)

⁴⁷⁴ Export.gov, 16/10/2019, [url](#)

⁴⁷⁵ Cancillería de Colombia, s.d., [url](#)

⁴⁷⁶ Colombia Reports, 11/02/2017, [url](#)

9.6. Toegang tot humanitaire hulp

De aanwezigheid van de overheid in plattelandsgebieden is pover en hindert een snelle reactie op noodsituaties. Kleine gemeenten hebben niet altijd de capaciteit om te reageren op de behoeften van de ontheemde bevolking.⁴⁷⁷

Volgens ACAPS wordt de toegang tot humanitaire hulp voorts gehinderd door het hoge niveau van onveiligheid in regio's zoals Norte de Santander, Antioquia, Cauca, Valle, Choco and Nariño. Vijandelijkheden tussen gewapende groepen en dreigingen van geweld en landmijnen beperken de mobiliteit van de bevolking en de toegang van hulporganisaties.⁴⁷⁸ Incidenten van *confinement* zijn bijvoorbeeld geconcentreerd in landelijke gemeenschappen bevolkt door etnische minderheden, inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen langs de Pacifische kust, en in het zuiden, noordwesten en noordoosten van Colombia. De toegang voor humanitaire organisaties en VN-agentschappen tot deze gebieden wordt gehinderd door de moeilijke bereikbaarheid van deze gebieden en doelgerichte daden van gewapende groeperingen tegen hulporganisaties. De organisaties en hulpverleners die het grootste doelwit vormen voor de gewapende groepen zijn de organisaties die ontminningsoperaties en landbouwprogramma's uitvoeren. In 2018 worden 22 organisaties getroffen, voornamelijk in de departementen Arauca, Narino, Caqueta, Choco, Cauca, Norte de Santander, Meta, Guaviare, Antioquia en Zuid-Cordoba.⁴⁷⁹ Het recentste rapport over de werking van de VN-verificatiemissie in Colombia van 27 juni tot 26 september 2019 stelt dat veiligheidsincidenten in de buurt van enkele voormalige territoriale gebieden voor training en re-integratie, zoals bijvoorbeeld de aanwezigheid van illegale controleposten, ingestelde avondklokken en meldingen van explosieven langs wegen, geleid hebben tot mobiliteitsbeperkingen voor de missie. Bovendien zouden vermeende leden van een dissidente groep van de voormalige FARC-EP tijdelijk personeel van de Verenigde Naties hebben vastgehouden, afgeperst en beroofd tijdens een veldmissie in Arauca. Het ministerie van Veiligheid en Beveiliging heeft tijdelijke missies in Cauca opgeschort vanwege de veiligheidssituatie in verschillende gemeenten in het departement.⁴⁸⁰

Een bijkomende oorzaak voor de beperkte toegang tot humanitaire hulp voor mensen in gebieden in humanitaire crisissituaties is de bereikbaarheid over land. Tijdens het regenseizoen van april tot november zijn wegen in deze regio's vaak ontoegankelijk door overstromingen en *landslides*.⁴⁸¹ Een specifiek voorbeeld hiervan is de gemeente Leguízamo in Putumayo. De geografische locatie en beperkte toegankelijkheid van deze gemeente, enkel toegankelijk per vliegtuig en boot via de rivier, hindert een tijdig humanitair antwoord op de ontheemding die er plaatsvindt begin oktober 2019. Het waterniveau van de rivieren Caquetá en Putumayo stond immers zeer laag, wat de bevaarbaarheid van de rivieren bemoeilijkte. Er werden wel militaire vliegtuigen ingelegd om noodhulp ter plekke te krijgen.⁴⁸²

⁴⁷⁷ ACAPS, 01/03/2019, [url](#)

⁴⁷⁸ ACAPS, 01/03/2019, [url](#); HRP, 11/2018, p. 15, [url](#)

⁴⁷⁹ HRP, 11/2018, p. 15, [url](#)

⁴⁸⁰ UNSC, 01/10/2019, p. 15, [url](#)

⁴⁸¹ ACAPS, 01/03/2019, [url](#)

⁴⁸² UNOCHA, 09/10/2019, [url](#)

Samenvatting

Hoewel het gewapend conflict tussen de FARC-EP en de Colombiaanse regering officieel eindigt met het vredesakkoord van 2016, stellen verschillende bronnen een toename van geweld vast doorheen 2018. Het vacuüm gecreëerd door demobilisatie van FARC-EP heeft geleid tot gewelddadige botsingen tussen gewapende groepen zoals de EPL, de ELN en AGC over controle van land en de lucratieve, illegale drugshandel en cocateelt.

Volgens het ICRC zijn er ten minste vijf binnenlandse gewapende conflicten aan de gang in het land, waarvan vier tussen de regering van Colombia en respectievelijk de ELN, de EPL, de AGC en de FARC-EP. Het vijfde conflict speelt zich af tussen de ELN en de EPL in de regio Catatumbo in Norte de Santander. Uit de veelheid aan geraadpleegde bronnen komt naar voren dat het geweld en het conflict zich concentreert op het platteland in een aantal geografische gebieden, namelijk in de grensstreek met Venezuela (Catatumbo in Norte de Santander en Arauca), de Pacific regio (Nariño, Cauca, Valle de Cauca en Chocó), Bajo Cauca in Antioquia en Zuidelijk Cordoba alsook in de zuidelijke regio van het land (Putumayo, Caquetá, Meta en Guaviare). Colombia heeft verder te maken met andere vormen van geweld zoals het geweld in de steden Medellín, Bogotá, Buenaventura, Cali en Tumaco.

Schattingen over het aantal gewapende groepen actief in Colombia verschillen sterk, CODHES identificeert 34 gewapende groepen. De belangrijkste spelers zijn de FARC-EP, de ELN, de EPL en de criminele georganiseerde bendes, waarvan de AGC de grootste is.

Bij gevechten tussen regeringstroepen en gewapende groepen, alsook tussen gewapende groepen onderling, vallen soms burgerdoden of gewonden. Doelgerichte incidenten van geweld tegen specifieke burgers achterwege gelaten, registreert Monitor 72 incidenten van algemeen geweld (incidenten waarbij burgers als levend schild gebruikt worden tijdens gewapend geweld, burgers die gewond raken of omkomen tijdens gewapende confrontaties en burgers die de dood vinden tijdens bloedbaden) met 458 burgerslachtoffers tussen 1 januari en 23 september 2019. Daarnaast vinden bedreigingen, ontvoeringen en doelgerichte moorden plaats, bijvoorbeeld op gedemobiliseerde strijders en sociale leiders, maar evengoed willekeurige moorden. Het gebruik van landmijnen steeg doorheen 2018, maar lijkt opnieuw te dalen in de eerste helft van 2019. De aanwezigheid van landmijnen en gewapend geweld veroorzaken in sommige regio's situaties waarbij de bewegingsvrijheid van gemeenschappen in de regio volledig beperkt wordt. Burgers hebben in die situatie niet langer toegang tot voedsel, scholing of gezondheidszorg. Verder komt ook gedwongen rekrutering voor, zij het op kleine schaal. Er zijn veel verwijzingen naar seksueel geweld, maar exacte cijfers zijn moeilijk te bekomen.

Het geweld zorgt voor een groot aantal intern ontheemden. Schattingen voor de eerste helft van 2019 lopen van 13.447 tot 53.000 personen. Verschillende bronnen halen aan dat de departementen Nariño, Cauca, Antioquia, Chocó en Norte de Santander het hardst getroffen worden door ontheemding. Het voortdurende conflict, de onveiligheid en de afwezigheid van de staat in de regio van herkomst alsook de criminaliteit en het geweld in de toevluchtsoorden van IDP's zorgen voor opeenvolgende episodes van ontheemding en intra- en interstedelijke ontheemding.

Een vergelijking tussen 2018 en 2019 voor de periodes tussen 1 januari en 23 september toont een stijging in het aantal gewelddadige incidenten maar een sterke daling in het aantal slachtoffers. Er is sprake van een toename van acties door de openbare strijdkrachten tegen de gewapende groepen en een daling van het aantal confrontaties tussen gewapende groepen onderling. Het aantal doelgerichte moorden neemt toe, incidenten van gedwongen ontheemding nemen af. Incidenten van *confinement* ten gevolge van de gewapende confrontaties nemen toe.

Het UARIV, bevoegd voor het toekennen van steunmaatregelen aan slachtoffers van het gewapend conflict sinds 1985, dient prioriteiten te stellen omwille van het grote aantal slachtoffers en budgettaire tekortkomingen.

UNOCHA stelt vast dat er een toename is van het aantal aanvallen tegen burgers in de periode januari 2018 tot mei 2019 in vergelijking met de periode augustus 2016 tot december 2017. In de eerste helft van 2019 nemen de gevechten van de openbare strijdkrachten met gewapende groepen toe. Het aantal slachtoffers van het geweld voor de periode van januari tot september 2019 neemt evenwel af ten opzichte van dezelfde periode in 2018, volgens de gegevens van Monitor. Het aantal doelgerichte moorden neemt toe, incidenten van gedwongen ontheemding nemen af. Incidenten van *confinement* ten gevolge van de gewapende confrontaties nemen toe. De lokale verkiezingen van 27 oktober 2019 zijn de eerste waaraan de FARC deelneemt en vormen een mogelijke bron van extra doelgericht geweld.

Colombia heeft tot nog toe een zeer open houding aangenomen ten opzichte van het groeiend aantal Venezolaanse migranten. De grote instroom van Venezolaanse migranten brengt evenwel ook veiligheidsproblemen met zich mee. Gewapende groepen mikken immers op Venezolanen omdat ze gemakkelijker te rekruteren zijn dan Colombianen. Nationaal zijn 10 procent van de strijders van gewapende groepen van Venezolaanse nationaliteit.

Bijlagen

Bijlage 1 : kaart van Colombia⁴⁸³

⁴⁸³ HRW, 20/09/2019, [url](#)

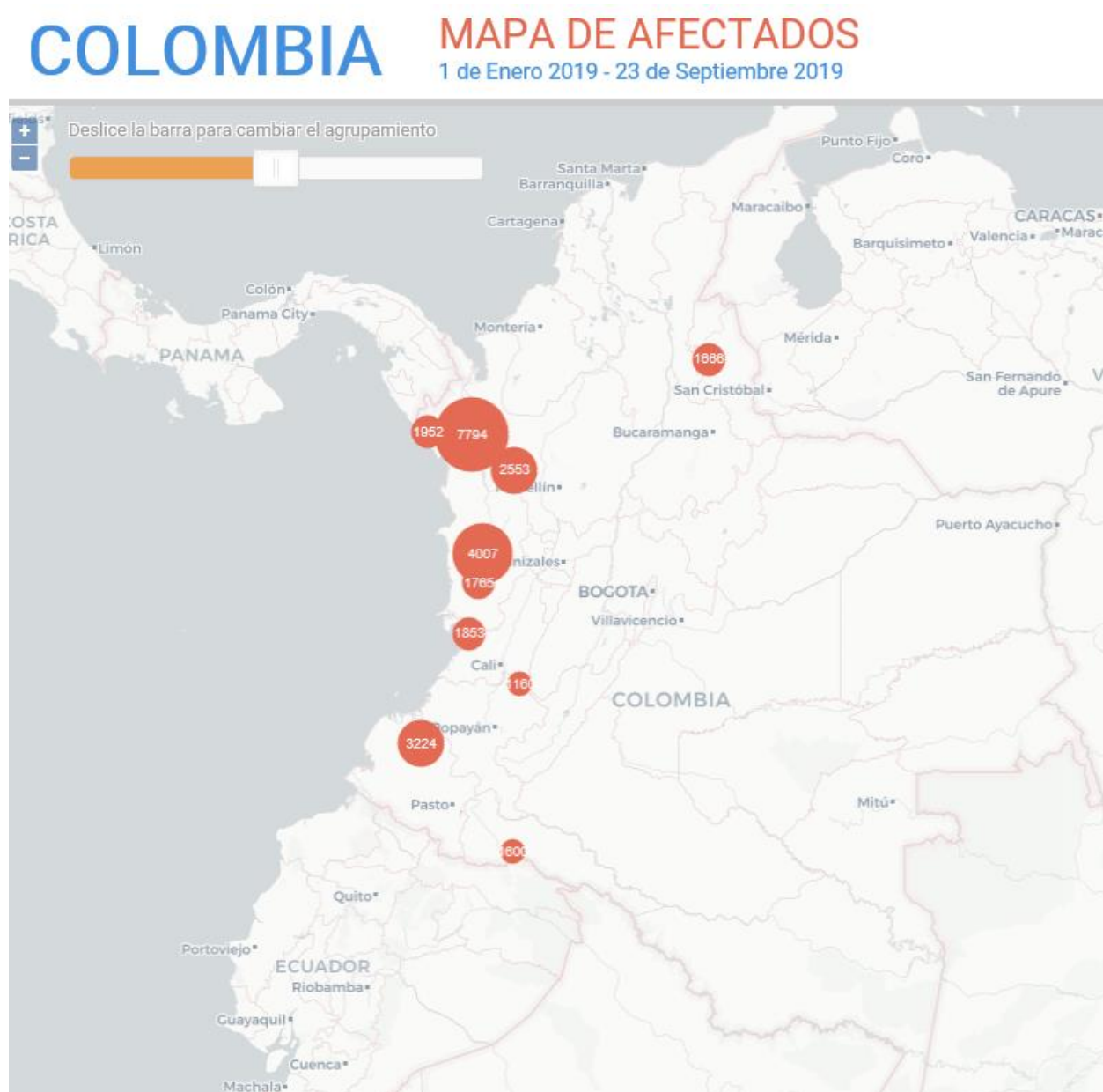
Bijlage 2: Violencia: totales afectados y eventos (01/01/2019 – 23/09/2019)⁴⁸⁴

Categorías de violencia	Afectados	Eventos
Restricciones sobre, u obstrucción de, acceso a servicios y asistencia por parte de las poblaciones	319,521	83
Confinamiento/Bloqueo de comunidades	23,550	21
Desplazamiento masivo Intramunicipal	8,437	22
Desplazamiento masivo Interveredal	4,303	10
Enfrentamiento entre actores no estatales	4,019	96
Desplazamiento masivo Interdepartamental	1,749	5
Desplazamiento masivo Intradepartamental	1,706	3
Amenazas (individuales/colectivas)	1,432	472
Presencia de minas (MAP) y ordenanza no explotada (MUSE)	1,368	25
Desplazamiento individual	1,128	48
Desplazamiento masivo Intermunicipal	973	8
Explosivo encontrado	871	144
Homicidio intencional en persona protegida	706	625
Operaciones militares y hostilidades continuas impidiendo a las operaciones humanitarias	422	7
Ataque, ocupación o uso infraestructura y/o bienes civiles	404	176
Desplazamiento masivo Fronterizo	319	1
Uso de civiles como escudo	294	4
Hostigamiento	153	96
Combates	130	141
Ataque a infraestructura militar / policial	127	61
Secuestro	122	57
Herida intencional en persona protegida	119	93
Artefacto Explosivo Improvisado - AEI	119	154
Mina antipersonal - MAP	106	46
Restricciones o interferencia con el paso de agencias, personal o bienes en el país	95	9
Masacre	92	28
Emboscada	64	32
Atentado	63	57
Herida de civil en acción bélica	53	37
Bloqueo de vías y/o Retén ilegal	50	40
Reclutamiento forzado o desvinculación de menores de edad	49	30

⁴⁸⁴ Monitor UNOCHA, 23/09/2019 (last update), [url](#); definities van de verschillende *categorías de violencia* zijn te vinden op UNOCHA Colombia Wiki, 07/03/2013, [url](#)

Desaparición forzada	37	24
Tortura	30	24
Muerte de civil en acción bélica	19	9
Amenazas y violaciones en contra del personal humanitario y sus instalaciones	11	7
Violencia sexual	8	10
Incurción	6	27
Toma de rehenes	6	4
Munición sin explotar - MUSE	3	104
Homicidio político	1	1
Ataque a misión médica	1	3
Eventos de fuego amigo	1	2
Ataque a infraestructura vial	0	3
Ataques a bienes indispensables para la supervivencia de la población civil	0	2
Homicidio	0	1
Total	372,667	2,852

Bijlage 3 : Geografische weergave van het aantal slachtoffers van *confinement* van 1 januari tot 23 september 2019⁴⁸⁵

⁴⁸⁵ Monitor, 23/09/2019 (last update), [url](#)

Bibliografie

Rechtstreekse contacten

James Restrepo, COI-Expert Colombia en researcher Latijns-Amerika voor IRB, skype-gesprek, 20/09/2018, james.restrepo@irb-cisr.gc.ca

Javier Teran Castro, data partnership team UNOCHA, e-mail, 06/09/2019; 09/09/2019 en 20/09/2019, teran1@un.org

Robert A. Karl, historicus gespecialiseerd in Latijns Amerika en de Caraïben aan het Institute for Advanced Studies, e-mail, 24/09/2019, rkarl@ias.edu

Sylvia Echeverry, Situational Awareness Unit Responsable UNOCHA Colombia, e-mail, 20/09/2019, echeverry@un.org

Geschreven en audiovisuele bronnen

ACAPS, *Colombia: Politics and Security*, 10/09/2018, <https://web.archive.org/web/20181023073610/https://www.acaps.org/country/colombia/crisis-analysis> [geraadpleegd op 22/08/2019]

ACAPS, *Colombia: Overview*, 27/05/2019, <https://www.acaps.org/country/colombia/crisis/complex-crisis> [geraadpleegd op 09/08/2019]

ACAPS, *Colombia: Expanding displacement and protection crisis*, 01/03/2019, https://www.acaps.org/sites/acaps/files/products/files/20190301_acaps_briefing_note_colombia_expanding_displacement_and_protection_crisis_1.pdf [geraadpleegd op 09/08/2019]

Alerta Bogota, *Alertan que ELN y disidencias de Farc son motivo de zozobra en Bogotá*, 25/06/2019, <https://www.alertabogota.com/noticias/local/alertan-que-eln-y-disidencias-de-farc-son-motivo-de-zozobra-en-bogota> [geraadpleegd op 30/10/2019]

Alerta Bogota, *Defensoría del Pueblo está preocupada por caso de cuerpos desmembrados en Bogotá*, 25/07/2019, <https://www.alertabogota.com/noticias/local/defensoria-del-pueblo-esta-preocupada-por-caso-de-cuerpos-desmembrados-en-bogota> [geraadpleegd op 30/10/2019]

América Nuestra, *Cali se postula como modelo de seguridad*, 10/2019, <https://americanuestra.com/cali-se-postula-como-modelo-de-seguridad/> [geraadpleegd op 30/10/2019]

Amnesty International (AI), *Colombia 2017/2018*, 2018, <https://www.amnesty.org/en/countries/americas/colombia/report-colombia/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Area Metropolitana Valle de Aburrá, *El Área Metropolitana continúa con el mejoramiento de la infraestructura tecnológica en seguridad para los diez municipios del territorio*, s.d., <https://www.metropol.gov.co/Paginas/Noticias/el-area-metropolitana-continua-con-el-mejoramiento-de-la-seguridad.aspx> [geraadpleegd op 30/10/2019]

Area Metropolitana Valle de Aburrá, *Hablar de equidad humana y territorial pasa por la garantía de derechos de todos los ciudadanos asentados en los territorios*, s.d., <https://www.metropol.gov.co/Paginas/Noticias/principales-logros-de-la-subdireccion-seguridad-convivencia.aspx> [geraadpleegd op 30/10/2019]

British Broadcasting Corporation (BBC), *Cuál es el poder de los narcos mexicanos en Colombia: "Actúan como empresarios que invierten en una franquicia"*, 18/07/2019, <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-49013151> [geraadpleegd op 22/08/2019]

British Broadcasting Corporation (BBC), *Colombian soldiers killed in ambush by drugs gang*, 04/09/2019, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-49577670> [geraadpleegd op 19/09/2019]

- Business Insider, *Criminals and rebels in Colombia are trying to get desperate Venezuelans to help them make cocaine and fight the government*, 21/06/2019, <https://www.businessinsider.com/colombian-rebels-gangs-trying-to-recruit-fleeing-venezuelans-2019-6?international=true&r=US&IR=T> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Cable News Network (CNN), *Denuncian que "paramilitares" están retomando los territorios dejados por las FARC en Colombia*, 14/02/2017, <https://cnnespanol.cnn.com/2017/02/14/denuncian-que-paramilitares-estan-retomando-los-territorios-dejados-por-las-farc-en-colombia/#0> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Cancillería de Colombia, *Recomendaciones para viajeros, s.d.*, <https://mexico.consulado.gov.co/viajar/recomendaciones> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- Caracol Radio, *Defensoría del Pueblo emitirá alerta temprana para Bello*, 16/07/2019, https://caracol.com.co/emisora/2019/07/17/medellin/1563327259_443605.html [geraadpleegd op 30/10/2019]
- Centro Nacional de Memoria Histórica (CNMH), *Desmovilización y Reintegración Paramilitar*, 11/2015, <http://www.centrodehistoriahistorica.gov.co/descargas/informes2015/desmovilizacionDesarmeReintegracion/desmovilizacion-y-reintegracion-paramilitar.pdf> [geraadpleegd op 25/09/2019]
- Centro Nacional de Memoria Histórica (CNMH), *Grupos Armados Posdesmovilización (2006 – 2015)*, 12/2016, http://www.mamacoca.org/docs_de_base/Cifras_cuadro_mamacoca/Vasquez_Teo_BACRIM_diciembre2016.pdf [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *Colombia's 10 busiest airports of 2016*, 11/02/2017, <https://colombiareports.com/colombias-10-busiests-airports-2016/> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- Colombia Reports, *EPL/Los Pelusos*, 26/03/2017, <https://colombiareports.com/epl-pelusos/> [geraadpleegd op 22/08/2019]
- Colombia Reports, *Colombia's frontlines of the drug war: Guaviare*, 26/10/2017, <https://colombiareports.com/colombias-frontlines-drug-war-guaviare/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *ELN carries out at least 10 attacks in first days of shutdown*, 12/02/2018, <https://colombiareports.com/eln-carries-least-10-attacks-first-days-shutdown/> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- Colombia Reports, *Colombia's illegal armed groups' areas of influence*, 18/02/2018, <https://colombiareports.com/mapping-colombias-illegal-armed-groups/> [geraadpleegd op 09/08/2019]
- Colombia Reports, *La Constru*, 22/06/2019, <https://colombiareports.com/la-constru/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *Bajo Cauca*, 06/07/2019, <https://colombiareports.com/bajo-cauca/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *Crime and security in Bogota*, 19/07/2019, <https://colombiareports.com/bogota-crime-security-statistics/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *Crime and security in Cali*, 20/07/2019, <https://colombiareports.com/cali-crime-security-statistics/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *Attacks against civilians in Colombia increased in 2019: UN*, 06/08/2019, <https://colombiareports.com/attacks-against-civilians-increased-in-colombia-in-2019-un/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *Duque undermining peace in Colombia by underfunding process: Congress*, 08/08/2019, <https://colombiareports.com/duque-undermining-peace-in-colombia-by-underfunding-process-congress> [geraadpleegd op 09/08/2019]
- Colombia Reports, *Massacre in mining town in northern Colombia*, 14/08/2019, <https://colombiareports.com/massacre-in-mining-town-in-northern-colombia/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *How Medellin relentlessly deceives its people about deteriorating security*, 16/08/2019, <https://colombiareports.com/how-medellin-relentlessly-deceives-its-people-about-deteriorating-security/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *500 civilians caught in crossfire for a week in southwest Colombia: UN*, 20/08/2019, <https://colombiareports.com/some-500-civilians-caught-in-crossfire-for-a-week-in-southwest-colombia-un/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

- Colombia Reports, *Gaitanista Self-Defense Forces of Colombia (AGC) / Gulf Clan*, 22/08/2019, <https://colombiareports.com/agc-gulf-clan/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *Military claims killing 12 FARC dissidents in south Colombia bombing raid*, 31/08/2019, <https://colombiareports.com/military-claims-killing-12-farc-dissidents-in-south-colombia-bombing-raid/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *FARC dissidents and ELN guerrillas fared well under Duque: think tank*, 01/09/2019, <https://colombiareports.com/farc-dissidents-and-eln-guerrillas-fared-well-under-duque-think-tank/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *Mayor candidate killed in southwest Colombia massacre*, 02/09/2019, <https://colombiareports.com/mayor-candidate-killed-in-southwest-colombia-massacre/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *Stigmatization was killing Colombia's social leaders, now it's killing political candidates*, 04/09/2019, <https://colombiareports.com/stigmatization-was-killing-colombias-social-leaders-now-its-killing-political-candidates/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *Colombia's local elections: Ombudsman says violence a risk in half the country*, 05/09/2019, <https://colombiareports.com/colombias-local-elections-ombudsman-says-violence-a-risk-in-half-the-country/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *Colombia's local elections: 2nd mayor candidate assassinated in a week*, 08/09/2019, <https://colombiareports.com/colombias-local-elections-2nd-mayor-candidate-assassinated-in-a-week/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Colombia Reports, *Education*, 24/09/2019, <https://colombiareports.com/education-statistics/> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- Colombia Reports, *Pamphlet announces rearmament of AUC paramilitary organization*, 07/10/2019, <https://colombiareports.com/pamphlet-announces-rearmament-of-auc-paramilitary-organization/> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- Combating Terrorism Center (CTC), *The ELN's Attack on the National Police Academy in Bogotá and Its Implications*, 02/2019, <https://ctc.usma.edu/elns-attack-national-police-academy-Bogotá-implications/> [geraadpleegd op 22/08/2019]
- Combating Terrorism Center (CTC), *Maduro's Revolutionary Guards: The Rise of Paramilitarism in Venezuela*, 08/2019, <https://ctc.usma.edu/maduros-revolutionary-guards-rise-paramilitarism-venezuela/> [geraadpleegd op 22/08/2019]
- Comisión Colombiana de Juristas (CCJ), *Organizaciones sucesoras del paramilitarismo*, 02/2019, https://www.coljuristas.org/documentos/libros_e_informes/organizaciones_sucesoras_del_paramilitarismo.pdf [geraadpleegd op 25/09/2019]
- Consultoría para los derechos humanos y el desplazamiento (CODHES), *Boletín Número 94 : Informe de situación humanitaria en Colombia en el primer semestre de 2018*, 07/2018, <https://codhes.files.wordpress.com/2019/05/codhes-informa-94.-boletc38dn-situaciac393n-humanitaria-2018.pdf> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Current Psychiatry Reports (Shultz J. M. & Oquenda M. A.) via Researchgate, *Internally Displaced "Victims of Armed Conflict" in Colombia: The Trajectory and Trauma Signature of Forced Migration*, 08/2014, https://www.researchgate.net/publication/264824636_Internally_Displaced_Victims_of_Armed_Conflict_in_Colombia_The_Trajectory_and_Trauma_Signature_of_Forced_Migration [geraadpleegd op 19/09/2019]
- De Groene Amsterdammer (Ebus B.), *Een stok en een flinke dosis waardigheid*, 21/08/2019, <https://www.groene.nl/artikel/een-stok-en-een-flinke-dosis-waardigheid> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Defensoría del Pueblo, *Alerta temprana 035-19*, 04/09/2019, <http://www.defensoria.gov.co/es/nube/destacados/8276/Informe-de-seguimiento-a-la-alerta-temprana-035-19.htm> [geraadpleegd op 19/09/2019]

- Defensoría del Pueblo, *Boletín informativo enero-octubre de 2019*, 09/10/2019, <http://www.defensoria.gov.co/es/nube/comunicados/8835/Bolet%C3%ADn-informativo-enero-octubre-de-2019-conflicto-armado-desplazamiento-Defensor%C3%ADa.htm> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- Desconta Mina Colombia (DCM), *Víctimas de Minas Antipersonal y Municiones sin Explosionar*, 31/07/2019, <http://www.accioncontraminas.gov.co/estadisticas/Paginas/victimas-minas-antipersonal.aspx> [geraadpleegd op 22/08/2019]
- El Colombiano, *Historical Security and Defense Overview in 2014*, 18/01/2014, http://www.elcolombiano.com/panorama_de_seguridad_y_defensa_en_2014-IAEC_278437 [geraadpleegd op 19/09/2019]
- El Colombiano, *Los dos años de un acuerdo de paz que camina lento*, 26/11/2018, <https://www.elcolombiano.com/colombia/paz-y-derechos-humanos/los-dos-anos-de-un-acuerdo-de-paz-que-camina-lento-EN9708134> [geraadpleegd op 22/08/2019]
- El Espectador, *Gran Atlas del Conflicto*, s.d., https://www.elespectador.com/static_specials/350/atlas-introduccion/index.html [geraadpleegd op 19/09/2019]
- El Espectador, *Paramilitary order, control and culture remain in force in the country: Colombian Commission of Jurists*, 08/02/2019, <https://www.elespectador.com/colombia2020/pais/el-orden-control-y-cultura-paramilitar-siguen-vigentes-en-el-pais-comision-colombiana-de-juristas-articulo-857622> [geraadpleegd op 25/09/2019]
- El Espectador, *Escuelas en ruinas y rodeadas de coca, así estudian en la cordillera de Nariño*, 25/06/2019, <https://www.elespectador.com/colombia2020/territorio/escuelas-en-ruinas-y-rodeadas-de-coca-asi-estudian-en-la-cordillera-de-narino-articulo-867597> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- El Espectador, *UNP admits emergency and says it has no armored cars to protect candidates*, 17/09/2019a, <https://www.elespectador.com/noticias/politica/unp-admite-emergencia-y-dice-no-tener-carros-blindados-para-proteger-candidatos-articulo-881595> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- El Espectador, *"Cali concentrates all the insecurity phenomena of Colombia": Andrés Villamizar*, 17/09/2019b, <https://www.elespectador.com/noticias/nacional/valle/cali-concentra-todos-los-fenomenos-de-inseguridad-de-colombia-andres-villamizar-articulo-881535> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- El Espectador, *Law passed to nationalize children born in Colombia of Venezuelan parents*, 18/09/2019, <https://www.elespectador.com/noticias/politica/sancionada-ley-para-nacionalizar-ninos-nacidos-en-colombia-de-padres-venezolanos-articulo-881824> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- El Espectador, *UNP officials would be leaking information on security schemes*, 23/09/2019, <https://www.elespectador.com/noticias/judicial/funcionarios-de-la-unp-estarian-filtrando-informacion-sobre-esquemas-de-seguridad-articulo-882552> [geraadpleegd op 25/09/2019]
- El Espectador, *Cali, sitiada por la criminalidad: la ONU estima que hay 182 agrupaciones ilegales*, 25/09/2019, <https://www.elespectador.com/noticias/judicial/cali-sitiada-por-la-criminalidad-hay-182-agrupaciones-ilegales-articulo-882793> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- El Espectador, *En El Tandil, Tumaco, los profesores los paga la coca*, 13/10/2019, <https://www.elespectador.com/colombia2020/territorio/en-el-tandil-tumaco-los-profesores-los-paga-la-coca-articulo-885892> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- El Parche Del Capuchino, *Los retos en seguridad del Valle de Aburrá*, 15/03/2019, <https://www.elparchedelcapuchino.com/los-retos-en-seguridad-del-valle-de-aburra/> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- El Tiempo, *Los ejércitos ilegales que enfrentará la nueva cúpula militar*, 21/12/2018, <https://www.eltiempo.com/justicia/investigacion/los-ejercitos-ilegales-que-enfrentara-la-nueva-cupula-militar-305714> [geraadpleegd op 22/08/2019]
- El Tiempo, *Las diez bandas detrás de la violencia en Medellín*, 06/01/2019, <https://www.eltiempo.com/colombia/medellin/las-diez-bandas-detras-de-la-violencia-en-medellin-311768> [geraadpleegd op 19/09/2019]

- El Tiempo, *Los ocho departamentos en la mira por amenazas a líderes sociales*, 12/02/2019, <https://www.eltiempo.com/colombia/otras-ciudades/departamentos-en-alerta-por-amenazas-a-lideres-sociales-325750> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- El Tiempo, *La sombra de la coca no ha desaparecido de Meta y Guaviare*, 08/04/2019, <https://www.eltiempo.com/justicia/conflicto-y-narcotrafico/problemas-en-meta-y-quaviare-continuan-tras-la-salida-de-las-farc-346668> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Export.gov, *Colombia – Infrastructure*, 16/10/2019 (last update), <https://www.export.gov/article?id=Colombia-infrastructure> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- Food and Agriculture Organization (FAO), *Colombia*, s.d., <http://www.fao.org/emergencies/countries/detail/en/c/168689> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- France 24, *Tough journey: from Venezuela crisis to Colombia conflict zone*, 04/06/2019, <https://www.france24.com/en/20190604-tough-journey-venezuela-crisis-colombia-conflict-zone> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Fundacion Ideas para la Paz (FIP), *Dinámicas de la confrontación armada y afectación humanitaria : balance primer semestre 2019*, 2019, <http://ideaspaz.org/especiales/infografias/confrontaciones.html> [geraadpleegd op 22/08/2019]
- Fundacion Ideas para la Paz (FIP) (Vergara J.C. & Aparicio A.M.), *La fragilidad de la transición: la paz incompleta y la continuidad de la confrontación armada*, 29/04/2019, <http://www.ideaspaz.org/publications/posts/1751> [geraadpleegd op 22/08/2019]
- Fundacion Ideas para la Paz (FIP) (Vergara J.C.), *"En esa zona no hay indiferencia, hay una normalización muy trágica de la violencia"*, 25/06/2019, <http://www.ideaspaz.org/publications/posts/1764> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Fundación Paz y Reconciliación (PARES), *Comó Va La Paz*, 2018, <https://pares.com.co/wp-content/uploads/2018/06/INFORME-FINAL-2018-ilovepdf-compressed.pdf> [geraadpleegd op 09/08/2019]
- Fundación Paz y Reconciliación (PARES), *Más Sombras Que Luces : La seguridad en Colombia a un año del gobierno de Iván Duque*, 2019, <https://pares.com.co/wp-content/uploads/2019/08/Que%CC%81-paso%CC%81-con-la-seguridad-a-un-año%CC%83o-de-Duque-final-compressed-Final.pdf> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Funda Lectura, *Lectores Ciudadanos*, s.d., <http://fundalectura.org/lectores-ciudadanos/> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- Geneva Centre for Security Sector Governance (DCAF), *Colombia SSR Background Note*, 14/09/2018, <https://issat.dcaf.ch/Learn/Resource-Library2/Country-Profiles/Colombia-SSR-Background-Note#Anchor5> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Geneva Centre for Security Sector Governance (DCAF), *Security and Sustainable Development in Bogotá, Colombia*, 10/2018, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/SSR%20for%20Safer%20Cities_Bogota.pdf [geraadpleegd op 19/09/2019]
- German Institute of Global and Area Studies (GIGA), *Forced to Leave: Determinants of Slow-Onset Displacement in Colombia*, 06/2019, https://www.giga-hamburg.de/de/system/files/publications/wp317_deacon-goergens.pdf [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Heidelberg Institute for International Conflict Research (HIIC), *Conflict Barometer 2018*, 02/2019, <https://hiik.de/conflict-barometer/current-version/?lang=en> [geraadpleegd op 09/08/2019]
- Human Response Plan (HRP), *Humanitarian Needs Overview 2019: Colombia*, 11/2018, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/290119_hno_2019_en.pdf [geraadpleegd op 16/10/2019]
- Human Rights Watch (HRW), *World Report 2015: Colombia*, 2015, <https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/colombia> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Human Rights Watch (HRW), *Colombia: Events of 2016*, 2017, <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/colombia> [geraadpleegd op 19/09/2019]

- Human Rights Watch (HRW), *Recycled Violence: Abuses by FARC Dissident Groups in Tumaco on Colombia's Pacific Coast*, 13/12/2018, <https://www.hrw.org/report/2018/12/13/recycled-violence/abuses-farc-dissident-groups-tumaco-colombias-pacific-coast> [geraadpleegd op 25/09/2019]
- Human Rights Watch (HRW), *Colombia: Events of 2018*, 2019, <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/colombia> [geraadpleegd op 09/08/2019]
- Human Rights Watch (HRW), *The War in Catatumbo: Abuses by Armed Groups Against Civilians including Venezuelan Exiles in Northeastern Colombia*, 08/2019, https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/colombia0819_web_0.pdf [geraadpleegd op 25/09/2019]
- Human Rights Watch (HRW), *Interview: The War in Colombia's Catatumbo Region*, 08/08/2019, <https://www.hrw.org/news/2019/08/08/interview-war-colombias-catatumbo-region> [geraadpleegd op 25/09/2019]
- Human Rights Watch (HRW), *Containing the Border Fallout of Colombia's New Guerrilla Schism*, 20/09/2019, <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/b040-containing-border-fallout.pdf> [geraadpleegd op 25/09/2019]
- Infobae, *La historia del EPL, otro grupo criminal colombiano que da apoyo al régimen chavista*, 04/05/2019, <https://www.infobae.com/america/colombia/2019/05/04/la-historia-del-epl-otro-grupo-criminal-colombiano-que-da-apoyo-al-regimen-chavista/> [geraadpleegd op 22/08/2019]
- Insight Crime, *Libertadores del Vichada*, 17/11/2015, <https://www.insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/libertadores-del-vichada/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Insight Crime, *InSide Colombia's BACRIM: Money*, 13/07/2017, <https://www.insightcrime.org/investigations/inside-colombia-s-bacrim-money/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Insight Crime, *Urabeños*, 14/03/2018, <https://www.insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/urabenos-profile/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Insight Crime, *Coca Regions Most Deadly for Colombia Activists*, 09/10/2018, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/coca-regions-deadly-colombia-activists/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Insight Crime, *Cali Deaths Keep Dropping, City Still Worst in Colombia*, 14/12/2018, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/cali-deaths-keep-dropping-city-still-worst-in-colombia/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Insight Crime, *FARC Dissidents Growing Faster Than Colombia Can Count*, 20/12/2018, <https://www.insightcrime.org/news/brief/farc-dissidents-growing-faster-colombia-can-count/> [geraadpleegd op 22/08/2019]
- Insight Crime, *EPL Muscles in on El Naya Drug Corridor in West Colombia*, 22/01/2019, <https://www.insightcrime.org/news/brief/epl-muscles-el-naya-drug-corridor-west-colombia/> [geraadpleegd op 22/08/2019]
- Insight Crime, *Medellín Sees Murders Rise After Years of Declining Violence*, 04/02/2019, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/organized-crime-medellin-murders/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Insight Crime, *Uptick in Colombia Massacres Highlights Shifting Criminal Dynamics*, 22/04/2019, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/uptick-colombia-massacres-shifting-criminal-dynamics/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Insight Crime, *Resurgence of Coca in Putumayo Reflects Colombia's Failed Strategy*, 12/07/2019, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/resurgence-coca-putumayo-colombia-failed-strategy/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Insight Crime, *1st Front Dissidence (Ex-FARC)*, 13/07/2019 (last update), <https://www.insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/first-front-dissidence/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Insight Crime, *Bitter Fight for Former FARC Areas Drives Surge in Colombia Homicides*, 30/07/2019, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/bitter-fight-former-farc-areas-colombia-homicides/> [geraadpleegd op 22/08/2019]

Insight Crime, *Colombia's Armed Groups Prey on Venezuela Migrants*, 19/08/2019, <https://www.insightcrime.org/news/brief/armed-groups-colombia-receive-venezuela-migrants/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Insight Crime, *Major Implications of Former FARC Leadership Returning to War*, 29/08/2019, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/major-implications-of-farc-leadership-returning-to-war/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Insight Crime, *Urabeños Leadership Under Mounting Pressure in Colombia*, 30/08/2019, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/urabenos-leadership-under-mounting-pressure-colombia/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Insight Crime, *Ex-FARC Mafia: Colombia's Criminal Army Settling Down in Venezuela*, 04/09/2019, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/ex-farc-mafia-colombias-criminal-army-finding-home-venezuela/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Insight Crime, *Duque Doubles Down on Colombia's FARC Dissidents After Call to Arms*, 05/09/2019, <https://www.insightcrime.org/news/brief/duque-doubles-down-colombia-farc-dissidents/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Insight Crime, *Why Are Political Candidates Being Assassinated in Colombia?*, 12/09/2019, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/why-political-candidates-assassinated-colombia/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Insight Crime, *ELN Gains Upper Hand Over EPL in Norte de Santander, Colombia*, 24/09/2019, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/faceoff-epl-eln-norte-de-santander-colombia/> [geraadpleegd op 25/09/2019]

Insight Crime, *First Ex-FARC Mafia Cell Backs Marquez's New Dissident Force in Colombia*, 07/10/2019, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/first-ex-farc-mafia-cell-backs-marquezs-new-dissident-force-in-colombia/> [geraadpleegd op 30/10/2019]

Insight Crime, *Increase in Violence Leads to More Forced Displacements in Colombia*, 23/10/2019, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/increase-violence-forces-massive-displacements-colombia/> [geraadpleegd op 30/10/2019]

Insight Crime, *Colombia's El Tandil – Where Children's Education Depends on the Coca Leaf*, 28/10/2019, <https://www.insightcrime.org/news/brief/colombia-el-tandil-education-coca-leaf/> [geraadpleegd op 30/10/2019]

Instituto de estudios para el desarrollo y la paz (INDEPAZ), *566 líderes sociales y Defensores de Derechos Humanos han sido asesinados desde el 1 de enero de 2016 – al 10 de enero de 2019*, 11/01/2019, <http://www.indepaz.org.co/566-lideres-sociales-y-defensores-de-derechos-humanos-han-sido-asesinados-desde-el-1-de-enero-de-2016-al-10-de-enero-de-2019/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Instituto de estudios para el desarrollo y la paz (INDEPAZ), *Seperata de Actualización de Informe Todos Los Nombres, Todos Los Rostros*, 29/04/2019, <http://www.indepaz.org.co/separata-de-actualizacion-de-informe-todos-los-nombres-todos-los-rostros-abril-30-de-2019/Marcha+Patriotica/Cumbre/Indepaz> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Instituto de estudios para el desarrollo y la paz (INDEPAZ), *Informe líderes y defensores de DDHH asesinados al 26 de julio de 2019*, 26/07/2019, <http://www.indepaz.org.co/informe-lideres-y-defensores-de-ddhh-asesinados-al-26-de-julio-de-2019/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Inter Press Service (IPS) (Quintana J.), *Rural Poverty Is Still a Scar on the Soul of Colombia, but a New Program Supporting Agri-Entrepreneurship Can Help Heal the Wounds*, 14/10/2019, http://www.ipsnews.net/2019/10/rural-poverty-still-scar-soul-colombia-new-program-supporting-agri-entrepreneurship-can-help-heal-wounds/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=rural-poverty-still-scar-soul-colombia-new-program-supporting-agri-entrepreneurship-can-help-heal-wounds [geraadpleegd op 30/10/2019]

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) & Norwegian Refugee Council (NRC), *Global Report on Internal Displacement 2016, 2017*, <http://www.internal-displacement.org/global-report/grid2017/pdfs/2017-GRID-colombia-spotlight.pdf> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) & Norwegian Refugee Council (NRC), *Global Report on Internal Displacement 2019*, 2019, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2019-IDMC-GRID.pdf> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), "STUCK IN THE MIDDLE": *Seeking durable solutions in post-peace agreement Colombia*, 03/2019, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/201903-colombia-cross-border-report.pdf> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), *Colombia: Figure Analysis – Displacement Related to Conflict and Violence*, 05/2019, <http://www.internal-displacement.org/sites/default/files/2019-05/GRID%202019%20-%20Conflict%20Figure%20Analysis%20-%20COLOMBIA.pdf> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), *Mid-year Figures: Internal Displacement from January to June 2019*, 12/09/2019, http://www.internal-displacement.org/sites/default/files/inline-files/2019-mid-year-figures_for%20website%20upload.pdf [geraadpleegd op 19/09/2019]

International Committee of the Red Cross (ICRC), *Cinco conflictos armados en Colombia ¿qué está pasando?*, 06/12/2018, <https://www.icrc.org/es/document/cinco-conflictos-armados-en-colombia-que-esta-pasando> [geraadpleegd op 09/08/2019]

International Committee of the Red Cross (ICRC), *Colombia: Challenges of armed conflict and violence*, s.d., <https://www.icrc.org/en/colombia-challenges-armed-conflict-and-violence> [geraadpleegd op 19/09/2019]

International Crisis Group (ICG), *Colombia's Armed Groups Battle for the Spoils of Peace*, 19/10/2017, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia/63-colombias-armed-groups-battle-spoils-peace> [geraadpleegd op 19/09/2019]

International Crisis Group (ICG), *The Missing Peace: Colombia's New Government and Last Guerrillas*, 12/07/2018, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia/68-missing-peace-colombias-new-government-and-last-querrillas> [geraadpleegd op 22/08/2019]

International Crisis Group (ICG), *Calming the Restless Pacific: Violence and Crime on Colombia's Coast*, 08/08/2019, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia/076-calming-restless-pacific-violence-and-crime-colombias-coast> [geraadpleegd op 09/08/2019]

International Crisis Group (ICG), *Containing the Border Fallout of Colombia's New Guerrilla Schism*, 20/09/2019, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombiavenezuela/b040-containing-border-fallout-colombias-new-querrilla-schism> [geraadpleegd op 23/09/2019]

International Institute for Strategic Studies (IISS), *Peace and security in Bogota*, 30/07/2018, <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2018/07/peace-and-security-in-bogota> [geraadpleegd op 19/09/2019]

International Trade Center, *Colombia: Infrastructure*, s.d., <http://www.intracen.org/country/Colombia/Infrastructure/> [geraadpleegd op 30/10/2019]

K4D, *Infrastructure project failures in Colombia*, 09/08/2018, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5bb22b7ae5274a3e034f56a1/Infrastructure_project_failures_in_Colombia.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

La FM, *Ombudsman: between 30 and 40 ELN cells are in Bogotá*, 09/07/2019, <https://www.lafm.com.co/bogota/hay-entre-30-y-40-celulas-del-eln-en-bogota-denuncia-el-defensor-del-pueblo> [geraadpleegd op 30/10/2019]

Latin America Reports, *Colombian government denounces planting of anti-personnel landmines to protect coca crops*, 01/07/2019, <https://latinamericareports.com/colombian-government-denounces-planting-of-anti-personnel-landmines-to-protect-coca-crops/2559/> [geraadpleegd op 22/08/2019]

Latin America Reports, *ELN expands to connect Colombia and Venezuela*, 18/07/2019, <https://latinamericareports.com/eln-expands-to-connect-colombia-and-venezuela/2694/> [geraadpleegd op 22/08/2019]

Latin American Working Group (LAWG) & Washington Office on Latin America (WOLA) et al., *A Wake-Up Call: Colombia's Peace at Risk. What U.S. Policymakers Can Do to Help Preserve Colombia's Peace*, 04/2019, <https://www.wola.org/wp-content/uploads/2019/04/Wake-Up-Call-Colombia-April-2019.pdf> [geraadpleegd op 09/08/2019]

- Los Angeles Times, *Colombia's lesser known rebel group still delivers violence and wreaks havoc*, 17/01/2019, <https://www.latimes.com/world/la-fg-colombia-rebel-violence-20190117-story.html> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- MedellínColombia.co, *Medellin Neighborhoods*, <https://www.medellincolombia.co/medellin-sightseeing/medellin-neighborhoods-overview/> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- Misión de Observación Electoral (MOE), *Violencia Política: Informe Sobre Violencia Política Desde El Inicio Del Calendario Electoral*, 29/08/2019, https://moe.org.co/wp-content/uploads/2019/09/20190827-_Informe_ViolPol.pdf [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Mondiaal Nieuws (MO), *Guerrillagroepen hebben nog altijd vrij spel in Colombiaanse grensregio*, 08/08/2019, <https://www.mo.be/nieuws/guerrillagroepen-hebben-nog-altijd-vrij-spel-noordoost-colombia> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Mondiaal Nieuws (MO), *'Het zal ons meer doden kosten, maar we kunnen niet anders dan vechten voor vrede'*, 10/08/2019, https://www.mo.be/interview/het-zal-ons-nog-meer-doden-kosten-maar-er-geen-andere-weg-dan-voor-deze-vrede-te-vechten?fbclid=IwAR3qLRgu7BDYmojpl4jG-70Ummfp0nvotxWI5HbiZpGS_xxMTO21pQaas4 [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Monitor, *Colombia Monitor*, 23/09/2019 (last update), <https://monitor.salahumanitaria.co/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Norwegian Refugee Council (NRC), *More violence marks beginning of 2019 in Colombia*, 28/01/2019, <https://www.nrc.no/news/2019/january/more-violence-marks-beginning-of-2019-in-colombia/> [geraadpleegd op 22/08/2019]
- Noticias CARACOL, *Defensoría había advertido hace meses sobre narcotraficantes en tres localidades de Bogotá*, 10/09/2019, <https://noticias.caracoltv.com/bogota/defensoria-habia-advertido-hace-meses-sobre-narcotraficantes-en-tres-localidades-de-bogota> [geraadpleegd op 30/10/2019]
- Notímerica, *¿Perdura el movimiento paramilitar en Colombia?*, 19/07/2016, <https://www.notimerica.com/sociedad/noticia-siguen-existiendo-paramilitares-colombia-20160719182736.html> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Office Français de Protection des Réfugiés et Apatrides (OFPRA), *Persécutions menées par des paramilitaires contre d'anciens membres des FARC-EP depuis 2015*, 21/06/2018, https://www.ofpra.gouv.fr/sites/default/files/atoms/files/1806_col_persections_farc-ep_par_paramilitaires.pdf [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Open Society Foundation, *Bogotá's "Never Nobodies"*, 14/08/2019, <https://colombiareports.com/bogota-crime-security-statistics/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Pacifista, *El paramilitarismo está asfixiando al Bajo Cauca*, 06/06/2019, <https://pacifista.tv/notas/el-paramilitarismo-esta-asfixiando-al-bajo-cauca/> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Peace Research Institute Frankfurt (PRIF), *Territorial peace in Colombia: Not just a rural issue*, 27/06/2019, <https://blog.prif.org/2019/06/27/territorial-peace-in-colombia-not-just-a-rural-issue/> [geraadpleegd op 14/10/2019]
- Public Radio International (PRI), *Despite the peace deal, former FARC fighters face a new war in rural Colombia*, 18/07/2019, <https://www.pri.org/stories/2019-07-18/despite-peace-deal-former-farc-fighters-face-new-war-rural-colombia> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- R4V.info, *Plataforma de Coordinación Para Refugiados y Migrantes de Venezuela*, 05/09/2019 (last update), <https://r4v.info/es/situations/platform> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- R4V, *Colombia : Reporte Situacional Julio 2019*, 31/07/2019, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/71267.pdf> [geraadpleegd op 23/09/2019]
- Reuters, *Colombia's ELN rebels free three helicopter hostages*, 03/02/2019, <https://www.reuters.com/article/us-colombia-rebels/colombias-eln-rebels-free-three-helicopter-hostages-idUSKCN1PS0LD> [geraadpleegd op 22/08/2019]
- Reuters, *Exclusive: Thousands of Colombian FARC rebels return to arms despite peace accord - military intelligence report*, 05/06/2019, <https://www.reuters.com/article/us-colombia-rebels-exclusive/exclusive->

[thousands-of-colombian-farc-rebels-return-to-arms-despite-peace-accord-military-intelligence-report-idUSKCN1T62LO](#) [geraadpleegd op 22/08/2019]

Semana, *¿Qué pasa con la seguridad en el Valle?*, 29/05/2019, <https://www.semana.com/nacion/articulo/que-pasa-con-la-seguridad-en-el-valle-vendettas-mafiosas-aumento-de-homicidios-narcotrafico/617481> [geraadpleegd op 14/10/2019]

Sida, *Colombia and Regional Venezuela Humanitarian Crisis Analysis 2019*, 12/2018, <https://www.sida.se/globalassets/sida/eng/how-we-work/humanitarian-aid/hca-2019/hca-colombia-venezuela-2019.pdf> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Somos Defensores, *Annual Report 2018*, 04/2019, https://somosdefensores.org/wp-content/uploads/2019/04/informe-somos-defensores-2019-ingles_web.pdf [geraadpleegd op 19/09/2019]

Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP), *Kolumbien auf dem Weg zum Minimalfrieden*, 08/2019, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2019A43_ILM_Wesche.pdf [geraadpleegd op 19/09/2019]

The City Paper Bogota, *Security in Bogotá: A question of perception*, 13/11/2018, <https://thecitypaperbogota.com/news/security-in-bogota-a-question-of-perception/20912> [geraadpleegd op 19/09/2019]

The Economist, *Cocaine production in Colombia is at historic highs*, 06/07/2019, <https://www.economist.com/the-americas/2019/07/06/cocaine-production-in-colombia-is-at-historic-highs> [geraadpleegd op 22/08/2019]

The New Humanitarian, *Briefing: Needs mount in Colombia as peace commitments lag*, 25/03/2019, <https://www.thenewhumanitarian.org/analysis/2019/03/25/briefing-needs-mount-colombia-peace-commitments-lag> [geraadpleegd op 21/10/2019]

The New Humanitarian, *Colombia and UN test first border camp for Venezuelans*, 02/04/2019, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2019/04/02/colombia-and-un-test-first-border-camp-venezuelans> [geraadpleegd op 19/09/2019]

The New Humanitarian, *In Colombia's Tumaco, the war isn't over, it's just beginning*, 23/05/2019, <https://www.thenewhumanitarian.org/special-report/2019/05/23/colombia-tumaco-dissidents-war-over-just-beginning-farc-coca> [geraadpleegd op 19/09/2019]

The New Humanitarian, *Drugs and hunger: What awaits Colombia's newly displaced families*, 24/07/2019, https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2019/07/24/drugs-hunger-colombia-displaced-families?utm_content=hed3&utm_source=The+New+Humanitarian&utm_campaign=06a32d511a-EMAIL_CAMPAIGN_2019_07_26_WEEKLY&utm_medium=email&utm_term=0_d842d98289-06a32d511a-75538605 [geraadpleegd op 09/08/2019]

The New Humanitarian, *Briefing: Colombia's new challenge to peace*, 05/09/2019, <http://www.thenewhumanitarian.org/news/2019/09/05/Colombia-peace-FARC-Venezuela-migrants> [geraadpleegd op 06/09/2019]

The New Humanitarian, *The Colombian city forgotten by peace*, 01/10/2019, <http://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2019/10/01/colombian-city-forgotten-peace> [geraadpleegd op 14/10/2019]

The New York Times (NYT), *Colombia Struck a Peace Deal With Guerrillas, but Many Return to Arms*, 18/09/2018, <https://www.nytimes.com/2018/09/18/world/americas/colombia-farc-peace.html> [geraadpleegd op 22/08/2019]

The New York Times (NYT), *Colombia's Former FARC Guerilla Leader Calls for Return to War*, 29/08/2019, <https://www.nytimes.com/2019/08/29/world/americas/colombia-farc-rebel-war.html> [geraadpleegd op 19/09/2019]

The New York Times (NYT) (Hernández T.), *Venezuela y el nuevo escenario de la guerrilla colombiana*, 11/09/2019, <https://www.nytimes.com/es/2019/09/11/espanol/opinion/venezuela-farc-nicolas-maduro.html> [geraadpleegd op 19/09/2019]

- Thomson Reuters Foundation, *LGBT+ murders at 'alarming' levels in Latin America – study*, 18/08/2019, <http://news.trust.org/item/20190808180147-1o1l2> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas (UARIV), *Solicitud de inscripción en el registro único de víctimas*, s.d., <https://www.unidadvictimas.gov.co/es/solicitud-de-inscripcion-en-el-registro-unico-de-victimas/281> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- United Nations High Commissioner for Human Rights (OCHCR), *Press briefing note on Colombia*, 10/05/2019, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24591&LangID=E> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Informe de Desplazamientos Masivos 2019*, 01/2019, <https://www.acnur.org/5c6c27974.pdf> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Asylum-Seekers from Colombia*, 09/2015, <https://www.refworld.org/pdfid/560011fc4.pdf> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs Colombia (UNOCHA Colombia), *COLOMBIA: Humanitarian Situation Snapshot (January - Apr 2017)*, 08/05/2017, <https://www.humanitarianresponse.info/es/operations/colombia/infographic/colombia-humanitarian-situation-snapshot-january-apr-2017> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs Colombia (UNOCHA Colombia) Wiki, *Sistema de categoría del módulo de eventos de violencia armada*, 07/03/2013, https://wiki.salahumanitaria.co/wiki/Sistema_de_categoria_del_m%C3%B3dulo_de_eventos_de_violencia_armada [geraadpleegd op 25/09/2019]
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs Colombia (UNOCHA Colombia), *Acceso humanitario, limitaciones de movilidad y confinamiento*, 04/2015, https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/150427_con_finamiento_nota_conceptual.pdf [geraadpleegd op 07/11/2019]
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Breaking the Impasse: Reducing Protracted Internal Displacement as a Collective Outcome*, 2017, http://interactive.UNOCHA.org/publication/2017_breaking_the_impasse/#p=94 [geraadpleegd op 19/09/2019]
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs Colombia (UNOCHA Colombia) via Twitter, *Dinámica de las emergencias humanitarias durante el primer semestre de 2019*, 30/07/2019, <https://twitter.com/UNOCHAColombia/status/1156328969823760384/photo/1> [geraadpleegd op 19/09/2019]
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Restricciones al acceso y desplazamientos en la subregión del Catatumbo (Norte de Santander): Reporte de Situación No. 04*, 10/07/2018, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/180710_sitrep_no_4_restricciones_de_acceso_y_desplazamientos_catatumbo_vf.pdf [geraadpleegd op 22/08/2019]
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Situación Humanitaria Enero – Octubre 2018 vs. 2017*, 14/11/2018, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/181114_master_contexto_ene-oct.pdf [geraadpleegd op 22/08/2019]
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Boletín Humanitario Número 74*, 12/2018, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/boletin_humanitario_nuevoformato_vf.pdf [geraadpleegd op 19/09/2019]
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: FlashUpdateNo.1– Desplazamientos masivos en San Calixto–Catatumbo (Norte de Santander)*, 18/01/2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/190118_flashupdate_san_calixto_vf.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamiento por enfrentamientos en Tarazá (Antioquia)*, 18/01/2019,

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/18012019_flash_update_1_desplazamiento_taraza_vf.pdf
[geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamiento masivo y restricciones a la movilidad en Tumaco (Nariño)*, 23/01/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/190123_flash_update_1_desplazamiento_masivo_entuma_co.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamiento masivo en El Tarra - Catatumbo (Norte de Santander)*, 31/01/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/190131_FlashUpdate-El_Tarra-VF.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia – Desplazamiento y restricciones a la movilidad en Corinto (Cauca)*, 31/01/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/310119_flash_update_corinto_vf.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia - Flash Update No. 1: Mass displacement in Teorama (Norte de Santander)*, 28/02/2019,
<https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/colombia/document/colombia-%E2%80%93-flash-update-no-1-%E2%80%93-desplazamiento-masivo-en-teorama-norte> [geraadpleegd op 25/09/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia – Desplazamiento masivo en Teorama - Catatumbo (Norte de Santander)*, 01/03/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/190301_flashupdate_teorama_vf.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamiento masivo en Tumaco (Nariño)*, 05/03/2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/flash_update_no.1_-_desplazamiento_masivo_en_tumaco_-_transfronterizo_vf.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Confinamiento en Jiguamiandó - Carmen del Darién (Chocó)*, 07/03/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20190307_flash_update_1_confinamiento_en_el_carmen_del_darien_vff.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia – Restricciones de acceso en San Calixto - Catatumbo (Norte de Santander)*, 12/03/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/190312_Flash-Update-No.1---Restricciones-al-acceso-en-San-Calixto---Catatumbo-VFF%281%29.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Confinamiento en Riosucio, Carmen del Darién y Juradó (Chocó)*, 22/03/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20190315_flash_update_no_1_confinamiento_en_carmen_del_darien_riosucio_y_jurado.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamiento masivo s en Puerto Libertador (Córdoba) e Ituango (Antioquia)*, 24/03/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/24032019_flash_update_no_1_desplazamiento_en_puerto_libertador_vf.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamientos masivos en Puerto Libertador (Córdoba)*, 30/03/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/30032019_flash_update_no_2_desplazamiento_masivo_e_n_puerto_libertador_cordoba.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamiento masivo s en Tumaco Nariño*, 12/04/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/190412_flash_update_no.1_desplazamiento_masivo_san_andres_de_tumaco_vf.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamiento masivo en Tierralta (Córdoba)*, 13/04/2019,

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/flash_update_no_1_desplazamiento_masivo_tierralta.pdf
[geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Confinamiento en el municipio de Bojayá Chocó*, 16/04/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/16.04.2019_flash_update_no_2_confinamientos_en_bojaya.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamientos masivos en Puerto Libertador (Córdoba)*, 17/04/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/reporte_de_situacion_no_1_desplazamientos_masivos_puerto_libertador.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamiento masivo y Restricciones a la movilidad en el municipio de Juradó Chocó*, 29/04/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/29.04.2019_flash_update_no_1_desplazamiento_y_restricciones_jurado.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamiento masivo en Mosquera (Nariño)*, 09/05/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/190509_flash_update_no.1_desplazamiento_masivo_en_mosquera_narino_vf.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamientos masivos y confinamiento en el municipio de Juradó (Chocó)*, 11/05/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/11.05.2019_flash_update_no_2_desplazamiento_y_confinamiento_en_jurado-3.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamiento masivo en el municipio de Litoral del San Juan Chocó*, 06/06/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/06.06.2019_flash_update_no_1_desplazamiento_masivo_en_litoral_del_san_juan_vf.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Mass displacement in the municipalities of Hacarí and Playa de Belén (North of Santander) Flash Update No. 1*, 14/06/2019,
<https://reliefweb.int/report/colombia/colombia-desplazamiento-masivo-en-los-municipios-hacar-y-la-playa-de-bel-n-norte-de> [geraadpleegd op 25/09/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Boletín Humanitario Número 76*, 15/06/2019,
https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/boletin_humanitario_abril_2019_vf.pdf [geraadpleegd op 23/09/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamiento masivo y confinamiento en el municipio de Litoral del San Juan Chocó*, 03/07/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/03072019_flash_update_no_2_desplazamiento_y_confinamiento_litoral_del_san_juan.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia - Desplazamiento masivo y confinamiento en la Playa de Belén (Norte de Santander)*, 07/07/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/190707-Flash-Update-No.2---Desplazamiento-Masivo-y-Confinamiento-en-La-Playa-de-Bele%CC%81n_VF.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Confinamiento en el municipio de Bahía Solano (Chocó)*, 12/07/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/190712_flash_update_no_1_confinamiento_en_bahia_solano.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia Confinamiento en el municipio de Puerto Asís (Putumayo)*, 26/08/2019,
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/190826_flash_update_no_1_confinamiento_en_puerto_asis_vff.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Confinamiento y desplazamientos en el municipio de Medio San Juan (Chocó)*, 26/08/2019,

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/260819_flash_update_no_1_confinamiento_y_desplazamiento_en_medio_san_juan_vff.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Confinamiento y desplazamiento en comunidades indígenas de Murindó, Frontino, Urrao y Dabeiba (Antioquia)*, 06/09/2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/06092019_flash_update_confinamiento_comunidades_indigenas_antioquia_vf.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Confinamiento y desplazamiento en el municipio de Medio San Juan e Istmina (Chocó)*, 13/09/2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/13.09.2019_flash_update_no_2_confinamiento_y_desplazamiento_en_medio_san_juan_e_istmina_vff.pdf [geraadpleegd op 23/09/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Confinamiento y desplazamiento en el municipio de Medio San Juan e Istmina (Chocó)*, 13/09/2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/13.09.2019_flash_update_no_2_confinamiento_y_desplazamiento_en_medio_san_juan_e_istmina_vff.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Incremento de ataques contra la población civil en Norte de Santander enero a junio 2019*, 18/09/2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/190918_infografia_ataques_poblacion_civil_vf_i.pdf [geraadpleegd op 23/09/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamiento masivo en el municipio de Alto Baudó (Chocó)*, 04/10/2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/4.10.2019_flash_update_no_1_desplazamiento_masivo_en_alto_baudó_vf_1_0.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Colombia: Desplazamiento Masivo desde Solano (Caquetá) hasta Leguízamo (Putumayo)*, 09/10/2019, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/09102019_flash_update_no.1_desplazamiento_masivo_de_solano_a_leguízamo_la_tagua_vf.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United Nations General Assembly (UNGA), *Children and armed conflict*, 20/06/2019, https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2019/509&Lang=E [geraadpleegd op 23/09/2019]

United Nations Security Council (UNSC), *Resolution 2261 (2016)*, 25/01/2016, [https://undocs.org/S/RES/2261\(2016\)](https://undocs.org/S/RES/2261(2016)) [geraadpleegd op 09/08/2019]

United Nations Security Council (UNSC), *Resolution 2381 (2017)*, 06/10/2017, http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2381.pdf [geraadpleegd op 09/08/2019]

United Nations Security Council (UNSC), *Resolution 2435 (2018)*, 13/09/2018, http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2435.pdf [geraadpleegd op 09/08/2019]

United Nations Security Council (UNSC), *Colombia: September 2019 Monthly Forecast*, 30/08/2019, <https://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2019-09/colombia-5.php> [geraadpleegd op 09/09/2019]

United Nations Security Council (UNSC), *United Nations Verification Mission in Colombia S/2019/780*, 01/10/2019, https://www.ecoi.net/en/file/local/2018428/S_2019_780_E.pdf [geraadpleegd op 30/10/2019]

United States Aid (USAID), *Food Assistance Fact Sheet – Colombia*, 01/04/2019, <https://www.usaid.gov/colombia/food-assistance> [geraadpleegd op 30/10/2019]

United States Department of State (USDOS), *Country Report on Human Rights Practices 2018 – Colombia*, 13/03/2019, <https://www.ecoi.net/en/document/2004198.html> [geraadpleegd op 09/08/2019]

United States Institute of Peace (USIP), *The Current Situation in Colombia*, 28/03/2018, <https://www.usip.org/publications/2018/03/current-situation-colombia> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Udlændingestyrelsen, *Sikkerheds-situationen i Colombia*, 02/2019, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ES6e2R-2ObgJ:https://nyidanmark.dk/-/media/Files/US/Landenotater/COI_notat_sikkerhedssituationen_Colombia_feb_2019.pdf%3Fla%3Dda%26hash

[%3DA51B6553B168241C6C7639CE2FDBE84C92F281DE+&cd=1&hl=nl&ct=clnk&gl=be](#) [geraadpleegd op 26/09/2019]

Verdad Abierta, *Frontera entre Antioquia y Córdoba, una línea borrada por la guerra*, 12/09/2018, <https://verdadabierta.com/frontera-antioquia-Córdoba-una-línea-borrada-la-guerra/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Verdad Abierta, *'Caparrapos': fuerza que desestabiliza el Bajo Cauca antioqueño y el sur cordobés*, 14/01/2019, <https://verdadabierta.com/caparrapos-fuerza-que-desestabiliza-el-bajo-cauca-antioqueño-y-el-sur-cordobés/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Verdad Abierta, *De Chocó a Venezuela, la peligrosa expansión del Eln*, 10/07/2019, <https://verdadabierta.com/Chocó-venezuela-la-peligrosa-expansion-del-eln/> [geraadpleegd op 22/08/2019]

Washington Office on Latin America (WOLA), *In Southwest Colombia, Human Rights Crisis is Deadlier Than Ever*, 04/2019, <https://www.wola.org/2019/04/in-southwest-colombia-human-rights-crisis-is-deadlier-than-ever/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Washington Office on Latin America (WOLA) (Restrepo S.J.), *Civil Society Faces Deadly Threats in Colombia's Chocó Region*, 08/08/2019, <https://www.wola.org/analysis/civil-society-faces-deadly-threats-colombia-Chocó/> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Washington Office on Latin America (WOLA), *Colombia Indigenous Massacre Should Push Duque Administration to Immediately Stop Neglecting Implementation of the Peace Deal's Ethnic Chapter*, 30/10/2019, <https://www.wola.org/2019/10/colombia-indigenous-massacre/> [geraadpleegd op 30/10/2019]

Wikipedia.org, *Comunas de Cali*, 10/10/2007, https://es.wikipedia.org/wiki/Archivo:Comunas_de_Cali.png [geraadpleegd op 30/10/2019]

Wikipedia.org, *Municipalities in The Metropolitan Area of Medellín*, 13/12/2014, https://en.wikipedia.org/wiki/The_Metropolitan_Area_of_the_Aburr%C3%A1_Valley#/media/File:Mapa_del_%C3%A1rea_metropolitana_del_Valle_de_Aburr%C3%A1.svg [geraadpleegd op 30/10/2019]

Wikipedia.org, *Mapa Subregiones de Antioquia*, 13/12/2015, https://es.wikipedia.org/wiki/Subregiones_de_Antioquia [geraadpleegd op 19/09/2019]

World Food Programme (WFP), *Colombia, s.d.*, <https://www.wfp.org/countries/colombia> [geraadpleegd op 30/10/2019]

World Organisation Against Torture (OMCT) & International Federation for Human Rights (FIDH), *No Peace for Human Rights Defenders*, 05/2018, https://www.omct.org/files/2018/05/24862/colombia_report.pdf [geraadpleegd op 19/09/2019]

Lijst van geconsulteerde bronnen

Websites: <https://idea.usaid.gov/cd/colombia?comparisonGroup=region>, <http://fews.net/es>, <https://www.wfp.org/countries/colombia>, <http://www.fao.org/colombia/es/>, <https://www.worldbank.org/en/country/colombia>, <https://www.unicef.org/colombia/>